

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1872 — ΤΕΥΧΟΣ Α΄.

ΜΟΝΟΛΟΓΟΣ ΔΙΑ ΤΟ ΝΕΟΝ ΕΤΟΣ.

Γηραιά Κοσμογονία, ἔτος νέον μᾶς γεννῆς,
 Δωδεκάμηρον παιδίον, τοὺς θνητοὺς γὰρ νὰ πλανῆς.
 Ἄλλὰ φεῦ! οἱ τὸ παιδίον χαιρετίζοντες πολλὰ
 Καὶ ἐξάλλως σπαταλῶντες θὰ κερδίσωσι καλὰ;

Ἔτος 72 ἀπ' τὴν γένναν τοῦ Χριστοῦ
 Ἐορτάζουσι τὰ ἔθνη τὰ κληθέντα ὑπ' αὐτοῦ.
 Πλὴν τὸ 72 θὰ γηράσῃ ἐντυχῆς,
 Θὰ παρέλθῃ εἰρηναῖον, ἢ κακὸν καὶ δυστυχῆς,
 Καὶ ὡς τὸ 71 θὰ γηράσῃ μὲ σφαγμοῦς
 Καὶ θὰ ἀποθάνῃ φέρον ἀνθρωπίνους σπαραγμοῦς;

Ἐρώτησις.

Νέον γέννημα τοῦ Κρόνου,
 Τί κομίζεις εἰς τὴν γῆν;
 Φέρεις ἔργα τῆς εἰρήνης,
 Τῆς ἐργάνης Ἀθηρᾶς,
 Τοῦ Ἑρμοῦ τοῦ Ἑμπολαίου,
 Ἢ τοῦ Ἀρεως σφαγᾶς;

Φέρεις τῆς παιδείας δῶρα
 Καὶ ἀνακαλύψεις νέας,
 Ἀδελφότητα εἰς τὰ ἔθνη
 Καὶ ὑγίαν εἰς τοὺς θνητούς,

(ΜΕΝΤΩΡΟΣ Τόμ. Γ΄. Τεύχ. Α΄).

Ἢ καὶ σὺ μᾶς ἐγεννήθης
 Γὰρ χολέρας, γὰρ σφαγμοῦς;

Ἀπόκρισις.

Ἐγὼ πάντοτε γεννῶμαι
 Μὲ θελήσεις ἀγαθὰς,
 Φέρον ἀφθονα τὰ δῶρα
 Τῆς εἰρήνης, τῆς χαρᾶς.

Μὲ γεννῶ πατὴρ ὁ Κρόνος
 Ἄγνόν, ἄκακον, φαιδρόν
 Μὲ γηράσκ' ἢ ἀνθρωπότης,
 Μὲ φορτῶναι μ' ἐνοχᾶς,
 Μὲ ἐνδύ' ἢ ἱστορία,
 Καὶ μὲ χάπτ' ἢ ἀδελφὴ μας
 Ἄπληστος χρονολογία.

Σὺ δὲ μωρὸς, θνητὲ μου φίλε,
 Ὅστις ταῦτα ἐρωτᾷς,
 Μάθε πάντοτε νὰ ἰπλιζῆς,
 Νὰ πιστεύῃς, ν' ἀγαπᾷς
 Μάθε νὰ λέῃς γενναίως,
 Νὰ πιστεύῃς εἰς τὸν Θεόν,
 Νὰ δοξάζῃς τὸν Πατέρα,
 Τὸν τῶν φῶτων Χορηγόν.

Μάθε, φίλε, πῶς ὑπάρχει
Καὶ δευτέρα τις ζωὴ
Εἰς τὰ ἄβυσσα τὰ ὕψη!
"Α ὁ νοῦς σου δὲν χωρεῖ.

"Οτ' ἐκεῖ ὑπάρχει δόξα
"Ασβεστος, φωτολαμπής
Πίστευε, ἂν θέλῃς, φίλε,
Τ' ἀνεκλάλητα νὰ ἰδῇς.

Δ. Α. Μ. Χαριλλῆς.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ ΤΟΥ ΠΡΟΑΝΑΚΡΟΥΣΜΑΤΟΣ.

Τὸ νέον ἔτος ἰδοὺ προβαίνει
Τ' ἄλλο παρῆλθεν ὡς τὰ πολλὰ
"Αγονον ὅλως ἀπὸ καλὰ,
"Η δ' ἀνθρωπότης ὀπίσω μένει.

"Ω! οἱ διδάχται ἂν ἀνταλλάξουν
Διδασκαλίαν τὴν σφαιερὰν
Καὶ μᾶς διδάξουν τὴν καθαρὰν,
"Ως φωτοδοταὶ νῦν θ' ἀναλάμψουν.

Τότε κ' ὁ Μέντωρ χρυσοῖς μεγάλοις
Γράμμασι γράφων θέλει φωνεῖ:
Χαίρετε, ἄνδρες, θεῖοι φανοί!
"Αθάνατ' ὑμεῖς εἰσθ' ἐν τοῖς ἄλλοις.

"Ανάγκη εἶνε ὁ τῶν λογίων
Θιάσος ἅπας ἵνα μνησθῇ
Γραφῆς τῆς θείας καὶ σοφισθῇ
Κ' ἡμᾶς εἰσάξῃ εἰς φῶς τὸ θεῖον.

"Αδελφοί,

Βλέπετε μὴ τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ καὶ ΚΕΝΗΣ ΑΠΑΘΗΣ, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου καὶ οὐ ΚΑΤΑ ΧΡΙΣΤΟΝ.

(Παυλ. Κολοσ. Β'. 8).

Ἐκ τοῦ ἀνωτέρω χωρίου τοῦ ἀποστ. Παύλου ὄχι μόνον οἱ διδάχται τῆς ἀνθρωπότητος ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ κοινοὶ τῶν ἀνθρώπων εἶνε εὐκολον νὰ κατανοήσωσιν ὅτι ἡ κατὰ Χριστὸν διδασκαλία εἶνε ἡ μόνη, δι' ἧς δύναται ἡ ἀνθρωπότης νὰ ἐνστερνισθῇ τὰς θείας ιδιότητας, τὴν ἀγαθότητα, τὴν δικαιοσύνην, τὴν εὐσπλαγχνίαν κ.λ.π. συμφώνως πρὸς τὸν προορισμόν, δι' ὃν καὶ ἐδημιουργήθη.

Καὶ ἂν τινες ἀδυνατοῦσιν ἄχρι τοῦ νῦν νὰ νοήσωσιν ὅτι ὁ ἀνθρώπος εἶνε ὁ μόνος βασιλεὺς τῆς γῆς, χάριν τοῦ ὁποίου τοσαῦτα ἐδημιουργήθησαν, δι' οὗ καὶ μόνου ἡ θεία ἔκφανσις ἐκφαντορικώτερον καὶ εὐχερέστερον ἐκτελεσθήσεται, ὡς ἄνωθεν ἀπ' αἰῶνων προδιετυπώθη—ἀδύνατον ἕμως εἶνε, βλέποντες τὰ πάντα διὰ τῆς προόδου εἰς τὰ κρείττω προβαίνοντα, νὰ μὴ κατανοήσωσιν ὅτι πρὸ πάντων μάλιστα τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὡς τὸ ὑψηλότερον καὶ τελε-

σοφρώτερον τοῦ παντός ὄν, ὤφειλε νὰ ποιήσῃ τὴν φύσει ἀπαραίτητον αὐτοῦ πρόοδον. Ἄδύνατον, λέγω, εἶνε οἱ τοιοῦτοι, ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων καὶ γεγονότων ὀδηγούμενοί τε καὶ διδασκόμενοι, νὰ ἀγνοῶσιν εἰσέτι ὅτι τὸ ὄν ἐκεῖνο ὅπερ πρὸ τοῦ εἶναι τὸν κόσμον προητοιμάσθη πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ διὰ τοσοῦτων προφητῶν προεκκηρύχθη, ὡς καὶ ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν ὑπὸ διαφόρους τύπους ἐδοξάσθη, οὔσα αὐτὴ ἡ αὐτοσοφία, ἐπέφανε πρὸ 19 περίπου αἰῶνων ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ ἐπεριπάτηεν ἐπὶ τῆς γῆς ὡς ἀνθρώπος καὶ ὡς τύπος καὶ ὑπογραμμὸς ἐν τῇ ἐσχάτῃ ταπεινώσει πρὸς παραδειγματισμὸν ἡμῶν διεβίωσε, διὰ δὲ τῆς ἑαυτοῦ θυσίας τὴν ὑλικὴν αὐταπάρνησιν πρὸς πάντας παραδειγματικῶς ἐδίδαξε καὶ τὴν παντοδύναμον αὐτοῦ διδασκαλίαν διὰ τοῦ Εὐαγγελίου ἐδωρήσατο, δι' ἧς ἡ ἀνθρώπινος πρόοδος ἐκ τῆς ὑλικῆς καταστάσεως πρὸς τὴν πνευματικὴν ψηλαφητὴ ἀποκαθίσταται ἐν ἡμῖν διὰ τῆς ζωοποιου τοῦ σώματος καὶ αἵματος αὐτοῦ βρώσεως (*), ἣν ἐπὶ μόνῳ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἐδωρήσατο πρὸς πᾶσαν τὴν ἀνθρωπότητα, διότι καὶ αὐτὰ τὰ δετὴ μαθητάρια, πληροπορούμενα διὰ τῆς ἀναγκώσεως τὴν τοσοῦτων βαρβάρων ἐθνῶν ἐκχριστιάνισιν, τὴν ὑψηλὴν ταύτην ἀλήθειαν ὡς πάγκοινον καὶ ὅλως ἀναμφισβήτητον πιστεύουσι καὶ κηρύττουσιν.

Οὐδεὶς ὅθεν τῶν ἀνθρώπων πρέπει ν' ἀγνοῇ ὅτι ὁ Σωτὴρ οὗτος τῆς ἀνθρωπότητος ἐλθὼν ἐπὶ τῆς γῆς ἕνα μόνον νόμον ἔθετο εἰς τὴν ἀνθρωπότητα: τὴν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἀγάπην, ἐν ἣ ἡ ἰσότης, ἡ ἀδελφότης καὶ ἡ ἐνότης πάντων ἐστί, καὶ δι' ἧς πᾶσα θεία τε καὶ ἀνθρώπινος δικαιοσύνη πληροῦται. Ὅποια παντοδυναμία τοῦ νόμου τούτου! τὸ δὲ πάντων ἡαυμαστότερον εἶνε ὅτι ὁ νόμος οὗτος εἰς μὲν τοὺς χριστιανίζομένους εἶνε νόμος, εἰς δὲ τοὺς χριστιανισθέντας ἅμα μεταποιεῖται εἰς Καθῆκον. Ὅποια ἀπλοποιήσις πραγμάτων! ὅποια παντοδυναμία νόμου, οὐχὶ νόμου ἀλλὰ καθήκοντος ἐνὸς ἐκάστου τῶν ἀνθρώπων!

"Ω! κατὰ πόσον δὲν ἤθελον εὐεργετήσῃ πᾶσαν τὴν ἀνθρωπότητα οἱ πατέρες τῶν ἐθνῶν καὶ πρὸ πάντων οἱ τοῦ θῆου ἡμῶν, ἂν διὰ τῆς Γραφῆς ἤθελον εἰσελθεῖ εἰς τὸ καθῆκον αὐτῶν καὶ παραδειγματικῶς διδάξῃ αὐτὴν εἰς τοὺς λαοὺς; ὅποιον ἐποχὴν δὲν ἤθελον ἐγκαινιάσει κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τὸ 1872; Τὸ καθ' ἡμᾶς γινώσκοντες ὅτι, ἅμα πεσὼν τις, τὴν ἑαυτοῦ ἔγερσιν παντὶ σθένει ἐπιζητεῖ καὶ βαθμηδὸν διαφόρους σταθμοὺς ποιεῖ, ἄχρις οὗ εἰς τὸ ἀρχαῖον αὐτοῦ σημεῖον φθάσῃ, φρονοῦμεν ὅτι ἅμα τῇ πτώσει τῶν προπατόρων ἡμῶν, τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς Εὕας, ἤρξατο ἡ ἀνθρωπότης διὰ διαφορῶν παρὰ Θεοῦ ἐκλεκτῶν πνευμάτων τὴν κατὰ τῆς ὕλης τοῦ πνεύματος ἐπανάστασιν, ἐπιδιώκουσα τὴν ἑαυτῆς ἀνέγερσιν καὶ ὅτι Α'. σταθμὸν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀβραάμ. ἐποίησε, Β'. ἐπὶ Μωσέως καὶ Γ'. ἐπὶ τῆς ἐπὶ γῆς ἐμφανίσεως τοῦ Σωτῆρος, οὗ τὴν διδασκαλίαν (ἣν ἐπὶ τοσοῦτον συστήνομεν) μὴ ἀκολουθήσασα ἀκριβῶς, οἰκτρῶς ἐπαλινώθησεν.

Ἄλλὰ νῦν, ὅτε τὰ γεγονότα ἀφ' ἑαυτῶν κράζουσι καὶ πάντες λαοὶ πρὸς ἓν κέντρον ἀτενίζουσιν, ἐὰν τῆς φωνῆς τοῦ Εὐαγγελίου πράγματι ἀκούσωσιν οἱ ἀρμόδιοι, ἐν ᾧ μόνῳ ἐστὶν ἡ ἐνότης, καὶ δι-

*) Περὶ τούτων ἀνάγνωθι Γεννάδιον τὸν Σχολάριον, Μέντορος τομ. Β'. σελ. 215.

δάξωσιν οὕτω τοὺς ἀνθρώπους, κατὰ πόσον δὲν εἴμεθα βέβαιοι (ἀφοῦ τὸ σχέδιον τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἐπὶ τοσοῦτον ὑπὸ πάντων τῶν ἀνθρωπίνων συστημάτων μωριστρόπως ἐδασανίσθη καὶ πάντων θριαμβευτικῶς κατίσχυσεν) ὅτι μεγίστη πασῶν τῶν ἐποχῶν ἐποχὴ ἔσεται τὸ ἔτος τοῦτο; ὦ! τῇ ἀληθείᾳ ἀναλογιζόμενος τὸ τοιοῦτον καὶ ἔλωσ ἀπὸ χαρὰν σκιρτῶν, τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἐμοῦ λογικοῦ κινδυνεύω. Τί δὲν θέλει λέγει ἡ ἱστορία τοῖς μεταγενεστέροις; βεβαίως θέλει φωνεῖ ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1872 ὑπῆρξαν ἀθάνατοι ἐν θνητοῖς διδάσκαλοι, οἵτινες πράγματι ὠδήγησαν τὴν ἀνθρωπότητα εἰς τὸν προορισμὸν αὐτῆς, διαβιβάσαντες ταύτην ἐκ τῆς ὑλικότητος πρὸς τὴν πνευματικότητα.

Τὴν περὶ τοῦ θέματος τοῦτου ἰδέαν ἡμῶν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ προλόγῳ ὡς καὶ ἐν σελ. 25. 81 καὶ 123 τοῦ Α'. τομ. καὶ εἰς διάφορα ἀλλὰ μέρη τοῦ Μέντωρος βλέποντες ἐκφραζομένην, ἠλπίζαμεν ὅτι ἤθελον ρίψει οἱ ἀρμόδιοι τῆς ἐποχῆς ἡμῶν ἐν βλέμμα ἐπὶ αὐτῶν τοῦλάχιστον πρὸς συζήτησιν τῆς μεγάλης ταύτης ἀληθείας, ἣν πρὸ παντὸς ἄλλου καὶ ὁ Μέντωρ ἐπιδιώκει. Ἀλλὰ μετὰ μεγίστης λύπης τὸ λέγομεν ὅτι ἐλαλήθησαν εἰς ὧτα μὴ ἀκούοντων! δι' ὃ κατὰ καθήκον ἐπὶ τὸ σφρέστερον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐπανερχόμενοι σήμερον ἐλπίζομεν καὶ εὐχόμεθα ἀπὸ καρδίας ἵνα εὐτυχέστεροι εὐρεθῶμεν πρὸς τοῦτο κατὰ τὸ ἀρξάμενον τοῦτο ἔτος, ὅπερ ἐπευχόμεθα ὑγιεινὸν καὶ πανεύδαιμον πρὸς πᾶσαν τὴν ἀνθρωπότητα.

ΠΕΡΙ ΣΥΜΠΑΘΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΑΘΕΙΑΣ.

Ὅταν αἱ φυσικαὶ καὶ ψυχικαὶ ιδιότητες, διαθέσεις, κρᾶσεις καὶ κλίσεις δύο τινῶν ὑποκειμένων ὧσιν ὅμοιοι, ἢ μεταξύ των ἀμοιβαίότης αὐτῆ συμπαθία καλεῖται, καὶ τὸ ὁμοιότροπον τῶν χαρακτηριστῶν καὶ αἰσθημάτων κάμνει ἀμφοτέρω νὰ ἠδύνωνται καὶ νὰ καταθέλωνται ἐν τῇ οικειότητι ἀλλήλων.

Ἄλλ' ἐκ τούτου δὲν προέρχεται ἄρα, ὡς ἐν παρόδῳ εἶπεν, καὶ τὸ πρῶτιστον, καὶ περ οὐχὶ τὸ μένον, ἐλατήριον τοῦ ἔρωτος; Τίς ἔρων ὅς οὐκ ἠσθάνθη διὰ τὸ ἀντικείμενον τοῦ πάθους του διάπυρον καὶ μυστηριώδη πόθον, ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ διεγειρόμενον, ἀλλόκοτον, ἀκατανόητον, παράδοξον καὶ εἰς αὐτὸν ἀκόμη τὸν ἴδιον; Ἄγνοῶν δὲ παντάπασιν τὸ αἶτιον, οὐδόλως δύναται νὰ ἐκφράσῃ αὐτό, καθάπερ οὐδ' ἡ ἀμπελίς, ἀν φωνὴν ἔναρθρον κατεῖχεν, οὐδόλως ἤθελε θυνηθῆ νὰ εἴπῃ δικτὶ περὶ τὴν πετέλεαν περιπλέκεται, οὐδ' ὁ μαργητής ἵνα τί κέκτηται τὴν ιδιότητα τοῦ ἔλκειν τὸν σίδηρον.

Οὕτω δὴ καὶ ὅτε δύο ψυχὰι συγκοινωνοῦσιν ἐν συμπαθείᾳ, ὅποια καὶ ὁπόση μακρυότης! Ὅποτε μυστικὴ τις ἔλξις, ὡσάν τις δύναμις προσελκύνουσα, συναλλήλως τὰς συνδέει, αἱ καρδίαι αὐτῶν τονίζονται ἐπὶ τὴν ἠδυστάτην τῶν ἁρμονιῶν. Ἡ φύσις παρουσιάζει τὰ αὐτὰ πρὸς ἀμφοτέρως θέληγητρα. Τὸ κυανοῦν καὶ καθαρὸν χρῶμα τῶν οὐρανῶν, ἢ βαλσαμικὴ εὐωδία τῶν ἀνθῶν, ἢ τῶν φυτῶν θάλλουσα μορφή, ἢ ποικίλη καὶ τερπνὴ ὄψις τῶν ἐξοχῶν, ἢ ἀργυρόλευκος λάμπουσα σελήνη, ἢ πρὸς τὰ θεῖα ὑψωσις τοῦ νοός, τὸ ἰδανικὸν κἄλλος, ἢ τάξις, ἢ ἀγαθότης, ἢ ἀρετὴ — τὰ πάντα συγκινοῦσιν ἐξίσου ἀμφοτέρως. Ὅπόσον ἠδιστον αὐταῖς τὸ

ἐκφράζειν, τὸ ἀναπτύσσειν τοὺς ἀθύους των λογισμοὺς, καὶ ὁπόσον εὐάρεστον τὸ ἀνευρίσκειν δι' ἕκαστον αἰσθηματαχέϊαν καὶ ἀμοιβαίαν ἀναπόδοσιν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν! Οὐδὲ εἷς μέγας διαλογισμὸς, οὐδεμία ὠραία ἀντίληψις, οὐδεμία χαρίεσσα ἐλπίς οὐδ' εὐγενής τις πράξις ἰδία ἐκατέρω αὐτῶν, ἀλλὰ πάντων τούτων ἐν κοινῷ μετέχουσι. Πᾶσα δὲ παραφωνία τῆς μιᾶς εἰς ἁρμόδιαν μετατρέπεται συμφωνίαν ὑπὸ τῆς συμπαθείας τῆς ἐτέρας.

Πρὸς δὲ τούτοις ἄξιον σημειώσεως ὅτι αἱ αἰσθήσεις παρατείνονται σφόδρα διὰ τῆς συμπαθείας ἢ μᾶλλον δι' ἐνὸς ἀποτελέσματος αὐτῆς, ἣτοι τοῦ πόθου τοῦ νὰ εἴμεθα πάντοτε μετ' ἐκείνων οὗς περ ἀγαπῶμεν. Ὁ νοῦς αἰσθάνεται ἐντύπωσιν ὑφ' ἐτέρου νοός δι' αὐτῶν μόνων τῶν αἰσθήσεων. Τῆς δ' αἰσθήσεως ἄρα δυναμένης ὑπερπηδῆσαι τὰς ἀποστάσεις, οὐδεμία ἀπόστασις παρεμβάλλει φραγμὸν εἰς τὴν ἐπέκτασιν τῆς ὁδοῦ τῆς συμπαθείας. Οὕτω λοιπὸν ἢ φωνὴ τοῦ ἔραστοῦ μακρόθεν ἀκουομένη τοςαύτην προξενεῖ συγκίνησιν, ὅσην καὶ ὅτε ψιθυρίζει μετὰ στεναγμοῦ εἰς τὸ οὖς τῆς ἐρωμένης, καὶ ἡ μορφή δ' αὐτοῦ ἀφ' ὑψηλῆς θεωρουμένη σκοπιάς διεγείρει αἰσθημα οὕτως ἰσχυρὸν ὡς ὅτε ἐγγύθεν αὐτῆς ἴσταται. Ὅθεν λίαν ἐναργῶς παρατηροῦμεν ἐνταῦθα ὅτι ἔσον πορρωτάτω ἢ ἔρασις δύναται νὰ εἰσδύσῃ ἢ ἡ φωνὴ νὰ ἀκουσθῇ, τοσοῦτω καὶ τὰ ἀντικείμενα ἐπιδρῶσιν εἰς ἡμᾶς. Αἰσθανόμεθα τὴν ἐπιρροὴν τῆς σελήνης, καὶ τοὶ χιλιάδας ἐπὶ χιλιᾶδων μιλίων ἀπεχούσης, καὶ τὴν τῶν ἀστέρων, καὶ τοὶ μακρὰν ἀφ' ἡμῶν ἑκατομμύρια ἐπὶ ἑκατομμυρίων μιλίων εἰς τὸ ἀχανές τοῦ διαστήματος περιπολουμένων. Ἡ συμπαθία προξενεῖ ἔντασιν διανοητικῆς ἐνεργείας καὶ ἱκανῶς μεγεθύνει τὴν δύναμιν αὐτῆς πρὸς τὸ προσεγγίζειν καὶ τὰ ἀπώτατα ἀντικείμενα ἐνώπιον ἡμῶν. Ὁξύνη δὲ τὰς αἰσθήσεις κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὸν αὐτὸν βαθμὸν, ὡσπερ βλέπομεν αὐτὰς ὀξυνομένας ὑπὸ τῆς συνηθείας ἢ τῆς ἐρεθίσεως. Τὸ οὖς συζύγου ἀνησυχῶς περιμενούσης ἀντιλαμβάνεται τοῦ ἤχου τῶν βημάτων τοῦ ἀνδρός τῆς, ἐν ᾧ ὑπὸ τῶν ἄλλων οὐδόλως κἄν ἀκούεται. Ὁ ἄγριος ἰνδὸς ἀκούει βαδίσματα ὁδοποροῦντων, ἐν ᾧ πρὸς τὸν λευκὸν ἀνθρώπον τὰ πάντα φαίνονται ὅτι σιγῶσιν. Ὁ ἐντελὴς τῆς ὀράσεως ἀπολαύων, κλειῶν δ' ἐνίστε τὰ ὄμματα αὐτοῦ πρὸς δοκιμήν, δὲν δύναται παντάπασιν ἀκούσῃ τοὺς λεπτοὺς ἐκείνους ἤχους καὶ τὰ ἐλαφρὰ κινήματα ἕπερ ὁ τυφλός. Ἄπειρα δὲ περὶ τούτων ἔχομεν παραδείγματα.

Ἄλλ' ἵνα οἱ ἄνθρωποι συμπαθῶσιν ἀλλήλοις ὀφείλου νὰ ἔχωσι καὶ κοινὰ τὰ αἰσθηματά. Οὐδεμία συμπαθία ἔνεστι μεταξύ θελοῦ καὶ ἀνδρείου, καθότι οὐδὲν κοινὸν ἐν τῷ νῷ ἀμφοτέρων αὐτῶν. Καθὼς λοιπὸν συναρμόζονται τὰ μουσικὰ ὄργανα χάριν μελωδικῆς ἁρμονίας, οὕτω καὶ οἱ ἄνθρωποι ὀφείλου νὰ εὐρεθῶσι τῆς αὐτῆς ἀκριβῶς ὁμοιότητος διαθέσεων, ὅπως αἱ ψυχὰι αὐτῶν καθόλου συμφωνῶσιν ὡς πρὸς τὴν συμπαθειαν. Καίτοι δ' ὁ χρόνος δύναται νὰ μαρᾶνῃ τὸ φίλτρον τῆς ἀγάπης καὶ ἡ δυστυχία νὰ καταβάλλῃ ἢ ἢ κακία ν' ἀμαυρώσῃ τὰς καρδίαις, ἢ συμπαθητικὴ ὄμωσ συγκίνησις ἐπιζῇ καὶ προσέτι ὠραιοτέρα ἀναδεικνύται ἐξ αὐτῶν τῶν ἐρειπίων τῆς τρυφερότητος καὶ τῆς ἀρετῆς. Καὶ ἐν τῇ ἐρημῷ ἀκόμη ἢ συμπαθία καταπραῖνει τὸν σκληροκάρδιον, καὶ ὡς ἡ ράβδος τοῦ Μωϋσέως διασχίζει τὸν βράχον ἵνα ρεῦσῃ τὰ ὕδατα τοῦ αἰσθηματος.

Ἐν τοῖς δεσποτικαῖς ἐπαρχίαις τινῶν, ἔνθα οἱ χρεωφειλέται καὶ οἱ κακοῦργοι ὁμοῦ συγκρατεῖσθαι καὶ ἔνθα ὑπὸ τοῦ νόμου ἀναγκάζονται ἀπ' ἑαυτῶν νὰ προμηθεύωνται τὰ πρὸς τὸ ζῆν, παρεστῆρηθη ὅτι οἱ κακοῦργοι οὗτοι καὶ ἐγκληματικά, καὶ τοὶ μικρὰν μερίδα τροφῆς λαμβάνοντες, μάλιστα αὐτοῖς ἐξακούσταν, πολλακίς συμπεριζονται αὐτὴν μετὰ τῶν χρεωφειλετῶν ἐκείνων, τῶν ἐγκρατεῖσθαι μένων ὑπὸ τῶν φίλων καὶ συγγενῶν των. Ἴδου λοιπὸν καὶ συμπάθεια, συμπάθεια τῶν ἐν ταῖς φυλακαῖς καὶ δεσποτικαῖς, ὡλοῦσα τὸν ἥδη ἀποσιληρυνθέντα φαυλόβιον εἰς τὸ νὰ συμπερισθῆ τὸ ὀλίγον του σιτηρέσιον μετὰ τοῦ ἀθώου ἀλλ' ἀτυχοῦς συναίχμαλλώτου του.

Ἐν δὲ τῷ ὄχλῳ, ἔνθα βεβαίως ἀδύνατον νὰ διακρίνη τις τὴν ταυτότητα τῶν ἀτομικῶν διαθέσεων, ἀναφαίνεται πολλακίς αἰσθημάτι κοινὸν καὶ πάνδημον. Τὸ δ' αἰσθημα τοῦτο εἶνε τὸ κύριον καὶ ἀποκλειστικὸν ὄπλον τοῦ ρήτορος, εὐχερῶς ὑπ' αὐτοῦ γινώσκόμενον καὶ χρησιμοποιούμενον. Ἡ κυβερνώσα καὶ διέπουσα τὰς καρδίας τοῦ πλήθους καὶ τοῦ λαοῦ συμπάθεια, ὅπερ αἰσθημα κοινὸν καὶ πάνδημον καλεῖται, καθίσταται λίαν ἐναργῆς καὶ ὄρατῆ, φέρ' εἰπεῖν, παντὶ πολιτικῷ, νομικῷ, δημοκρατικῷ, ἱεροκήρικῷ καὶ οἰκωδῆποτε ἀνδρὶ πρὸς τὸ πλῆθος δημηγοροῦντι. Ἄπαντες οὗτοι γινώσκουσι τὰς συμπάθειάς τὰς συγκινοῦσας τὰς καρδίας καὶ τὰς διανοίας τῶν ἀνθρώπων, καὶ πρὸ πάντων μάλιστα ὁ ἱεροκήρυξ ὅστις ἀπέναντι αὐτοῦ βλέπει ἀκροατήριον λίαν προσεκτικὸν καὶ πειθῆνιον. Δὲν ἀγνοεῖ οὗτος ὅτι ἅπαντες πιστεύομεν ἢ τοῦλάχιστον ὅτι χρεωστοῦμεν νὰ πιστεύωμεν εἰς ἓνα Θεὸν πολυέτατον καὶ πολυεὐσπλαγγον, καὶ ὅτι μετὰ θάνατον ἔσται ἡμέρα κρίσεως κα ἀνταποδόσεως καὶ ἄθης καὶ παράδεισος. Ἴδου τρανὸν παράδειγμα:

Ὁ διάσημος ἄγγλος ἱεροκήρυξ Ἰωάννης Wesley, ὁ καὶ ἰδρυτῆς τῆς αἰρέσεως τῶν Μεθοδιστῶν, ὅστις εἰς τὰς διδασκὰς αὐτοῦ ἐλάμβανε συνήθως ὡς θέμα τὰ περὶ τῆς αἰωνίου μκαριότητος καὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως, τοσοῦτον ἰσχυρῶς καὶ ἐπισταμένως ἠδύνατο ἐκλάσσει νὰ διεγείρῃ τὸ αἰσθημα τῆς συμπάθειας παρὰ τοῖς ἀκροαταῖς, ὥστε ἀπελάμβανεν ἀληθῶς τὴν φήμην καὶ τὸν τίτλον δεινῶ ἐκκλησιαστικῷ ρήτορος. Βίς τοὺς ἱεροῦς λόγους καὶ τὰ κηρύγματα αὐτοῦ οἱ μὲν ἔτρεμον, ἄλλοι ἔπιπτον χαμαί, τινὲς μεγάλως καὶ γοεράς ἀνέκραζον φωνάς, καὶ τινες εἰς εἶδός τι ἀγωνίας παρεδίδοντο. Ἀναφέρεται δὲ καὶ τὸ ἐξῆς ἀνέκδοτον περὶ τῶν φαινομένων τούτων.

Μαθὼν τις ἐξ ἀκοῆς τὰ θαυμαστά ἀποτελέσματα τῆς ρητορικῆς του δεινότητος, προσῆλθέ ποτε ὅπως ἐξελέγξῃ αὐτὰ ἢ τοῦλάχιστον ἀπ' ἑαυτοῦ παρατηρήσῃ μὴ τις ὑποκρισία καὶ οὐχὶ κοινὴ συμπάθεια προεκάλει τὰ παραδόξα ταῦτα φυσικὰ φαινόμενα. Προσέλαβε δὲ μετ' ἑαυτοῦ ὡραίαν τινὰ νεάνιδα, ἵνα ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτῆς ποιήσῃται τὰς παρατηρήσεις αὐτοῦ, πεποιθὼς ὅτι οὐδὲν τέχνασμα ἐμφωλεύει εἰς ψυχὴν νεάνιδος τοσοῦτη ὡραίας, τοσοῦτη ἀθώου καὶ νεαρᾶς, οὐδὲ δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτῆς. Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς εἰδένουν καθαρὰν ἀλήθειαν καὶ πνεῦμα ἀπηλλαγμένον πάσης προσποιήσεως. Ὅτε λοιπὸν ὁ ἱερὸς λόγος, ὁ κατ' ἀρχὰς γαλήνιος καὶ χαμηλῆ τῆ φωνῆ ἀπαγγελλλόμενος, καθίστατο βαθυμῆδον μᾶλλον ζωηρὸς καὶ ἐνεργητικὸς, ἐρύθημα συγκινήσεως ἀμέσως ἀνέλαμψεν ἐπὶ τῶν παρειῶν τῆς νεάνιδος, ἥτις προσκλίγασα τὴν κεφαλὴν ἐνητένιζεν ἀσκαρδαμυκτὴ τὸν ἱεροκήρυκα. Οὐ-

τος παρίστανε τὰς ζοφεράς σκιὰς τῆς αἰωνίου κολάσεως· λύπη δὲ μετὰ δέησεως ἐξωγράφετο ἐν τοῖς βλέμμασιν ἐκείνης. Ὅτε ἀπετίνετο πρὸς τὴν νεολαίαν, δάκρυον ἔρρευσε ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς. Δι' ἐντόνου εὐγλωττικῆς προσεκάλει καὶ προέτρπε τοὺς νέους καὶ τὰς νέας ἵνα τὸν βίον των ἀπερῶσωσι τῷ οὐρανῷ τότε τρόμος κατέλαβε τὰ χεῖλη καὶ τοὺς μυῖνας τοῦ προσώπου αὐτῆς, ἡ δὲ τρυφερὰ χεὶρ τῆς αὐτομάτως καὶ βιαίως συνεσφίγγθη. Τὴν καταδίκην ἀνήγγειλε καὶ τιμωρίαν τῶν οὐχὶ ἐν μετανοίᾳ ἀλλ' ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ ἀποθησκόντων τότε οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς ὡς ἀνθρακες ἔμπυροι ἐφλογίσθησαν καὶ τὸ ἦθος τοῦ προσώπου τῆς ἠλλοιώθη.— Ὅτε δ' ἐπὶ τέλος ὁ ἱεροκήρυξ πικραίνων τὸν λόγον ἀνεφώνησεν « Οὐτω, καὶ οὕτως ἀποθάνονται αἱ ψυχὰι τούτων τῶν ἀμαρτωλῶν » ἀνίσταται σπασμωδικῶς ἡ νεάνις, οἱ βραχίονές τῆς πρὸς τὰ ἄνω ἐκτείνονται ὡς ὑπὸ γαλβανικοῦ ρευστοῦ τιναχθέντες, κραυγὴ ἐξέρχεται ἐκ τοῦ στόματος αὐτῆς καὶ λειποθυμοῦσα καταπίπτει ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς ἐκκλησίας ὅλως ἀναίσθητος καὶ ἐξησθημένη....

Ἀφ' ἑτέρου, κατ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀντιπαθειαν, τὸ αἴτιον τοῦ ἐναντίου τούτου αἰσθημάτος ἐστὶν ὅλως ἀφανὲς καὶ ἀκατάληπτον.

Ὁ ἐν Groningen καθηγητῆς τῆς φιλοσοφίας Μαρτίνος Schookius οὐδὲ ὅλως ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ τὴν ὁσμὴν τοῦ τυροῦ χωρὶς νὰ λειποθυμήσῃ καὶ ὁ Μοζάρ περίφημος Γερμανὸς μελοποιὸς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὁ τὸν θαυμασμὸν ἐφελέσας ἀπάσης τῆς Εὐρώπης, δὲν ἠδύνατο ν' ἀκούσῃ τὸν ἦχον τῆς σάλπιγγος. Καὶ ἡ μὲν ἀντιπαθεια τοῦ Μοζάρ ἀποδοτέα βεβαίως τῇ ἀκοῇ αὐτοῦ εἰθισμένη οὐση πρὸς ἦχους ἀρμονικούς, ἡδεῖς καὶ ὀμοιούς, ἀλλ' ἡ τοῦ Schookius πῶς νὰ ἐξηγηθῆ; Καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος τοσοῦτον ἐξεπλάγη ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ ἀντιπαθείᾳ ταύτῃ, ὥστε καὶ συνέταξε πραγματεῖαν ἐπιγραφομένην λατινιστὶ « De aversione casei » περὶ τῆς πρὸς τὸν τυρὸν ἀντιπαθείας » καὶ διηγῶνται μάλιστα ὅτι, ἀναγκαζόμενος πολλακίς εἰς τὴν σύνταξιν αὐτῆς ἵνα ἀναφέρῃ τὴν λέξιν « τυρὸς », κατέφευγεν εἰς τὴν ταυθακοθήκην του ὡς ἀλεξιτήριον τῆς ἐπερχομένης λειποψυχίας του.

Καθ' ἑκάστην βλέπομεν ἀντικείμενα ἄπερ ἐκ πρώτης ὄψεως ἢ προσδεχόμεθα ἢ ἀποστρέφομεθα. Πῶς δ' ἄλλως δυνάμεθα ἐνοησαί τὸ τοιοῦτον αἰσθημα εἰμὴ ὡς ὄν ἀποτέλεσμα τοῦ ἀτομικοῦ διοργανισμοῦ ἡμῶν αὐτῶν, χημικῆν τινὰ φερ' εἰπεῖν ἔλξιν ἢ ἀπόκρουσιν ἐν τῷ αἵματι, ἐν τοῖς νεύροις ἢ ἐν ἄλλῳ τινὶ ζωικῷ πνεύματι τοῦ ἡμετέρου σώματος;

Ἰάκωβος ὁ Αὐὸς βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ἀπεστρέφετο τὸν χοῖρον καὶ τὴν θεωρίαν γυμνοῦ ξίφους, καὶ ὁ περίφημος ἀστρονόμος τῆς Δανιμαρκίας τοῦ 15' αἰῶνος Τυχομβράχιος ἠσθένει ἅμα ἔβλεπε λαγῶν, ὁ δὲ στρατιωτικὸς ἀνὴρ Δουξ Δεπερῶν ἐλειποθύμει.

Παραλείποντες πλείστα ἄλλα παραδείγματα ἀντιπαθείας κατὰ ζῶων καὶ ἐρπετῶν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἀντιπαθείας ἔθνους πρὸς ἔθνος, οἰκογενείας πρὸς οἰκογένειαν καὶ ἀτόμου πρὸς ἄτομον, ἵνα μὴ ὑπὲρ τὸ δέον μηκύνωμεν τὴν παρούσαν πραγματεῖαν, προσεπιλέγομεν ὅτι οὐκ ὀλίγα τούτων δύνανται ν' ἀναχθῶσιν εἰς τὸ περὶ δεισιδαιμονίας κεφάλαιον, ἀρχὴν λαμβανούσης ἐκ τῆς νηπιόθεν ἀνατροφῆς καὶ ὑπὸ περιστατικῶν ἐγχαραχθέντων ἀνεξιτήλων ἐν τῇ μνήμῃ καὶ διὰ βίου ἐπενεργούντων ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν.

Ἐμ. Γιαννακόπουλος,

ΓΑΛΙΛΑΙΟΣ.

ΓΑΛΙΛΑΙΟΣ *Galilaion* υπήρξεν ὁ δημιουργός, οὕτως εἰπεῖν, τῆς νεωτέρας Φυσικῆς, καταλύσας μετὰ τοῦ συγχρόνου του Βάκωνος τὸ κράτος τῆς περιπατητικῆς σχολῆς καὶ ἀναμορφώσας τὴν Φυσικὴν ἐπιστήμην διὰ τῶν θαυμαστῶν του ἀνακαλύψεων.

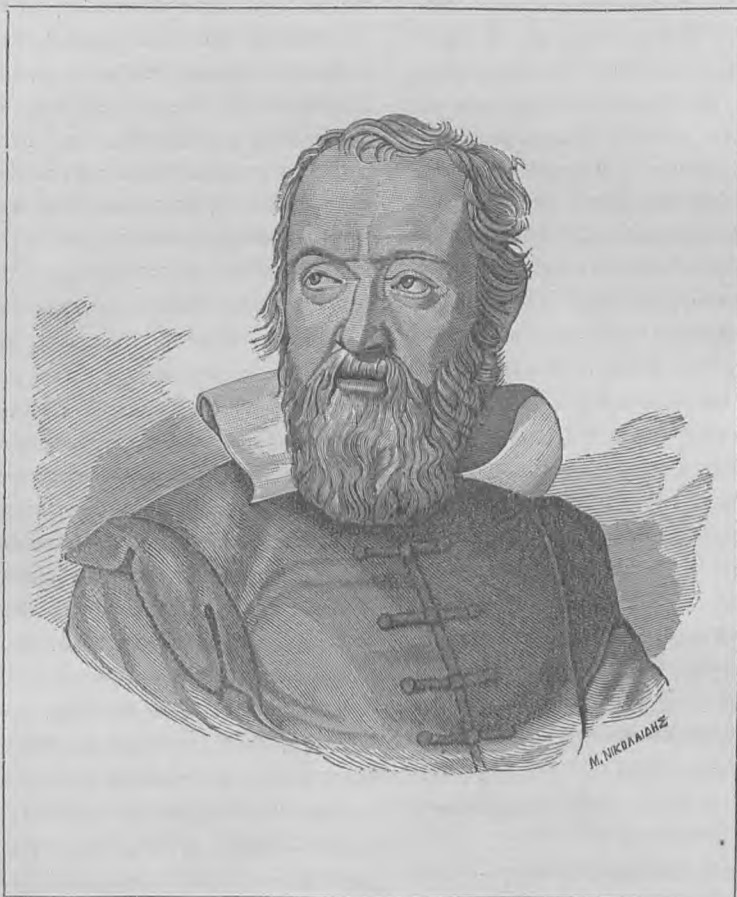
Ἐγεννήθη ἐν Πίσῃ τῇ 15 Φεβρουαρίου 1564 ἐκ πατρὸς ἐπισήμου κατὰ τε τὸ γένος καὶ κατὰ τὴν παιδείαν, παρὰ τοῦ ὁποίου καὶ ἐμυήθη τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας, εἰς τὰς ὁποίας καὶ θαυμα-

σίως ἐπέδωκεν. Ἐξ αὐτῆς τῆς παιδικῆς ἡλικίας του ἀνέδειξε μεγάλην καὶ σταθερὰν κλίσιν πρὸς τὴν μηχανικὴν καὶ ἕκτακτον παρατηρητικὸν πνεῦμα. Ἐννεακαιδεκαετῆς ἔτι τὴν ἡλικίαν ἐπενόησε τὴν τοῦ ἐκκρεμοῦς θεωρίαν, ἀφορηθεὶς ἐκ τῶν δοξασίμων λυχνίας κρεμαμένης ἀπὸ τῆς ὀροφῆς ναοῦ, βραδύτερον δὲ ἐφήρμοσε τοῦτο εἰς τὴν καταμέτρησιν τοῦ χρόνου καὶ εἰς κατασκευὴν ὥρολογίων. Ὑστερότερον πάλιν, μαθὼν παρὰ ἀντλιοποιῶν ὅτι τὸ ὕδωρ δὲν ὑψοῦτο ἐν τῇ ἀντλίᾳ πλέον τῶν 32 ποδῶν, κατενόησεν ἐκ οὗτου τὸ ἐσφαλμένον τῆς τότε ἐπικρατούσης προλήψεως, ὅτι δῆθεν ἡ φύσις ἀποστρέφεται τὸ κενόν, καὶ διέχυσε διὰ τούτου μέγα φῶς εἰς τὴν Φυσικὴν.—Μετὰ τοῦτο διὰ πειραμάτων γενομένων ἀπὸ τοῦ κωδωνοστασίου τῆς μητροπόλεως καὶ ἐνώπιον πλήθους θεατῶν ἀπέδειξεν ὅτι τὸ βῆρος οὐδαμῶς ἐπιταχύνει τὴν φερό-

των πιπτόντων σωμάτων ἀνεκάλυψε τοὺς νόμους τῆς ταχυμένης κινήσεως καὶ ἀπέδειξεν ὅτι τὸ τοπικὸν διάστημα, τὸ ὁποῖον σώμα τι πίπτει διανύει κατ' ἴσα διαστήματα χρόνου, αὐξάνει ὡς οἱ περιττοὶ ἀριθμοί.—Ἐἴκοσι καὶ πέντε ἔτων τὴν ἡλικίαν ὧν διωρίσθη καθηγητῆς τῶν μαθηματικῶν ἐν Πίσῃ. Μετὰ δύο ἢ τρία ἔτις ὅμως ἔτη ἠναγκάσθη χάριν τῆς ἡσυχίας του νὰ παραιτηθῇ τῆς καθηγησίας, ἕνεκα τῆς διεγερθείσης κατ' αὐτοῦ καταφορᾶς ὑπὸ τῶν ζηλωτῶν ὀπαδῶν τῆς παλαιᾶς φιλοσοφίας, τῆς ὁποίας τὰς ἐλλείψεις καὶ πλάνας κατεδείκνυε διὰ συγγραφῶν τε καὶ πειραμάτων. Ἀμέσως ὅμως σχεδὸν διωρίσθη ὑπὸ τῆς Ἑνετικῆς Γερουσίας κα-

θηγητῆς τῶν αὐτῶν ἐπιστημῶν εἰς τὴν ἀκαδημίαν τῆς Παδοῦσης, τόσον δὲ ἐκεῖ διεφημίσθη ἐν βραχείᾳ χρόνῳ, ὥστε ἀπειρον πλῆθος ἀνθρώπων πάσης τάξεως καὶ ἀπὸ τῶν ἀνωτέρων χωρῶν τῆς Εὐρώπης συνέτρεχον ὅπως ἀκοασθῶσι τὰς παραδόσεις του. Ἐκ τῶν ἀκρατῶν του δὲ λέγεται ὅτι ἦτο καὶ ὁ μετέπειτα γενόμενος βασιλεὺς τῆς Σουηδίας Γουσταῦος Ἀδόλφος.

Εἰς τὸν μέγαν τοῦτον σοφὸν πολλοὶ ἀποδίδουσι καὶ τὴν ἐφεύρεσιν τοῦ θερμομέτρου· ἄλλοι ὅμως ἀρνοῦνται τοῦτο. Ἀναμφισβήτητον ἐν τούτοις εἶνε ὅτι αὐτὸς ἐξέτεινε τὴν χρῆσιν τοῦ ὑπὸ Μετίου ἐφευρεθέντος τῷ 1609 τηλεσκοπίου, ἐφαρμόσας αὐτὸ εἰς πα-

ΓΑΛΙΛΑΙΟΣ.

ρατήρησιν τῶν οὐρανίων σωμάτων διὰ τοῦ μέσου δὲ τούτου ἔκαμε σημαντικωτάτας ἐν τῷ οὐρανῷ ἀνακαλύψεις. Ἀπὸ τοῦ 1610 ἀνεκάλυψε τὰς ἐν τῷ δίσκῳ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης σκιώδεις κηλίδας, εἶδε τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων ἐπ' ἀπειρον αὐξάνοντα καὶ ἐν μόνῳ τῷ ἀστερισμῷ τοῦ Ὀρίωνος ἀνεκάλυψεν ὑπὲρ τοῦς 500 νέους ἀστέρας· διένοησε δὲ ὅτι καὶ ὁ Γαλαξίας λεγόμενος κύκλος δυνατὸν νὰ ἀποσυντεθῇ εἰς πλείονας ἀστερισμούς διὰ τηλεσκοπίου ἰσχυροτέρου.— Τῷ 1611 ἀπέβη εἰς Ρώμην, ἐξέτελεσε δὲ αὐτόθι ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ καρδινάλιου Βαρδίνου καὶ ἄλλων ἀρχιερέων διάφορα ἀστρονομικὰ πειράματα, παρέτηρησε τὰς νεφελοειδεῖς λευκότητας καὶ τοὺς τέσσαρας δορυφόρους τοῦ Διὸς, τοὺς ὁποίους καὶ ὠνόμασε τὸ πρῶτον ἀστέρας τῶν Μεδέων, πρὸς τιμὴν τοῦ ἡγεμονικοῦ τούτου καὶ φιλομούσου

οἴκου. Ἀνακαλύψας δὲ διὰ τοῦ τηλεσκοπίου του τὰς ἐναλλὰξ φωτεινάς καὶ σκιώδεις φάσεις τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Ἄρεως, ἐπέστη διὰ τῆς ὀφθαλμοφανοῦς ταύτης ἀποδείξεως περὶ τῆς ὀρθότητος τοῦ κοπερνικεῖου ἀστρονομικοῦ συστήματος καὶ ἐκηρύχθη θερμοτάτος αὐτοῦ ὑπέρμαχος, παρ' ὅλην τὴν τῶν κληρικῶν καταφορὰν κατὰ τοῦ λελογομένου τούτου συστήματος, τὸ ὁποῖον ἐν τῇ ἀπόψει δεισιδαιμονία των ἐσυκοφάντου ὡς ἀντιθερησκευτικόν, μόνον διὰ τὸν λόγον ὅτι ἀντέβαινε πρὸς τὴν ρῆσιν τῆς Ἀγ. Γραφῆς, καθ' ἣν ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ προσέταξε τὸν ἥλιον νὰ σταθῇ, ὡσάν ἡ ρῆσις αὕτη δὲν ἐπεδέχετο μεταφορικὴν ἐξήγησιν. Ἡ ἀνα-

κάλυψις αὐτῆ τοῦ Γαλιλαίου συνέτεινε πολὺ εἰς διάδοσιν τοῦ νέου ἀστρονομικοῦ συστήματος, καθότι δι' αὐτῆς κατέστη πλέον ἀναγίγνωστο ἢ περὶ τὸν ἥλιον κίνησις τῶν πλανητῶν ἐκεῖνων καὶ ὁ παρὰ τοῦ κεντρικοῦ τούτου ἀστέρος φωτισμὸς αὐτῶν.

Αἱ ἀνακαλύψεις αὗται καὶ πολλὰ ἔτι ἄλλαι ὑπερδόξασαν τὸν Γαλιλαῖον καὶ κατέστησαν ἐξάρχουστον τὸ ὄνομά του εἰς πάντα τὸν πεπολιτισμένον κόσμον.— Μετὰ τινῶν δὲ μηνῶν ἐν Ρώμῃ διατριβὴν, ὁ εὐκλεῆς σοφὸς μετέβη εἰς Φλωρεντίαν προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ μεγάλου δουκὸς τῆς Τοσκάνης, Κώμου τοῦ Β'. Ἐκεῖ δὲ ἐδημοσίευσεν τῷ 1613 τὸν «Περὶ τῶν ἐν τοῖς ρευστοῖς κινουμένων καὶ ἐπιπλεόντων σωμάτων» λόγον του, διὰ τοῦ ὁποίου ἀπεδείκνυε τὴν περιοδικὴν κίνησιν τῶν δορυφόρων τοῦ Διός. Μικρὸν μετὰ τοῦτο ἐδημοσίευσεν δευτέραν ἔκδοσιν τοῦ λόγου τούτου ἐν τῇ ὁποίᾳ συνεξέθετο καὶ τὴν γνώμην του περὶ τῆς θέσεως, τῆς φύσεως καὶ τῆς κινήσεως τῶν ἐν τῷ δίσκῳ τοῦ ἡλίου παρατηρουμένων κηλίδων. Ἡ ἐκ τῶν λαμπρῶν τούτων ἀνακαλύψεων δόξα καὶ ἡ μεγίστη εὐνοια, διὰ τῆς ὁποίας ἐτίμα αὐτὸν ὁ προρρηθεὶς δούξ Κώμος, παρώξυναν κατ' αὐτοῦ τὸν φθόνον τῶν σοφιστῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, οἵτινες, συμμάχους παραλαβόντες καὶ τοὺς ἐξ ἀμαθείας ἢ ἐκ παρανενομημένης εὐστεθείας κινουμένους κληρικούς, ἐπετέθησαν ἐμπαθέστατα κατὰ τοῦ διασήμεου ἀνδρός· πρὸ πάντων δὲ τῶν ἄλλων λυσσώδως κατεφέρθησαν κατ' αὐτοῦ οἱ δομινικανοὶ μοναχοί, διὰ τε συγγραφῶν ἐν ταῖς ὁποίαις ἀνημιλλᾶτο ὁ φόβος πρὸς τὴν ἀμάθειαν, καὶ διὰ λόγων ἀπ' ἀμβωνος. Τοσοῦτω δὲ τὸ πάθος ἐτύφλωνε τοὺς ἀγαθοὺς ἐκείνους συγγραφεῖς καὶ ρήτορας, ὥστε τῷ 1614 ἐκήρυξαν παρρησίᾳ ὡς αἰρέσεις θεοστυγείας ὄχι μόνον τὴν περὶ κινήσεως τῆς γῆς γνώμην τοῦ φιλοσόφου, ἀλλὰ καὶ αὐτάς τὰς ὀφθαλμοφανεῖς καὶ ψηλαφητάς, οὕτως εἰπεῖν, ἀνακαλύψεις τῶν νέων πλανητῶν, τὰς ὁποίας ἔκαμεν. «Ὅτι ἢ κατὰ φαντασίαν αὕτη ἀνακάλυψις, ἔλεγε πολυμαθὴς τις Νεαπολίτης κληρικός, ἀντιβαίνει ἀντικρὺ πρὸς τὸ θεόπνευστον βιβλίον τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, εἶνε κατὰβηλον· ἐπειδὴ ὁ ἀληθὴς ἀριθμὸς τῶν ἀστέρων παρίσταται ἐν τῷ ἱερῷ ἐκείνῳ βιβλίῳ διὰ τῆς ἐπταφώτου λυχνίας (1), τὴν ὁποίαν ὁ ἱερός εὐαγγελιστὴς περιγράφει» κτλ. Τοιαῦτα ἦσαν τὰ πρὸς ἀνατροπὴν τῶν ἀνακαλύψεων καὶ γνωμῶν τοῦ σοφοῦ ἀνδρός ἐπιχειρήματα τῶν ἐχθρῶν του, μέχρι τοῦ γελοίου παρεξηγούντων τὰς θείας γραφὰς πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ των.— Τῷ 1615, ἕτερος δομινικανὸς μοναχός, ἐκ Φλωρεντίας, πᾶτερ Κατοίνης ὀνόματι, λαβὼν ὡς προοίμιον τοῦ λόγου του τὴν πρὸς τοὺς Ἀποστόλους ἐρώτησιν τῶν δύο ἀγγέλων κατὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου, «Ἄνδρες Γαλιλαῖοι τί ἐσθήκατε ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; (Viri Galilaei, quid statis aspicientes in caelum?) ἐπετέθη σφοδρῶς ἀπ' ἀμβωνος ἐν πλήρει ἐκκλησίᾳ κατὰ τοῦ ἀνδρός καὶ διὰ λόγου σχοινοστενοῦς, παρέστῃσεν εἰς τοὺς ἀκροατάς του αὐ-

(1) Γνωστὸν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐγνώριζον 7 μόνους πλανήτας, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς σελήνης, τοὺς διὰ γυμνῶν ὀφθαλμῶν ὀρωμένους· ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ τηλεσκοπίου μέχρι τοῦ ἔτους 1858 ἀνεκαλύφθησαν 47 νέοι πλανῆται καὶ δορυφόροι, καθόσον δὲ τὰ ὀπτικά ὄργανα τελειοποιούνται, αὐξάνει καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνακαλυπτομένων πλανητῶν· οἱ πλανῆται δὲ οὗτοι φαίνονται ὅτι εἶνε παρὰ πολλοί, διότι κατ' ἔτος ἀνακαλύπτονται περὶ τοὺς 4 ἢ 5.

τὸν τε καὶ πάντας τοὺς περὶ τὴν ἀστρονομίαν ἀσχολουμένους ὡς αἰρετικούς καὶ ἀθέους. Ὁ Γαλιλαῖος παρεπονήθη περὶ τούτου πρὸς τὸν γενικὸν καθηγούμενον τοῦ τάγματος τῶν Δομινικανῶν, Λουδοβίκον Μαρφῆν, ἄνδρα ἐλλόγιμον· οὗτος δὲ τῷ ἀπεκρίθη, «ὅτι ἐλυπεῖτο μὲν διὰ τὸ σκάνδαλον τὸ προξενηθὲν ὑπὸ κληρικοῦ τοῦ τάγματός του, οὐδὲν ὅμως ἠδύνατο νὰ ἀντιπράξῃ εἰς τὰς κτηνώδεις ἀνοησίας (bestialità) τὰς ὁποίας ἐπραττον ἢ ἠδύνατο νὰ πράξῃσι 30 ἢ 40 χιλ. μοναχῶν, ἐκ τῶν ὁποίων συνέκειτο τὸ τάγμα του.» Πρὸς τούτοις καὶ ὁ Καρδινάλιος Βελλαρμίνος διεκήρυξε τὸ σύστημα τοῦ Γαλιλαίου αἰρετικόν. Ὁ Γαλιλαῖος ἀπηύθυνε τότε πρὸς τὴν μεγάλην δούκισσαν τῆς Τοσκάνης ἐπιστολὴν, δι' ἧς ἐζήτηε νὰ ἀποδείξῃ διὰ πλείστων χωρίων, ἐκ τῶν συγγραμμάτων τῶν ἀγίων πατέρων ληφθέντων, ὅτι εἶνε συγχωρημένον ἐπὶ ζητημάτων, καθαρῶς φυσικῶν καὶ μαθηματικῶν, νὰ ὑπεκκλήνῃ τις τῆς αὐθεντίας τῶν θείων Γραφῶν. Εἰς ὑπεράσπισιν αὐτοῦ ἐξήλθον πολλοὶ φίλοι του καὶ λόγιοι ἄνδρες, μεταξύ δ' αὐτῶν καὶ τρεῖς κληρικοί, ὁ Καστέλλης, ὁ Φωτακρῖνης καὶ ὁ Καμπανέλλας· οὗχ ἦτον ὅμως ἠναγκασθῆναι νὰ ἀπέλθῃ εἰς Ρώμην ὅπως ἀπολογηθῇ ἐνώπιον τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν. Ὁ δούξ Κώμος, ὅστις πάντοτε ἠνύθει καὶ ἐπροστάτευεν αὐτόν, ἔγραψε πρὸς τὸν παρὰ τῷ πάπᾳ ἀντιπρόσωπον αὐτοῦ νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὸν Γαλιλαῖον τὸ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ Μέγαρον τῶν Μεδίκων ἐσύστησε δὲ αὐτὸν θερμῶς καὶ πρὸς τὸν φίλον του Καρδινάλιον Μόντε.— Ὁ τότε πάπας Παῦλος ὁ Ε'. ὑπεδέξατο τὸν ἄνδρα ἀξίως τῆς παιδείας του μετὰ πάσης τιμῆς καὶ περιποιήσεως, εἶπε δὲ εἰς αὐτόν ὅτι ἠδύνατο μὲν ἐλευθέρως καὶ ἀκινδύνως νὰ δοξάζῃ ὅτι ἢ ἢ κινεῖται, ὡφείλει ὅμως νὰ πραγματευθῆται τὸ ζήτημα τούτο ὡς ἀπλοῦν μαθηματικὸν ἀντικείμενον. Ἡ ἀπαίτησις τοῦ πάπα, λαμβανομένην ὑπ' ἔψιν τῶν καιρῶν καὶ τῶν τότε ἐπικρατουσῶν ἰδεῶν, ἦτο τῷ ὄντι λίαν μετριωπαθὴς καὶ ἐμπροσβάτη· ὁ Γαλιλαῖος ὅμως, μὴ εὐχαριστηθεὶς ἐκ τούτου, ἠξίωτο νὰ πείσῃ τὸν πάπαν καὶ τὸ Ἱερ. Δικαστήριον νὰ ἀποφανθῶσιν ὅτι τὸ σύστημα τοῦ Κοπερνίκου οὐδαμῶς ἀντέβαινε πρὸς τὸ ὀφειλόμενον εἰς τὰς ἀγίας Γραφὰς σέβας. Ὅθεν τῇ 5 Μαρτίου 1619 τὸ Ἱερὸν Δικαστήριον ἐξέδωκεν ἀπόφασιν διὰ τῆς ὁποίας, καὶ περ μὴ ἀναφέρον ὀνομαστὶ τὸν Γαλιλαῖον, κατεδικάζεν ὡς ἀπεναντιούμενα εἰς τὰς ἀγίας Γραφὰς τὸ τε σύστημα τοῦ Κοπερνίκου καὶ τὰ συγγραμματα τῶν ὑπερασπιστῶν του. Τότε ὁ δούξ τῆς Τοσκάνης, ὅπως προλάβῃ καὶ ἀποτρέψῃ ἀπὸ τοῦ εὐνοουμένου του ἐνδεχόμενον τι ἀπευκτέον, ἀνεκάλεσεν αὐτόν τάχιστα εἰς Φλωρεντίαν. Ἀνεχώρησεν ὅθεν ἐκ Ρώμης περὶ ἀρχὰς Ἰουνίου, ἀφοῦ ἔλαβε, ζητήσας παρὰ τοῦ Καρδινάλιου καὶ Καρχελαρίου Βελλαρμίνου, ἔγγραφον πιστοποιητικόν, χρονολογίαν φέρον 26 Μαΐου 1616, διαψεύδον τὴν διαδοθεῖσαν φήμην, ὅτι ὁ Γαλιλαῖος κατεδικάσθη νὰ ἀποκηρύξῃ τὰς ἀστρονομικὰς γνώμας του καὶ νὰ ὑποστῇ κανόνα μετανοίας· συγχρόνως ὅμως διεκηρύττετο ἐν τῷ αὐτῷ ἔγγραφῳ ὅτι τῷ ἀπηγορεύετο εἰς τὸ ἐξῆς τὸ νὰ ὑπερασπίζηται καὶ ἐπιστηρίξῃ τὸ κοπερνίκειον σύστημα.

Ἐπανελθὼν εἰς Φλωρεντίαν ὁ Γαλιλαῖος ἔζησεν ἐπὶ τινὰ χρόνον ἡσύχως καὶ ἀπερισπάστως, ἀσχολούμενος εἰς τὰς μελέτας καὶ παρατηρήσεις του. Ἡ ἡσυχία του ὅμως αὕτη διαταράχθη πάλιν

μετ' ὀλίγον, ὡς ἐκ τῶν ἐμφανισθέντων τῷ 1618 τριῶν κομητῶν διότι Ἰησουΐτης τις μοναχός, πάλιν Γράσσης τὸ ὄνομα, θελήσας νὰ γράψῃ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου καὶ ἀνασκευασθεὶς ὑπὸ τινος τῶν μαθητῶν τοῦ Γαλιλαίου, τὰ ἔδωκε μὲ τὸν διδάσκαλον καὶ ἐπετέθη κατ' αὐτοῦ διὰ συγγράμματός του, Πλάστιγξ Ἀστρονομικῆ ἐπιγραφομένου. Ὁ Γαλιλαῖος ἀπήντησεν εἰς τὰς προσβολὰς τοῦ μοναχοῦ διὰ διατριβῆς, ἣτις θεωρεῖται δικαίως ὡς ἀριστοῦργημα εὐφραδείας καὶ κρίσεως, καὶ κατέδειξε γελοῖον τὸν ἀντίπαλόν του ἐκ τούτου ὅμως παρώξυνε καθ' ἑαυτοῦ τὴν ἀπέχθειαν τῶν Ἰησουΐτων. Περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον συνέγραψε τὸ περιφημώτατον πάντων τῶν συγγραμμάτων του, ἦτοί τοὺς Περὶ πτολεμαϊκοῦ καὶ κοπερνικείου συστήματος διαλόγους, ἐν οἷς εἰσάγει τρία πρόσωπα, τῶν ὁποίων τὸ μὲν ὑπερασπίζεται τὸ κοπερνικεῖον, τὸ δὲ ἐπιστηρίζει τὸ πτολεμαϊκόν, καὶ τὸ τρίτον σταθμίζει τοὺς λόγους τῶν δύο ἀντιπάλων· ἂν δὲ καὶ οὐδεμίαν ἐκφέρει γνώμην ὀριστικὴν καὶ οὕτω τὸ ζήτημα μένει κατ' ἐπιφάνειαν προβληματικόν, ἀδύνατον ὅμως εἶναι ὡς ἐκ τῆς ὑπεροχῆς τῶν ἐπιχειρημάτων τοῦ ὀπαδοῦ τοῦ κοπερνικείου συστήματος νὰ μὴ ἀναγνωρῆσθαι τὸ αὐτὸ τὴν ὀρθότητα. Περαιώσας τὸ ἀθάνατον τοῦτο σύγγραμμα, ἐν τῷ ὁποίῳ ἡ γλαφυρότης καὶ ἡ ἀκρίβεια τοῦ ὕφους συναμιλλᾶται μετὰ τὴν δύναμιν καὶ σαφήνειαν τῶν ἰδεῶν καὶ συλλογισμῶν, ὁ Γαλιλαῖος μετέβη πάλιν εἰς Ρώμην καὶ κατῴρωσε νὰ λάβῃ τὴν περὶ τυπώσεως αὐτοῦ ἄδειαν· ἐδημοσίευσεν δὲ αὐτὸ ὑπὸ τὸν τίτλον « Διάλογος Γαλιλαίου, ἔνθα ἐν τετραμέροις συνδιαλέξεσιν ἐξετάζονται τὰ δύο κεφαλαῖωδη ἀστρονομικὰ συστήματα, ἦτοί τὸ πτολεμαϊκόν καὶ τὸ κοπερνικεῖον » (Dialogo di Galileo Galilei, dove ne Congressi di quattro Giornate si discorre de' due massimi sistemi Ptolemaico e Copernicano). Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἐνεποίησε μεγάλην ἐντύπωσιν καθ' ἅσπασαν τὴν Εὐρώπην, μετεφράσθη δὲ ἅμα σχεδὸν τῇ ἐμφανήσει του εἰς τε τὴν λατινικὴν καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας εὐρωπαϊκὰς διαλέκτους. Ὁ συγγραφεὺς διετίθειτο ἐν αὐτῇ ὅτι τὸ κοπερνικεῖον σύστημα δὲν ἀντέκειτο εἰς τὰς Ἀγ. Γραφάς, ὅτι δὲ ἄλλως ἦτο ἐπικίνδυνον νὰ ἀφορμᾶται τις ἀπὸ τῶν χωρίων τῶν Ἀγ. Γραφῶν πρὸς ἐξήγησιν τῶν φυσικῶν φαινομένων, ἐπειδὴ διὰ γεωμετρικῶν ἀποδείξεων καὶ διὰ πειραμάτων δυνατὸν νὰ ἐξελεγχθῶσιν ἀνακριτῆ τὰ περὶ φυσικῶν φαινομένων ἐκεῖνα χωρία. Ἐντεῦθεν ἀφορμὴν λαβόντες οἱ ἐχθροὶ του, εὐρόντες δὲ αὐτὸν ἤδη καὶ ἀπροστάτευτον, διότι ὁ δούξ Κώμος εἶχεν ἀποθάνει, ἐπετέθησαν σφοδρότατα κατ' αὐτοῦ. Ὁ τότε πάπας Οὐρβανὸς Η΄ ὑπελήπιετο τὸν Γαλιλαῖον διὰ τὰς γνώσεις του, οἱ ἐχθροὶ ὅμως τούτου παρώξυναν κατ' αὐτοῦ τὸν πάπαν, πείσαντες αὐτὸν ὅτι δῆθεν ὁ Γαλιλαῖος εἰσέγγαγεν ἐν τῷ συγγράμματι του αὐτὸν τὸν ἴδιον ὑπὸ τὸ γελοῖον πρόσωπον τοῦ Σιμπλικίου (1), προσέθετον δὲ εἰς τοῦτο καὶ ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἐξηπάτησε τὴν ἐκκλησίαν μὴ φυλάξας τοὺς ἔθους τῆς περὶ ἐκτυπώσεως τοῦ βιβλίου του ἁδείας, ἀλλὰ προσθέσας πολλὰ ἐναντία καὶ προσβλητικὰ εἰς τὴν θρησκείαν. Ὁ πάπας τότε διώρισεν ἐπιτροπὴν

(1) Τὸ ὄνομα Simplicius ἐρμηνεύεται εἰς τὴν λατινικὴν, ἀφέλης, ἀπλοῦς· ἐννοεῖται δὲ ὅτι δόξαται νὰ ἐκληφθῇ καὶ ἐπὶ καλῆς καὶ ἐπὶ κακῆς σημασίας.

ὅπως ἐξετάσῃ τὴν τε διαγωγὴν καὶ τὰ Συγγράμματα τοῦ Γαλιλαίου, ὅστις καὶ προσεκληθῆναι νὰ ἔλθῃ εἰς Ρώμην ὅπως ἀπολογηθῇ πρὸς τὰς γενομένας κατ' αὐτοῦ ἐγκλήσεις. Ἦλθε· λοιπὸν καὶ πάλιν ὁ Γαλιλαῖος εἰς Ρώμην τῇ 13 Ἰανουαρίου 1633, μετὰ πολλὰς δὲ ἐξετάσεις καὶ ἀνακρίσεις ὑπεχρέωθη τέλος τῇ 23 Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους δι' ἀποφάσεως τοῦ Ἱεροῦ δικαστηρίου νὰ ἀποκηρύξῃ τὰ ἀστρονομικὰ δόγματα ὅσα μέχρι τούδε εἶχεν ὑπερασπισθῆναι ἐν τοῖς συγγράμμασι του. Ὁ εἰς αὐτὸν ἐπιβληθεὶς τύπος τῆς ἐπιστημονικῆς ἐκείνης ἐξωμοσίας εἶχεν ἐπὶ λέξεως οὕτω « Corde sincero et fide non fieti abjuro, maledico et detestor supra distos errores et haereses »: « Ἦτοι, εἰλικρινεῖ καρδίᾳ καὶ ἀπλάστῳ πίστει ἀποκηρύττω, καταρῶμαι καὶ ἀποτροπιάζομαι τὰς ἄνω εἰρημένους πλάνας καὶ αἱρέσεις. » Λέγεται δὲ ὅτι, ἀρῶ ἀπήγγειλε τὸν ὄρκον τοῦτον, μεταμεληθεὶς ἀμέσως ὅτι ἔδωκεν ὁμολογίαν ἐναντίον τῶν φρονημάτων του, ἐκτύπησε διὰ τοῦ ποδὸς τὸ ἔδαφος καὶ μετὰ πείσματος ἐξεφώνησε τὴν παρομιμῶδη καταστάσαν ἐκείνην φράσιν « E pur si muove » (Καὶ ὅμως κινεῖται), ἡ γῆ δηλονότι.

Μετὰ τὴν δίκην ὁ ἐν Ρώμῃ πρέσβυς τοῦ Δουκὸς τῆς Τοσκάνης ἔγραψε περὶ τοῦ Γαλιλαίου· « Κατεδικάσθη νὰ μείνῃ ἐν τῇ φυλακῇ τοῦ Ἱεροῦ Δικαστηρίου ὅσον χρόνον ἡ Α. Ἀγιότης εὐαρεστηθῇ νὰ τὸν ἀφήσῃ, καὶ τοῦτο, διότι διίσχυρίσθησαν ὅτι παρήβη τὰς πρὸς αὐτὸν δοθείσας διατάξεις πρὸ 16 ἐτῶν, τοῦ νὰ μὴ γράψῃ πλέον τίποτε περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης. Ἡ εἰς φυλάκισιν ὅμως καταδίκη του μετεβλήθη παρὰ τῆς Α. Ἀγιότητος εἰς πρόσκαιρον καὶ μέχρι δευτέρας διαταγῆς περιορισμὸν ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ Μ. Δουκὸς ἐν Ρώμῃ, ὅπου καὶ ὠδήγησα αὐτὸν ἐγὼ ὁ ἴδιος τῇ 27 Ἰουνίου. — Ἐπετρέπη δὲ προσέτι εἰς αὐτὸν τὸ νὰ διασκεδάξῃ καὶ εἰς τοὺς κήπους τῆς Ρώμης, ἐπὶ τῷ ὄρω ὅμως νὰ διέρχεται διὰ τῆς πόλεως ἐπὶ ἀμάξης ἡμικλειστοῦ. »

Ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ Γαλιλαίου σώζεται ἐπιστολὴ πρὸς φίλον του, ἐν ἣ διηγεῖται τὰ τῆς δίκης του· ἐξ αὐτῆς παραθέτομεν ἐνταῦθα τὴν ἐπομένην περικοπὴν· « Μετὰ πεντάμηνον, λέγει, διατριβὴν ἐν Ρώμῃ, ἐπειδὴ ὁ λοιμὸς ἐμάστιξε τὴν Φλωρεντίαν, ὡς φυλακὴν μοι διώρισαν τὸ μέγαρον τοῦ ἀρίστου μου φίλου, τοῦ Σεβ. Κυρίου Πικκολομίνη, ἀρχιεπισκόπου τῆς Σιέννης. Τόσσην δὲ ἡσυχίαν ἀπήλαυσα αὐτοῦ, ὥστε ἐπανέλαβον τὴν σειράν τῶν συνήθων σπουδῶν μου καὶ συνέταξα ἀποδείξεις πολλῶν μηχανικῶν προβλημάτων περὶ τῆς ἀντιστάσεως τῶν ὑγρῶν... Πausάσης περὶ ἀρχὰς Δεκεμβρίου τῆς νόσου ἐν Φλωρεντίᾳ (1633), λαβὼν τὴν ἄδειαν, ἐπανῆλθον εἰς τὴν ἐν Βελβεδέριῳ οἰκίαν μου, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Ἀρκέστρι, ὅπου καὶ νῦν διατριβῶ, ἀναπνέων ἀέρα καθαρόν, πλησίον τῆς φιλότατης πατρίδος μου.

Ἐκ τῶν μαρτυριῶν τούτων ἐξάγεται ὅτι οἱ σύγχρονοι τοῦ Γαλιλαίου, ἂν ὑπῆρξαν ἄδικοι πρὸς αὐτόν, δὲν ὑπῆρξαν ὅμως καὶ σκληροί, καθὼς πρὸς ἄλλους σοφοὺς ἀνδρας οἱ ἐκείνων σύγχρονοι.

Περὶ τὰ τέλη τῆς ζωῆς του ὁ διάσημος οὗτος σοφὸς ἀπώλεσε παντάπασι τὴν ὄρασιν, 75 ἐτῶν τὴν ἡλικίαν ὢν, οὕτω δὲ ἐζῆσε τυφλὸς μὲν, καταγινομένου ὅμως ἀκόμη εἰς τὰ ἔργα του ἔτη τέσσαρα, ἀπέθανε δὲ τῇ 9 Ἰανουαρίου 1642, ζήσας τὰ πάντα ἔτη 78 παρὰ ἓνα μῆνα.

ΜΥΘΟΣ.

Ἡ μετεμψύχωσις.

Εἰκὼν πολιτικῆ.

Α΄.

Πίθηξ ποτὲ ἀποβιώσας,
Σ' τὸν ἄδην κάτω ὀδηγεῖται,
Τὸν ὀβολὸν του ἄν πληρώσας
Ὁ μῦθος μας δὲν διηγείται.

Ἐκεῖ θερμῶς νὰ τὸν ἀφίση
Τὸν Πλούτωνα καθικετεύει
Ἴνα καὶ αἰθίς ἀναζήση,
Ὁ Πλούτων δὲ συγκατατενεύει.

Ἀλλὰ, διὰ νὰ τὸν στερήσῃ
Τῶν μέσων τῆς κακοτροπίας,
Ὀνον μορφήν νὰ τῷ χαρίσῃ
Ἐσκέφθη, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας

Βαρὺς καὶ ὀνηρὸς νὰ γίνῃ
Ὁ τέως ζωηρὸς καὶ κοῦφος
Ἐμείλλεν οὕτω δ' ἐν ὀδύγῃ
Νὰ τιμωρῆται ὁ Ταρτοῦφος.

Ὁ Πίθηξ τοῦτο πλὴν νοήσας,
Ἀστείους μορφασμοὺς ἀρχίζει,
Πάντα τὰ σχήματα ποιήσας,
Ὅσα ὁ Πίθηξ συνειθίζει.

Γέλῳ ὁ Πλούτων καὶ γελῶσιν
Ὅλοι συνάμα ἐν τῷ ἄδῃ.
Ἄν γέλωτες νὰ ἐνωθῶσι
Μὲ οἰμογὰς ποτὲ συνᾶδει.

Ἐκ τούτου δὲ καμφθεὶς ὁ Πλούτων
Καὶ μεταμεληθεὶς, ἐγκρίνει
Νὰ δώσ' εἰς τὸν ἀστείον τοῦτον
Μορφὴν οἷαν αὐτὸς προκρίνει.

Εἰς ψιττακοῦ ὠραῖον σῶμα
Ζητεῖ ὁ Πίθηξ νὰ εἰσέλθῃ,
Τοιοντοτρόπως εἰς τὸ στόμα
Ἐπιθυμῶν νὰ ἐπανέλθῃ

Ἡ ὁμοιότης, τὴν ὁποίαν
Εἶχε προτοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους

Ὡς πρὸς τε τὴν ὑποκρισίαν,
Εἰς τὴν μορφήν καὶ εἰς τοὺς τρόπους·
Β΄.

Εἶπε κ' ἐγένετ' ἐν τῷ ἄμα·
Εἰς ψιττακὸν μετεποιήθη,
Ἀστείον γεγονώς τι κράμα
Εἰς τὴν φωνὴν καὶ εἰς τὰ ἴθη.

Γραῖα τις φλόαρος καὶ λάλος
—Εἰς ψιττακὸς μ' ἀνθρώπου σχῆμα—
Θαυμάσασα αὐτὸν μεγάλως,
Τὸν ἀγοράζει παραχρῆμα.

Ὅτως ὁ ὅμοιος συνήθως
Τὸν ὁμοίον τον προσπελάζει
Καὶ τῷ αἰσχρῷ κατὰ τὸ ἴθος,
Ἄλλος αἰσχρὸς συναγελάζει.

Κ' ἐθαύμαζεν ὁ εἰς τὸν ἄλλον
Σ' τὴν ξυνορίδα τὴν ὠραίαν,
Ἡ γραῖα μὲν τὸν παπα-γάλον,
Ὁ παπαγάλος δὲ τὴν γραῖαν.

Ἐν τούτοις πάντοτε ταχῆα
Ἔρχετ' ἡ λύπη καὶ σπανίως
Φεῦ! διαρκεῖ ἡ εὐτυχία,
Ἢτις μᾶς φεύγει αἰωνίως.

Ὅτως, ἐνῶ ἐν ἡσυχίᾳ
Οἱ ταιριαστοὶ μας εἶζων φίλοι,
Ἐβαῦν' ἐγγὺς ἡ δυστυχία,
Ἢ εἰμαρμένη, φεῦ! ὀργίλη.

Κ' ἐνῶ ποτέ, ἀφθόνως πίπων,
Ὁ ψιττακὸς μας ἐφλόαροι,
Ἀπέθανε ροφῶν τὸν οἶνον,
Χωρὶς ἀναπνοὴν νὰ πάρῃ.

Τίς δύναται νὰ περιγράψῃ
Τῆς ψιττακίνας τὴν ὀδύγην;
Ἢμεῖς; Θεὸς νὰ μᾶς φυλάξῃ,
Καὶ .. ἄς φυλάξῃ καὶ ἐκείνην.

Ὁ ψιττακὸς σ' τὸν ἄδην πάλιν,
Καὶ πρῶν Πίθηξ, ὀδηγεῖται
Καὶ, ταραχὴν ποιῶν μεγάλην,
Τὰ τῆς ζωῆς του ἀφηγεῖται.

Πάλιν ζητεῖ νὰ ἀναζήσῃ,
Τοὺς μορφασμοὺς πάλιν ἀρχίζει,
Κί ὁ Πλούτων νὰ τὸν ἀναστήσῃ
Νῦν ὡς ἰχθῦν ἀποφασίζει,

Ἐπιθυμῶν τὴν φλοαρίαν
Εἰς σιωπὴν νὰ μεταβάλλῃ
Καὶ κρίνων τοῦτο τιμωρίαν
Αἰ' ἓνα ψιττακὸν μεγάλην.

Ἄλλ' ὅμως τίς τῶν ἡγεμόνων
Δὲν κάμνει, ὅ,τι τῷ ζήτησουν
Οἱ ἔρποντες περὶ τὸν θρόνον,
Μὲ κολακείας ἄν τὸν πείσουν;

Ὅθεν τὸν Πλούτωνα νὰ πείσῃ
Κατώρθωσεν ὁ Πίθηξ πάλιν
Ἀνθρώπινον νὰ τῷ χαρίσῃ
Μορφήν μ' εὐχέρειαν μεγάλην.

Γ΄.

Μὲ Πίθηκος ὑποκρισίαν
Καὶ φλοαρίαν παπα-γάλου
Καλύπτων τὴν ἀνοησίαν,
Θέσιν ἀμφισβητεῖ μεγάλου

Πολιτικοῦ ὁ Πίθηξ ἦδη,
Τοὺς ἡγεμόνας κολακεύων,
Ἐνῶ συγχρόνως τοὺς προδίδει,
Τοῦ πλήθους εὐνοίαν θηρεύων.

Κ', ἐνῶ κρυφίως τὴν δουλείαν
Θερμῶς τοῦ δήμου συμβουλεύει,
Ἰπηρετεῖ τὴν βασιλείαν,
Ἐκεῖνος ἵνα βασιλεύῃ.

Ἀηλοῖ ὁ μῦθος . . . ἐννοεῖται,
Ἐκ Πίθηκος καὶ παπα-γάλου
Δημεγωγὸς ἀποτελεῖται.
Αὐτὸ δηλοῖ . . . Ἀλλὰ ἐξ ἄλλου,
Ἴδὸν καὶ τί ὑπονοεῖται.

. . . . .
Ἀισχύν' εἰς τὸν λαὸν ἐκείνον,
Ὅστις ἐνκόλως ὀδηγεῖται
Ἀπὸ τοιοῦτον Φαγοτίνον.
Ἄλλοίμονον δὲ εἰς τὸν θρόνον,
Ὅστις εἰς συμβουλὰς ἐνδίδει
Τοιοῦτον εἶδους λυμῶνων,
Ὡν ἕκαστος τὸ πᾶν προδίδει.
Ἐν Γυθείῳ.

N. O. E.

X. ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΓΛΟΥΣ.

Ἡ ἐγχώριος δημοσιογραφία, κατ' αὐτὰς συχνὸν ποιουμένη λόγον περὶ τῶν γενναίων καὶ ἀνωτέρων παντὸς ἐπαίνου δωρημάτων τοῦ ὁμογενοῦς κ. X. Νικολάου Γιαννάκογλου πρὸς τοὺς ἐνταῦθα ἱεροῦς ναοῦς, παρῶρμησεν ἡμᾶς ἵνα προσενέγκωμεν τοῖς φίλοις τοῦ Μέντορος ἀναγνώσταις τὴν βιογραφίαν μετὰ τῆς εἰκόνας αὐτοῦ.

Ἐγεννήθη τῷ 1796 ἐν Βρυούλλοις ὑπὸ πατρὸς Δημητρίου καὶ μητρὸς Ζωήτσας, ἀνεδέχθη δὲ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ βαπτίσματος ὁ Γ. Ἱερόθεος, ἱερομόναχος, διδασκαλεὺς ἐν Σμύρνῃ. Ἐκεῖ ἐσπούδασε τὰ κοινὰ τότε λεγόμενα γράμματα καὶ μετὰ ταῦτα συνειργάζετο μετὰ τοῦ πατρὸς τοῦ μέχρι τοῦ 1821, ὅτε ἕνεκα τῶν δεινῶν μεταμφιεσθεῖς κατέφυγεν εἰς Σμύρνην, ἔνθα ἀποκατασταθεῖς ἐδόθη εἰς τὸν ἐμπορικὸν βίον.

Τῷ 1831 κατὰ πρῶτον εἰσῆλθεν εἰς τὰ πολιτικὰ τῆς Σμύρνης· τῷ δὲ 1834, σατραπεύοντος ἐνταῦθα τοῦ τυραννικοῦ ἐκείνου Οὐσεῖν Βέη, τοῦ ἐπιβαρύναντος τοὺς Σμυρναίους διὰ φορολογίας ἐκ 4 ἑκατομ. γροσίων, ἐστάλη παρ' ἑλῶν τῶν κατοίκων πληρεξούσιος εἰς Κων

νούπολιν, ὅπως μεσιτεύσῃ πρὸς τὴν Αὐτ. Κυβέρνησιν ὑπὲρ ἐλαττώσεως τοῦ δυσβαστάκτου ἐκείνου φόρου, ὅπερ καὶ κατώρθωσεν ὑποβιάσας αὐτὸν ἀπὸ 4 εἰς 1 μόνον ἑκατομ.

Ὁ διορισμὸς τοῦ οὗτος εἶχε γίνεαι δι' ἐγγράφου φέροντος 310 ὑπογραφὰς τῶν τὰ πρῶτα τότε φερόντων τούρκων, χριστιανῶν, ἀρμενίων καὶ ἑβραίων, καὶ 30 σφραγίδας τῶν διαφόρων σωματείων. Ἐν τῷ ἐγγράφῳ τούτῳ ὑπέσχοντο συνάμα οἱ ὑπογράψαντες ἐν ὀνό-

(ΜΕΝΤΩΡ. Τόμ. Γ'. Τεῦχος Α'.)

ματι τῆς πόλεως ἵνα ἀποζημιώσωσι τὸν κ. Γιαννάκογλου δι' ὅσα ἔσχα ἤθελον ἀκολουθήσει ἔξοδα· ἀλλ' αὐτός, καί τοι ὑπερδπανήσας ἱκανὰ καὶ τὴν ἀποστολὴν του αἰσιώτατα διεκπεραιώσας, πατριωτισμοῦ ἕνεκα οὐδ' ὀβολὸν ἐζήτησεν, ἀλλ' οὔτε τὰς παρὰ διαφόρων γενομένας αὐτῷ πρὸς τοῦτο προτάσεις ἐδέχθη.

Ἀνακαλυφθεῖσάν οὕτω τῶν καταχρήσεων τοῦ Οὐσεῖν, ἀνεκλήθη ὁ σατράπης ἐκεῖνος εἰς Κωνσταντινούπολιν· ἀλλ' ὁ πατὴρ αὐτοῦ

ἰσχύων τότε παρὰ τῷ Σουλτάν Μαχμούτ ἐνήργησεν ἵνα ἐξορισθῆ εἰς Μαγνησίαν ὁ κ. Γιαννάκογλου, ἀντεκδικούμενος δὴθεν αὐτόν.

Ἡ ἐξορία του αὐτῆ διήρκεσεν ἕξ μῆνας.

Ἐπανελθὼν ἐκ τῆς ἐξορίας, κατέγινε μετὰ τῶν λοιπῶν προκρίτων τῆς κοινότητος εἰς τὴν ἀκριβῆ ἐξέλεγεξιν τῶν λοιπῶν ὑπαλλήλων, τὴν ἀνακούφισιν τοῦ κοινου, καὶ τὴν τακτοποίησιν τοῦ φορολογικοῦ συστήματος.

Κατὰ τὸ 1838 οἱ ἐκ τῆς τακτοποίησεως τῶν πραγμάτων μὴ δυνάμενοι πλέον νὰ καταχωρῶνται ὑπάλληλοι ἐσυκοφάντησαν αὐτόν ὡς ἐπεμβαίνοντα εἰς τὴν διακαιοδοσίαν τῶν τελωνείων καὶ κατώρθωσαν νὰ ἐξορισθῆ καὶ δευτερον, ὑπερορισθεῖς εἰς τὸ ἐν Ἀμασειᾷ χωρίον Τσουρούμ, ἔνθα δειόμενοι μόνον

8—9 μῆνας, διότι δι' ἀλλεπαλλήλων ἀναφορῶν οἱ Σμυρναῖοι ἐξητήσαντο τὴν ἀνάκλησιν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἐλέους τῆς Αὐτ. Κυβερνήσεως, ὅπερ καὶ ἐπέτυχον.

Ἐπανακάμπτων διήλθε διὰ Κωνσταντινουπόλεως, ἔνθα πολλὰ εἶπε καὶ διενήργησε πρὸς τοὺς ἐκεῖ δυναμένους ὑπὲρ τῆς Σμύρνης. Ἐπανελθὼν δ' ἐδόθη εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν δεκάτων, ἀπὸ τῆς ὁποίας καὶ ἐαυτὸν ἐπλούτησε καὶ τὴν Κυβέρνησιν ὠφέλησεν οὐχὶ ὀλίγον.

22.

X. ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΓΛΟΥΣ ΕΦΕΝΔΗΣ.

Κατὰ τῷ 1860 ἡ Αὐτ. Κυβέρνησις, ἐκτιμῶσα τὴν τε ἰκανότητα τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὰς ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τῶν ἐν τῷ νομῷ τούτῳ ὑπηρεσίων τῆς τὰς δραστηρίους αὐτοῦ προσπάθειας, εὐηρεστέθη ἵνα τῷ ἀπονείμῃ τὸ τοῦ Δ'. βιβλίον α. παράσημον, εἶτα τὸ τοῦ Ραμπεῖ, εἶτα τὸ Σαλισσὲ καὶ μετὰ ταῦτα τὸ γ'. Νεσάνι καὶ τὸ τοῦ Καποντζή-μπασι.

Κατὰ δὲ τὸ 1870 ἐπαρashedμοφορήθη μὲ τὸ Ρουμπέ—ισανι—μετεμονεῖς, ἀνώτερον ἀπάντων τῶν ἄλλων.

Ἡ ἀντιπροσωπεία τῶν Σαμιῶν ἀνετέθη αὐτῷ ἀπὸ τοῦ 1860. Ἐθνάρχης Σμύρνης διετέλεσεν ὑπὲρ τὰ δέκα ἔτη.

Ἐπῆρξεν ἀείποτε θερμὸς προστάτης τῶν ἱερῶν ἐκκλησιῶν τῆς πόλεως ταύτης καὶ ἰδίως τῆς τοῦ Μεγάλου Γεωργίου, οὗτινος καὶ τὸ τέμπλον ἐκ βάθρων κατ' αὐτὰς πολυτελέστατον καὶ κομψότατον ἀνεγείρει. Ἡ δαπάνη αὐτοῦ ὤρισθη ἐκ τῶν προτέρων εἰς λίρ. 1500· ἀλλὰ θὰ ὑπερβῆ καὶ τὰς 2000, ἐὰν ἀποφασίσῃ καὶ νὰ κοσμήσῃ αὐτὸ διὰ τῶν ἀγίων εἰκόνων, ὡς μανθάνομεν.

Ἐπίσης καὶ ἐν τῷ κατὰ τὰ Σχοινάδικα ἱερῷ κατὰ τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου προτίθεται ἵνα κατασκευάσῃ τοιοῦτον τέμπλον, οὗ τὸ ὑλικὸν ἤρξισεν νὰ καταφθάνη.

Διηκέλυσε τὴν ἀγορὰν τοῦ οἰκοπέδου καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἀνοικοδόμησιν τοῦ ἐν Τεπετζικίῳ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Κωνσταντίνου, ἐσχάτως δὲ συνετέλεσεν εἰς τὸ ν' ἀρχίσῃ ἡ ἀνεγερσις ναοῦ καὶ κατὰ τὸν Τσαϊρλή μπαχτσέν, ἔπου ἐπαισθητὴ ὑπῆρχεν ἡ ἔλλειψις τοιοῦτου.

Οἱ Πατριάρχαι τιμῶσιν αὐτὸν πάντοτε διὰ τῆς ἐξαιρετικῆς τῶν φιλίας καὶ μάλιστα ὁ Μακαριώτατος Ἱεροσολύμων συχνὰ ἀναθέτει αὐτῷ διαφόρους ὑποθέσεις τοῦ Θεοδέγμονος Τάφου. Τοῦτ' αὐτὸ ποιοῦσι καὶ πολλαὶ Μοναὶ τοῦ ἁγιωνύμου Ὄρους, ὡς καὶ τοῦ Σινᾶ καὶ τοῦ ἐν Πελοποννήσῳ Μεγ. Σπηλαίου.

Οἱ δύο Σύλλογοι, τὸ τε Ἀναγνωστήριον Σμύρνης καὶ ὁ Ἑλικίων, ἐτίμησαν αὐτὸν μὲ τὸν τίτλον τοῦ ἐπιτίμου Μέλους καὶ ἀπεκδέχονται παρ' αὐτοῦ γενναιοτήτᾳ τινὰ καὶ τὴν διηνεκὴν προστασίαν.

Ἐἶνε ὁ πρῶτος ὅστις ἄλλοτε συνηγόρησεν ὑπὲρ τῆς συστάσεως καὶ ἐν Σμύρνῃ Ἑλλ. Ὀρφανοτροφείου, ἔποδειξας ὡς κατάλληλον θέσιν πρὸς ἀνεγερσιν τοιοῦτου ἰδρύματος τὸν εἰς τὰ πρόστασια κηπὸν του, ὄνπερ καὶ νὰ προσφέρῃ ἐπροθυμοποιεῖτο, ἀλλὰ, περιστάσεων ἄλλων παρουσιασθεισῶν, εἶχεν ἀναβληθῆ τότε ἡ τοῦ Ὀρφανοτροφείου ὑπόθεσις. Ἐλπίζομεν ἐν τούτοις ἔτι τὸ Τὰ ὄρφανὰ ἐπισκέπτεσθαι ἐστὶ θρησκεία καθαρὰ καὶ ἀμίαντος (Ἰαν. Α'. 27) ἀναλογιζόμενος ὁ εὐσεβὴς καὶ φιλογενὴς καὶ ἐλευθέρως συμπολίτης ἡμῶν δὲν θέλει λείψει ἵνα ἐπισφραγίσῃ τὰς εἰς τὴν πόλιν ταύτην γενναιοδωρίας αὐτοῦ διὰ μεγάλης καὶ γενναιοτέρας πρὸς τὸ ἀρτιγενὲς καὶ ἔλως ἄπορον τῆς πρωτίστης ἀνάγκης φιλάνθρωπικὸν τοῦτο καθίδρυμα εὐεργεσίας αὐτοῦ, ἀποκαταστήσῃ οὕτω τὴν μνήμην αὐτοῦ σεβαστὴν εἰς ἀπάσας τὰς μεταγενεστέρας γενεὰς καὶ ἀπαθανάτισῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα.

* * * *

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑΣ ΔΟΚΙΜΙΟΝ

(ὑπὸ Α. Καραγιάννη).

Τὸ ἀξιόλογον τοῦτο σύγγραμμα, προῖδν δοκίμου καλάμου, εὐρίσκεται ἔτι ὑπὸ τὰ πιεστήρια. Ἐχομεν δ' ὑπ' ὄψιν τὰ ἤδη τυπωθέντα ἐννέα κεφάλαια, ἐπιγραφόμενα ὡς ἐξῆς: Α'. Θεοί.—Β'. Δαίμονες.—Γ'. Εἰμαρμένη, Μοῖραι, Τύχη, Πρόνοια.—Δ'. Φυσικὴ Μαντεία.—Ε'. Τεχνικὴ Μαντεία.—ΣΤ'. Μαγεία.—Ζ'. Καβάλα.—Η'. Παραφράδες δαιμονολογίας.—Θ'. Ἐξίλασμος ἢ ἀποδιοπόμπησις.

Συγχαίροντες ἀπὸ καρδίας τῷ ἐλλογιμῷ συγγραφεὶ τοῦ Δοκίμου τῆς δεισιδαιμονίας, μετὰ προθυμίας σπεύδομεν τὸ γε ἐφ' ἡμῖν νὰ συστήσωμεν αὐτὸ ὡς βιβλίον τερπνὸν συνάμα καὶ ὠφελιμώτατον καὶ νὰ προτρέψωμεν τοὺς φιλομούσους ὁμογενεῖς εἰς ἀπόκτησιν τούτου· διότι ἀληθῶς ἡ δεισιδαιμονία εἶνε ἠθικὴ τις ἀσθένεια κατέχουσα πάντας ἡμᾶς εἰς μικρὸν ἢ μέγαν βαθμόν, καὶ πάντες ἔχομεν ἀνάγκην νὰ θεραπευθῶμεν αὐτῆς. Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τῶν λεγομένων παραθέτομεν ἐκ τοῦ Η'. Κεφαλαίου τὰ ἐξῆς.

Φάσματα.

Ἀκούσατε, λέγει ὁ Εὐκράτης παρὰ τῷ Φιλοφειδεῖ τοῦ Λουκιανοῦ, πρᾶγμα, τὸ ὅποιον πρὸ πέντε ἐτῶν εἶδον, ὡς δύναμαι ν' ἀποδείξω διὰ πολλῶν μαρτύρων. Ἐτύγχανε μὲν τὸ ἔτος περὶ τὸν τρυγητόν, ἐγὼ δὲ ἀφῆσας τοὺς ἐργάτας τρυγῶντας, ἀπῆλθον μόνος εἰς τὸ δάσος παρὰ τὸν ἀγρὸν μου, μεσοῦσης τῆς ἡμέρας, εὐθυσιμένος εἰς φροντίδας καὶ διαλογισμούς· ἀφ' οὗ δ' ἔφθασα εἰς τὸ συνηρεφές τοῦ δάσους, τὸ μὲν πρῶτον ἤκουσα κύνας ὑλακτοῦντας—καὶ ἐγὼ ἐνόμισα ὅτι Μνάσων ὁ υἱὸς μου ἔπαιζε καὶ ἐκυνηγέτει κατὰ τὸ σύνθημα μετὰ τῶν ἠλικιωτῶν του—ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, σεισμοῦ τινος γενομένου καὶ βοῆς ὅσον ἐκ βροντῆς, βλέπω προσερχομένην γυναῖκα φοβερὰν, ἔχουσαν ὕψος 600 ποδῶν! εἶχε δὲ καὶ δᾶδα ἐν τῇ ἀριστερᾷ καὶ ξίφος ἐν τῇ δεξιᾷ εἰκοσι περίπου πήχεων καὶ τὰ μὲν κάτω ὀφίοπους ἦτο, τὰ δὲ ἄνω ὠμοίαζε μὲ Γοργόνα, μάλιστα δὲ κατὰ τὸ βλέμμα καὶ τὸ φρικῶδες τοῦ προσώπου, καὶ ἀντὶ τῆς κόμης εἶχε περικειμένους βοστρυχηδὸν τοὺς δράκοντας συσπειρωμένους περὶ τὸν ἀνχένα καὶ τοὺς ὤμους. Ἀλλὰ βλέπετε, φίλοι, πῶς ἔφριξα καὶ ἀνετριχίασα, ἐνῶ διηγούμαι ταῦτα;—καὶ ἐνῶ ταῦτα ἔλεγεν, εἰδείνυεν ὁ Εὐκράτης τὰς ἐπὶ τοῦ πήχεως τῆς χειρὸς του τρίχας ὀρθὰς ὑπὸ τοῦ φόβου. Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι κεχηνότες προσεῖχον ἀτενὲς εἰς αὐτόν, γέροντες ἄνδρες, ὡς ἂν τοὺς εἶλκε τις ἀπὸ τῆς ρινός, ἡρέμα προσκυνούντες οὕτως ἀπίθανον κολοσσόν, ἡμισταδιαίαν γυναῖκα, γιγάντειόν τι μορμολύκειον.—Ἐγὼ δὲ, ἐξακολουθεῖ ὁ Λουκιανός, ἐσκεπτόμην ἐν τῷ μεταξὺ, ὅποιοί τινες ὄντες αὐτοί, διδάσκουσι τὴν φιλοσοφίαν εἰς τοὺς νέους, θαυμάζονται ὑπὸ τοῦ ὄχλου, ἂν καὶ μόνον κατὰ τὴν πολιάν των βεβαίως καὶ τὸν πῶγωνα διαφέρουσιν ἀπὸ τῶν βρεφῶν.—Ἀλλ' ὁ Δεινόμαχος, εἰπέ μοι, εἶπεν, ὡ

Εὐκράτες, οἱ κύνας τῆς θεᾶς, πόσον μεγάλοι ἦσαν;—Ἐλεφάντων, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, τῶν Ἰνδικῶν ὑψηλότεροι, μέλανες καὶ αὐτοὶ καὶ λάσιοι, ρυπαρὸν καὶ ἀκάθαρτον ἔχοντες τρίχωμα. Καὶ ἐγὼ μὲν ἰδὼν ἔστην, ἀναστρέψας συνάμα τὴν σφραγίδα πρὸς τὰ ἔσω τοῦ δακτύλου, ἦν μοι ὁ Ἄραψ ἔδωκεν ἢ δ' Ἐκίτη, πατάξασα τὸ ἔδαφος μὲ τὸν δρακόντειον πόδα τῆς, ἠνέψξε χάσμα μέγιστον, ταρτάρειον ὅσον τὸ μέγεθος, εἴτα ἠφανίσθη πηδήσασα εἰς αὐτό. Ἐγὼ δ' ἐνθαρρυνθεὶς ἔκυψα ἐναγκαλισθεὶς δένδρον πλησίον πεφυκός, ἵνα μὴ σκοτοδινιάσας ἐμπέσω εἰς αὐτὸ κατὰ κεφαλῆς· ἔπειτα ἔδλεπον ἅπαντα τὰ ἐν ἄδου, τὸν Πυριφλεγέθοντα δῆλον ὅτι, τὴν Ἀγερουσίαν λίμνην, τὸν Κέρβερον, τοὺς νεκρούς, τινὰς τῶν ὁποίων ἐγνώρισα· τὸν πατέρα μου τοῦλάχιστον εἶδον ἀκριβῶς αὐτὰ ἐκεῖνα ἠμυρισμένον ἔτι, μὲ τὰ ὁποῖα κατεθάψαμεν αὐτόν. . . ., τὸν Σωκράτη δὲν εἶδα σαφῶς, εἰμὴ ἐξ εἰκασίας· διότι ἦτο φαλακρὸς καὶ προγαστωρ· τὸν δὲ Πλάτωνα οὐδέλω ἐγνώρισα· διότι πρέπει νομίζω πρὸς φίλους ἄνδρας νὰ εἶπω τάληθῃ! . . . Ἄμα λοιπὸν ἐγὼ εἶδον ἅπαντα ἀκριβῶς, καὶ τὸ χάσμα συνέκλειε καὶ τινες τῶν δούλων ἀναζητοῦντες ἐμέ, ἐν οἷς ὁ Πυρρίας οὗτος, ἔφθασαν ἐκεῖ, μὴ παντελῶς εἰσέτι τοῦ χάσματος συγκλείσαντος. Εἶπέ, Πυρρία, ἂν λέγω ἀληθῆ;—Μὰ τὸν Δι', ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, ἀληθῆ λέγεις· οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ ὕλακῆς ἐξερχομένης ἐκ τοῦ χάσματος ἤκουσα καὶ πῦρ ἄλιγον ἀπὸ τῆς θαλάσσης μοι ἐφαίνετο ὅτι ὑπέλαμπε κτλ. κτλ. (1).

Πρὸς τὴν ἀρχαίαν ταύτην διήγησιν ἠδύνατο τις ν' ἀντιπαράβαλλῃ μυρίας ἄλλας προσφάτους, ἐπεὶ δὲν ὑπάρχει πόλις ἄμοιρος φαντασμάτων. Μεγίστην ὅμως ἀνάλογίαν πρὸς τὴν ἀνωτέρω ἔχει, εἴπερ τις καὶ ἄλλη, ἐκεῖνη, τὴν ὁποίαν ἀκούει τις ἐν Ναυπλίῳ, ὅπου πιστεύεται κοινῶς, ὅτι μεταξὺ τῆς πόλεως ταύτης καὶ τῆς Προνοίας, ἐν σπηλαίῳ, κειμένῳ ἐντὸς τοῦ κήπου τοῦ αἰοδίου Καποδιστρίου, ἐμυωλεῖται φάντασμα καταπληκτικώτατον, Ντεληκλήμπαμπας καλούμενον. Ὁ Ντεληκλήμπαμπας λοιπὸν οὗτος, μισάνθρωπος καθ' ὑπερβολὴν, καταστρέφει τὸν βίον τῶν ἐν μέσῳ σκότους βαθείος διερχομένων διὰ τῆς ἐπισκοπῆς του μὲ τρόπον ὑπερήφανον· διότι σπιθαμιαῖος συνήθως τὸ ἀνάστημα καὶ ἀνάλογον καπνοσύριγγα κρατῶν εἰς τὴν δεξιάν, γίνεται ὑψηλότερος τοῦ Παλαμηδίου ὄρους ἅμα τῇ ἐμφανίσει ἀνθρώπου, ἢ δὲ καπνοδόχῃ τῆς σύριγγός του, ἢ πρῶν μικρὰ ἐκεῖνη καὶ ἀόρατος, οὕτως εἰπεῖν, φαίνεται ἔχουσα στατήρας ὄλους καπνοῦ καὶ ὑπὸ τῶν ἐξερχομένων νεφῶν τῆς καλύπτεται ὅλος ὁ Οὐρανός.

Ὅτι τὰ φάσματα εἶνε πλάνη καὶ ἀπάτη, ἀποδεικνύει φιλοσοφικῶς ὁ Πλάτων (2) καὶ τοὺς λόγους τούτους θὰ λάβωμεν ἀφορμὴν ν' ἀναφέρωμεν ἄλλαχού. Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν φιλοσοφικωτέρων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι πρακτικώτεροι οἰονεὶ λόγοι δυνάμενοι νὰ πείσωσι καὶ τοὺς ἀπλουστέρους τῶν ἀνθρώπων. Τὰ φαντάσματα δικαιτῶνται συνήθως εἰς ἐρήμους καὶ ἀκατοικήτους τόπους, οὐδέποτε δὲ εἰς μέρη, ὅπου φοιτῶσιν ἄνθρωποι· διότι ἐκεῖ μὲν οὐδεὶς, ἐνταῦθα δὲ πλείστοι ὅσοι ἠθέλον τιμωρῆσαι τὴν αὐθάδειαν, μεθ' ἧς ἀναδέχονται νὰ ταράττωσι τὴν ἡσυχίαν τῶν πολιτῶν. Τὰ φαντάσματα νέμονται ἐντὸς σκότους ψηλαφητοῦ, οὐδέποτε δὲ ὑπὸ

(1) Λοκ. Φιλοφ. 22 κτλ. ἰδὲ καὶ Πλ. Πολιτ. 381 Ε'.

(2) Πλάτ. Πολιτ. 381 κτλ.

τὸ φῶς τῆς σελήνης, πολλῶν δὲ ἤττον ὑπὸ τὸ τοῦ ἡλίου· διότι τὸ φῶς διαλύει τὴν περιεχουμένην ἀχλὺν καὶ ἀποκαλύπτει τὰς τε ἀσχημίας καὶ τὰ μαγγανεύματα τῆς μοχθηρᾶς ψυχῆς τῶν διότι πρέπει νὰ πιστεύωμεν ὅτι τὰ φαντάσματα οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ληστὰι κατορθώσαντες νὰ ἔχουσι περιφρουρημένον τὸ ἄσυλον αὐτῶν ὄχι δι' ὄπλοφόρων θαπανηρῶν, ἀλλὰ δι' ἀπλοῦ καὶ ἀνεξέδου, τοῦ φόβου τῶν δεισιδαιμονούντων. Διὸ καὶ οἱ δοκιμώτεροι ἀξιοματικοὶ τῶν πάλαι ποτὲ ὑφισταμένων σωματίων τῆς ὀροφυλακῆς ἐκεῖ μάλιστα ἀνεκάλυπτον ληστρικός συμμορίας, ὅπου ἐπιστεύετο παρὰ τῶν κοινῶν ὅτι διαιτῶνται φαντάσματα. Ἄλλ' ἐν ᾧ τὰ φαντάσματα προτιμῶσι συνήθως σπήλαια ἀπόκεντρα καὶ σκολιά, βράχους ἀπροσίτους, δάχη συνηρεφῆ καὶ ἐν γένει τόπους δυναμένους νὰ ἐμποιῶσι φόβον καὶ τρόμον διὰ τῆς ἀγρίας καὶ σκυθρωπῆς ἐρημίας τῶν, ἀναφαίνονται ἐνίοτε καὶ φαντάσματα τολμηρότερα, συνταράσσοντα ἀνθρώπους καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς οἰκίαις τῶν ἐνταῦθα δὲ κρίνω καλὸν νὰ ἐκθέσω ἱστορικὸν γεγονός, ὅπερ ὁμολογοῦσι πάντες οἱ ὑπὲρ τὰ 50 ἔτη γεγονότας Τριπολίται. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 ὁ Σ. . . πενθερὸς τοῦ ἐν Ναυπλίῳ τελωνιακοῦ ἐπιστάτου κ. . . ἀποβαλὼν τὴν παρουσίαν του καὶ μὴ ἀνεχόμενος τὴν πτωχίαν, ἐμυωλεῖται τοιοῦτόν τι συρράφας δέρματα λύκεια κατεσκευάσας ἐνδυμα ἀλλόκοτον· τοῦτο δὲ περιβαλλόμενος καὶ ἐξαρτύσας ἀπὸ μὲν τῶν ποδῶν ἀλύσει, ἀπὸ δὲ τοῦ ῥύγχους πυροτεχνικῆν δάδα, οὐ μόνον φῶς ἀλλὰ καὶ σπινθηρὰς ἀναδίδουσαν, περιέτρεξε τὴν πόλιν ἀνὰ μέσας νύκτας καὶ μετὰ τοῦτο ἀποσυρθεὶς οἶκαδε ἀπεκοιμήθη· ἐπειδὴ δὲ τὴν ἐπιούσαν λόγος πολλὸς ἐγίνετο ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν περὶ τερραστείου ἅμα καὶ τρομερωτάτου φαντάσματος, ἐπέστη ὅτι φόβος πανικὸς κατέλαβε τὰς ψυχὰς ἀπάντων. Διὸ μετὰ τινὰς ἡμέρας τὴν αὐτὴν σκευὴν περιτεθειμένος, ἀφοῦ περιέτρεξε μέγα μέρος τῆς πόλεως, δὲν ἐπικνεκάμψεν ὡς καὶ πρότερον εἰς τὰ ἴδια, ἀλλ' ἐξεβίασε τὴν θύραν πολλῶν οἰκιῶν, καὶ οἱ μὲν ἐν αὐταῖς ἔφυγον ὡς ἕκαστος ἠδύνατο, ἐκεῖνος δὲ ἤρπασε τὰ ἀξιολογώτατα τῶν κειμηλίων. Τοῦτ' αὐτὸ ἐπετηδεύθη δις ἔτι, ἀλλ' εἰς τὴν τετάρτην ἐκδρομὴν ἢ τύχη δὲν προσηνέχθη πρὸς αὐτὸν μετὰ τῆς αὐτῆς ὡς καὶ πρότερον εὐμενεῖας· διότι τὴν ἀνωτάτην βαθμίδα ἀναβαίνοντα ἐπληξε μὲ ξίφος μεγάλῳ ψυχῶς ἀνὴρ καὶ τὸ μὲν ξίφος ἀναχαιτιζόμενον ὑπὸ τοῦ δέρματος δὲν ἐπέφερε σπουδαῖα ἀποτελέσματα, τὸ δὲ φάντασμα, συνδεδεμένον καλῶς, διανυκτερεύσαν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐκεῖνη, ἀπεγυμνωθὴ τὴν ἐπιούσαν κατὰ τὴν ἀγορὰν καὶ ἐξετέθη εἰς τὴν περιφρόνησιν τῶν ἀνθρώπων.

Περαίνοντες τὸν περὶ φαντασμάτων λόγον ὀφειλομεν νὰ προσθέσωμεν ὅτι ὑπάρχουσι καὶ φαντάσματα ἀληθῆ, ὡς ὑπάρχουσι καὶ ἀληθεῖς μαγεῖαι. Οἱ Ἴταλοι πιστεύουσι νύμφην τινὰ Μοργάνην καλουμένην, εἰς ἣν οἱ κάτοικοι τῆς Νεαπόλεως καὶ Σικελίας ἀποδίδουσι δόναμιν τοῦ τέρπειν τοὺς κατοίκους τῶν χωρῶν ἐκεῖνων διὰ εἰκόνων καὶ εἰδώλων ὑπερφυσικῶν. Ταῦτα τοῖς πολλοῖς ἠθέλον φανῆ, ὡς εἰκός, αὐτόχρονα μῦθος· καὶ ὅμως, ἂν ἀντικαταστήσῃτε τὴν Μοργάνην διὰ τῆς φύσεως, μένουσι τὰ πάντα ἀλήθεια ἀναμφισβήτητος· διότι πάντες οἱ ἐπισκεφθέντες τοὺς τόπους ἐκεῖνους διαβεβαίωσιν ὅτι συχνάκις οὐ μακρὰν τῆς παραλίας μέγαρον, πλοῖα, κῆποι, συναθροῖσεις ἀνθρώπων καὶ μυρία ἄλλα πράγματα

ἐν τῷ ἀέρι κατοπτρίζομενα καὶ συχνάκις μετακινούμενα ἐπιφαίνονται. Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν ρηθέντων μερῶν φαίνονται καὶ ἄλλοι πολλοῦ ποσῶς φαινόμενα, ὧν καταπληκτικώτατον εἶνε ἐκεῖνο, ὅπερ εἶδεν ὁ στρατὸς τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος κατὰ τὴν εἰς Αἴγυπτον ἐκστρατεῖαν του· ἐπειδὴ ἀπέραντος λίμνη ἐνεφανίσθη αὐτοῖς, ἤρεμος μὲν καὶ γαληνιαία, ἀντανανακλώσα δὲ ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς πάντα τὰ ἐπὶ τῶν ὄχθων τῆς ἀντικείμενα· τὸ δὲ περιεργότερον εἶνε ὅτι ὁ μὲν στρατὸς προϋχῶρει ἀδιαλείπτως πρὸς τὴν λίμνην, αὐτὴ δὲ εἶχε πάντοτε τὴν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ στρατοῦ ἀπόστασιν. Ὁ σοφὸς Monge, ὅστις παρηκολούθει τὸν Ναπολέοντα ἐν τῇ ἐκστρατεῖᾳ ἐκεῖνη, τὸ μὲν πρῶτον ἠπατήθη μετὰ τῶν ἄλλων, μετ' ὀλίγον ὅμως ἐνόησεν ὅτι τὸ φαινόμενον ἦτο ὀπτική ἀπάτη, τὴν ὅποιαν ἐξήγησε σαφῶς διὰ τοῦ ἀεροκατοπτρισμοῦ, καὶ τὴν πραγματεῖαν του ἐπεκρότησεν ἀναγνωσθεῖσαν ἢ Γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ. Ἄλλ' ὁ ἀεροκατοπτρισμὸς εἶνε φαινόμενον, τὸ ὅποιον, ὅσοι δὲν ἐσπούδασαν καὶ τὴν ὀπτικὴν μετὰ τῆς ἄλλης φυσικῆς, ἀδύνατον εἶνε νὰ ἐνοήσωσιν. Διὸ ἐξήγησεν μὲν τοῦ φαινομένου οὐδεμίαν θέλομεν ἐπιχειρήσει, ἀρκούμεθα δὲ νὰ προσθέσωμεν ὅτι ὁ κ. Βαλλαστὴν ἔδειξεν ἐν Ἀγγλίᾳ μέσα ἀπλοῦστα πρὸς τεχνικὴν παραγωγὴν τοῦ φαινομένου, τὰ δὲ πειράματά του ἐπαναλαμβάνονται κατ' ἔτος εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Εὐρώπης (1).

Βρυόλακες.

«Κατὰ τινὰ δοξασίαν, ἀπὸ τοῦ δεκάτου ἐβδόμου περιπτου αἰῶνος ἐπικρατήσασαν ἐν Εὐρώπῃ, οἱ βρυόλακες εἶνε νεκροί, οἵτινες καταλιμπάνοντες νύκτωρ τοὺς τάφους αὐτῶν ἐξορμῶσι κατὰ τῶν ζώντων καὶ ἐκμυζῶσι τὸ αἷμα αὐτῶν· οὗτοι δὲ περιπίπτουσιν εἰς μαρμαρὸν τὸ κατ' ἀρχάς, καθίστανται πτώματα ἔπειτα, τοῦ αἵματος τῶν καταναλωθέντος ὅλου.»

«Ἡ δόξα αὕτη, ἀγνωστος τοῖς Ἑλλήσι καὶ Ῥωμαίοις καὶ τοῖς κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα ζῶσι, φαίνεται καταγομένη ἀπὸ τῶν Σλαύων, καθόσον μάλιστα εὐρηται παρὰ τοῖς Δαλματίαις, Μολδοβλάχοις, Πολωνοῖς, Σιλεσίοις καὶ Μοραυοῖς τὸ πρῶτον, εἶτα δὲ παρὰ τοῖς Ἑπαιρώταις καὶ τοῖς νεωτέροις Ἑλλήσιν, οἵτινες τὴν παρέλαβον παρὰ τῶν Δαλματῶν καὶ τῶν Μαυροβουνίων. Τοῦτο δὲ εἶνε τοσοῦτον μᾶλλον ἀληθέστερον, καθόσον καὶ ἡ λέξις βρυόλακας οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ἡ τροποποίησις τῆς Σλαυικῆς λέξεως Vukorlak, ὅπως ὀνομάζουσιν ἐκεῖνοι τοὺς αἰμοχαρεῖς τούτους νεκρούς, εἰ καὶ αὕτη αὕτη ἢ Σλαυικὴ λέξις προήλθε κατὰ παραφθορὰν ἐκ τῆς λέξεως Ουρίρε, ὅπερ σημαίνει τὴν βδέλλαν.»

«Ἡ γνώμη αὕτη τοῦ κ. Μωρῦ ἤθελεν ἴσως εἶναι ὀρθή, ἂν οἱ βρυόλακες εἶχαν ὄσας τοῖς ἀποδίδει ιδιότητας· ἀλλ' ἂν παρ' ὅσας ἡμεῖς ἠδυνήθημεν νὰ λάβωμεν πληροφορίας, πιστεύεται ὑπὸ τῶν Σλαύων, ὅτι οἱ Vukorlak ἐκμυζῶσι τὸ αἷμα τῶν ζώντων ὡς βδέλλαι, παρ' ἡμῖν οὐδὲν ἄλλο πιστεύεται περὶ αὐτῶν, εἰμὴ ὅτι ἀπειλοῦσι μὲν ἢ καὶ δαίρουσι τοὺς πλησιεστάτους αὐτῶν συγγενεῖς, ἅμα δὲ τοῦ ἡλίου ἀνατείλαντος, οἱ μὲν πόνου καὶ αἰ ἀλγηδόνες καταπαύουσιν ἐντελῶς, μᾶτῃν δὲ τις ἤθελε ζητήσει ἐπὶ τοῦ

σώματος τῶν παθόντων μώλωπας ἢ καὶ ἔχνη ἀπλῶς τῶν νύκτα ὄλην ἐπενεχθεισῶν πληγῶν. Τούτων ἕνεκα καὶ διότι ἀξιοπίστος ἀνὴρ πλείω τῶν δέκα ἐτῶν διατρίψας ἐν Βελιγροδίᾳ μὲ διεβεβαίου, ὅτι τὰς αὐτὰς μὲ ἡμᾶς ἔχουσι δοξασίας περὶ βρυόλακων καὶ οἱ Σλαῦοι, νομίζω ὅτι ὀρθότερον εἶνε νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἐκεῖνοι μᾶλλον παρ' ἡμῶν ἢ ἡμεῖς παρ' ἐκείνων ἐλάβομεν τοὺς βρυόλακας· τότε δὲ καὶ ἡ λέξις Vukorlak θὰ ἦγε αὐτὸς οὗτος ὁ κοινὸς καθ' ἡμᾶς καλούμενος Βουρκόλακας πολλῶ μᾶλλον ἢ παραφθορὰ τῆς μηδόλιως καὶ συνηχούσης Σλαυικῆς λέξεως Ουρίρε.

«Ἄλλ' οὐδὲ τοῦτο φαίνεται ἀληθές, ὅτι δηλ. ἡ περὶ βρυόλακων δόξα ἦτο ἀγνωστος τοῖς Ἑλλήσι· διότι οἱ ἐθελόκακοι δαίμονες, περὶ ὧν ἐλαλήσαμεν ἀλλαχοῦ (1), κατ' οὐδὲν ἄλλο διαφέρουσι τῶν βρυόλακων, εἰμὴ κατὰ τοῦτο, ὅτι οὗτοι μὲν ὠρισμένων, ἀνθρώπων, ἐκεῖνοι δὲ ἀορίστων ἀνθρώπων ψυχὰι εἶνε. Ἐπειτα ὁ Πausanias καὶ ὁ Πλούταρχος διηγούνται κατὰ τὸν αὐτὸν σχεδὸν τρόπον γεγονὸς ἱστορικόν, οὕτως εἶπεῖν, τὸ ὅποιον δύναται νὰ σαλεύσῃ ἐκ βάθρων τὴν ἰδέαν τοῦ Κ. Μωρῦ. Pausanias ὁ Λακεδαιμόνιος, ὁ ἀρχιστράτηγος τῆς ἐν Πλαταιαῖς μάχης, ὅτε διέτριβεν ἐν Βυζαντίῳ, ἐραστὴς παρθένου ἐλευθέρας, μετεκαλέσατο αὐτὴν εἰς τὴν σκηνὴν του ἐν κειρῷ νυκτός· ὀνομάζετο δὲ ἡ νεᾶνις Κλεονίκη· εἰσερχομένη αὕτη ἔρριψεν ἐξ ἀπροσεξίας λύχρον καιόμενον· ὁ δὲ Pausanias, διότι ἡ συνείδησίς του τὸν ἔτυπεν, ὡς προδεδωκότα τὴν Ἑλλάδα, ἐκταραχθεὶς καὶ φοβηθεὶς, μὴ συλληφθῆ, ἐγείρεται ἐν σπουδῇ καὶ φονεύει μὲ ἀκινάκην τὴν παρθένον. Ἐκτοτε ἡ Κλεονίκη ἐπεφάνετο τῷ Pausanias καθ' ὕπνου λέγουσα·

Βαῖνε δίτης ἄσπον μάλα τοι κακὸν ἀνδράσιν ὄρθις.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ φάσμα δὲν ἔπαυεν, ὡς φαίνεται, πλεύσας εἰς τὸ Ἡράκλειον ἐπὶ τὸ ψυχοπομπεῖον ἀνεκαλεῖτο δι' ἱλασμῶν τινων καὶ χοῶν τὴν κόρην· ἐλθοῦσα δὲ εἰς ὄψιν εἶπεν ὅτι δὲν θὰ παύσῃ κακοποιούσα αὐτὸν παρ' ὅταν ἔλθῃ εἰς Λακεδαίμονα ἐκεῖ ὅμως ἐλθὼν ὁ Pausanias ἀπέθανεν εὐθύς, ἀνεξίλεώτου μαινάσης τῆς Κλεονικῆς (2). Ἄλλὰ καὶ ὁ Πλάτων λέγει κατὰ τὴν ἐπικρατούσαν τότε γνώμην, ὅτι ὄφθησαν πολλάκις εἶδωλα καὶ φαντάσματα ἀνθρώπων μοχθηρῶν καὶ ἀμετανόητων παρενοχλοῦντα τοὺς ζώντας (3). Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές ὅτι οὐτ' ἐνταῦθα οὐδαμῶν τῶν παρ' Ἑλλήσι λεγομένων οὐδὲ συνώνυμος τῷ βρυόλακι εὐρηται λέξις (4)· τὸ πρᾶγμα ὅμως ἔχει τοσην ἀναλογίαν πρὸς τὰ περὶ βρυόλακων καθ' ἡμᾶς μυθολογούμενα, ὥστε μόνον ἰσχυρογνώμων ἀνὴρ ἤθελεν ἀξιώσει νὰ διίσχυρισθῇ σπουδαίως ὅτι δὲν εἶνε εὐκόλος ἢ ἀπὸ τοῦ φάσματος τῆς Κλεονικῆς εἰς τοὺς βρυόλακας μετάστασις.

«Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἔστωσαν ὅπως δήποτε· περὶ δὲ τῆς γενέσεως τῶν βρυόλακων δύο μάλιστα ταῦτα φαίνονται συντελέσαντα, ἢ τε ἐκ ληθαργίας νεκροφάνεια καὶ τὰ ἐν τοῖς ἔλεσι καὶ

(1) ἴδε Κεφ. Β'. (2) Πλούταρχ. Περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θεοῦ βραδέως τιμωρουμένων §. 10, Pausanias Λακων. 3. 17. 8. (3) Πλάτωνος Φαίδ. σελ. 81. (4) Ὁ ἀοιδιμος Κοραῆς παράγει τὴν λέξιν παρὰ τὸ μορμολύκη, ὄνομα ἀποδιδόμενον εἰς τὰς Λαμίας. ἴδε Σχόλια αὐτοῦ εἰς Ἡλιοδώρου Αἰθιοπικά ΣΤ'. 6'.

(1) ἴδε Φυσικὴν Ψύχα εἰς τὸ Περὶ Ἀεροκατοπτρισμοῦ.

τοῖς νεκροταφείοις φωσφορικά φαινόμενα· διότι, ὡς γνωστόν, οἱ βρυόλακες ἔχουσι μορφήν περιπλεγούς ἀσκού, μήτε ποδῶν μήτε χειρῶν ἐν αὐτοῖς διακρινομένων (1).

Ἡ ληθηργία εἶνε νοσηρὰ κατάστασις, καθ' ἣν ὁ πάσχων ἔχει ἀκρόρεστον καὶ ἀκατανίκητον ἐπιθυμίαν πρὸς ὕπνον· κατὰ τὸν μέγιστον δὲ αὐτοῦ βαθμὸν ὁ νοσηρὸς οὗτος ὕπνος δύναται νὰ παραταθῆ ἐπὶ ὀλοκλήρους ἐβδομάδας καὶ ἐπομένως νὰ ἐκληφθῆ ὡς θάνατος ὑπὸ ἀμαθῶν καὶ ἀπροσέκτων ἀνθρώπων· διὸ καὶ νεκροφάνεια καλεῖται. Ἐν τοῖς Ἐπιστημονικοῖς Παραδόξοις τοῦ κ. Στρούμπου εὐρήται συγκινητικὴ ἀφήγησις τῶν περιπετειῶν ἀνδρὸς εἰς νεκροφάνειαν περιπεσόντος, ὑπ' αὐτοῦ ἐκείνου γεγραμμένη, καὶ δύναται τις νὰ ἴδῃ ἐν αὐτῇ, ὅτι ὁ παθὼν εἶχε συνείδησιν ἑαυτοῦ, ἤκουε τοὺς περὶ αὐτὸν θρηνοῦντας καὶ κοπτομένους ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ του, ἤσθάνετο τὸ σάβανον περικυκλούμενον περὶ τὸ σῶμά του, ἐνόει ὅτι ἀρχόμενοι ἔφερον αὐτὸν εἰς τὸν τάφον, ἀντελαμβάνετο τέλος ἀπάντων τῶν περὶ αὐτόν· ἀλλ' οὔτε λέξιν νὰ ἐναρθῶσῃ ἠδύνατο, οὔτε μέλος τοῦ σώματός του οἰονδήποτε νὰ κινήσῃ, μέχρις οὗ ὑπερβολικὸς διὰ τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον φόβος ἐξύπνησε τὸν οἰονεὶ νεκρωμένον διοργανισμὸν τοῦ σώματός του καὶ, ἀποδοῦς αὐτῷ τὰς ἐκλιπούσας δυνάμεις, τὸν ἐνίσχυσε νὰ ἐγερθῆ ἐπὶ τοῦ φερέτρου, ἵνα τοῖς εἴπῃ, ὅτι ζῶντες δὲν θάπτονται οἱ ἄνθρωποι (2). Ἄλλὰ πάντες οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶνε ἐπίσης εὐτυχεῖς. Διὸ πολλοὶ κατῆλθον ἐκόντες ἀέκοντες πρόωρα εἰς τὸν ᾄδην· τοιοῦτοι δὲ εἶνε πάντες, ὅσων τὰ σώματα εὐρίσκονται ἐν τῇ ἀνακομιδῇ συσπειρωμένα οἰονεὶ ἢ ἀντεστραμμένα διὰ τοὺς μεγάλους ἀγῶνας, οὓς ὑπέστησαν ἀναλαβόντες τὰς δυνάμεις των μετὰ τὸν ἐνταφιασμὸν, καὶ θελήσαντες ν' ἀπαλλαγῶσι δεσμῶν ἀδιαρρήκτων. Ἄλλ' ἐνῷ ἡ ἀμάθεια συντέμνει οὕτω τὸν βίον οὐκ ὀλίγων ἀνθρώπων, ἡ δεισιδαιμονία ἀποτροπιάζεται καὶ ἀποδιοπομπεῖται καὶ τὴν ψυχὴν αὐτῶν μετὰ θάνατον. Οἱ κοινοὶ ἄνθρωποι, κατὰ τὸν κ. Ἀναστάσιον Γεωργίου Φιλιππουπολίτην, ἱατρόν, χειροῦργον καὶ μέλος ἀντεπιστέλλον δύο Ἀκαδημιῶν, ἂν νεκρὸς ἐκφερόμενος ἐπιδείξῃ σημεῖα ζωῆς, ἐνταφιάζουσιν αὐτὸν ὅτι τάχιστα πιστεύοντες ἀδισταχῶς ὅτι φαινόμενα παραπλήσια εἶνε τεκμηρία ἀναμφισβήτητα, ὅτι ὁ δαίμων παρέλαβε τὴν ψυχὴν τοῦ τεθνεῶτος καὶ μετέβαλεν αὐτὴν εἰς βρυόλακα. Τὸ αὐτὸ δὲ τεκμηριοῦσι καὶ τὰ ὁστὰ νεκροῦ οἰονδήποτε, ἂν ἐν τῇ ἀνακομιδῇ εὐρεθῶσιν ἔχοντα ἄλλην παρά τὴν προσήκουσαν καὶ συνήθη διάταξιν (3).

Ἄλλη αἰτία τῆς περὶ βρυολάκων δόξης εἶνε, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, τὰ φωσφορικά φαινόμενα, τὰ πολλάκις παρατηρούμενα ἐν τοῖς νεκροταφείοις καὶ τοῖς ἔλεσιν. Αἱ φυσικαὶ ἐπιστήμαι μᾶς διδάσκουσιν, ὅτι τὰ δύο πεμπτημόρια σχεδὸν τῶν ὁστῶν παντὸς

ζώου συνίστανται ἐκ φωσφορικῆς τιτάνου· καὶ ἐκ ταύτης μὲν παράγεται φωσφοροῦχος ὕδρογονόν, ἐν ᾧ δὲ τὸ πτώμα σήπεται, τοῦτο τὸ ὕδρογονόν φλέγεται ἐν τῷ ἀέρι μετὰ φλογὸς λευκῆς καὶ λίαν ζωηρᾶς (1). Τινὰ μάλιστα τῶν ζῶων ἀποβάλλουσι τὸ φωσφοροῦχος τοῦτο ὕδρογονόν ζῶντα ἔτι, ὡς αἱ λαμπυρίδες καὶ οἱ *Elatri noctilaci* τῆς Ἀμερικῆς, οἵτινες τόσον λαμπρὸν καὶ τόσον ζωηρὸν φῶς γεννῶσιν, ὥστε τοὺς μεταχειρίζονται ἐν ταῖς ὁδοποιρίαις, ὡς φανούς. Ἄλλὰ τρανοτάτην ἀποδείξιν τῆς ὑπάρξεως τοῦ φωσφόρου ἐν τοῖς ζῴοις δύναται τις νὰ λάβῃ, παρατηρῶν ἐν καιρῷ νυκτὸς ἐν μέσῳ σκότους πολλοῦ τριχίας (σαρδέλλας) νεωστὶ ἀλατισμένους, ὅτε φαίνονται ὑπὸ φλογῶν πολλῶν κεκαλυμμένοι· τὸ αὐτὸ φαινόμενον παρατηροῦμεν καὶ εἰς τὰς ἐσωτερικὰς ἐπιφανείας τῶν ὀστρακοδέριμων, οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ τὰ σηπόμενα κρέατα. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν οἱ βρυόλακες οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ὄγκος φωσφορικοῦ ὕδρογονοῦ, ὅστις, ἐξερχόμενος ἐκ τῶν σηπόμενων σωμάτων, ὅταν μάλιστα ταῦτα ἦνε εἰς μικρὸν βάθος ὑπὸ τὴν γῆν τεθαμμένα, ἐπιπολάζει διὰ τὴν κοφύτητα αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἀτμοσφαιρας, ὡς αἱ ἀκαθαρσίαι ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Ἄλλ' ὡς, ὅπότεν διασχίζεται ἡ θάλασσα ὑπὸ τῶν πλοίων, σπεύδει μὲν πρὸς πλήρωσιν τοῦ σχηματιζομένου κενοῦ τὸ παρακείμενον ὕδωρ, σπεύδουσι δὲ μετ' αὐτοῦ καὶ αἱ ἐπὶ τῶν ὑδάτων ἀκαθαρσίαι, οὕτω καὶ, ἂν τις πλησίον φωσφορικοῦ ὄγκου τυχῶν κινήται, διασχίζει τὴν ἀτμοσφαιραν, ἣτις οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ἀεροειδῆς θάλασσα, ὅτε μὲν ἤρεμουσα, ὅτε δὲ κλυδωνιζομένη ἀγρίως, ὡς τὰ ὕδατα τῶν θαλασσῶν· ἀλλὰ, τῆς ἀτμοσφαιρας διασχίζομένης, σχηματίζεται κενόν, πρὸς πλήρωσιν τοῦ ὁποίου σπεύδει μὲν ἡ παρακείμενη ἀτμοσφαῖρα, παρακολουθεῖ δὲ καὶ ὁ ἐπ' αὐτῆς ἐπιπολάζων φωσφορικὸς ὄγκος. Τοῦτο καὶ μόνον ἀρκεῖ, ἵνα πιστεύσῃ δεισιδαίμων ἄνθρωπος, ὅτι καταδιώκεται ὑπὸ τῶν βρυόντων δηλονότι ἢ ἐξερχομένων ἐκ τῶν λάκκων, τοὺς ὁποίους ἡ συνήθεια βρυοκλάκας καλεῖ καὶ χυδαῖκώτερον βουρβούλακας καὶ καταχανάδες.

Ἀπαξ παραδεκτῆς γενομένης τῆς ὑπάρξεως τῶν βρυολάκων, ἐπεχείρησαν πολλοὶ νὰ ἐξηγήσωσι καὶ τοὺς λόγους, δι' οὓς πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐγένοντο τοσοῦτον θεοστυγεῖς. Ὁ Πουκεβῆλ ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἑλλάδα περιηγήσει αὐτοῦ (2) διατείνεται ὅτι οἱ παρ' ἡμῖν βρυόλακες προήλθον ἐκ τῶν νεκρῶν ἐκείνων, ὧν τὰ σώματα δὲν διελύθησαν, ἐπειδὴ ἦσαν ἀφωρισμένα ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας. Ἡ γνώμη αὕτη ἐπιμαρτυρεῖται καὶ ὑπὸ τε Λέοντος τοῦ Ἀλλατίου (3) καὶ ὑπὸ τοῦ Χριστοφόρου Ἀγγέλου (4), διατεινομένων ὅτι οἱ ἀφορισθέντες καὶ ἀμετανόητοι ἀποθανόντες ἐγένοντο μετὰ θάνατον *τυμπανῖται*, οἵτινες ἔχοντες σῶμα μὲν ἀπεσκληρωμένον, κοιλίαν δὲ ἠχοῦσαν παραπλήσια *τυμπάνῳ*, ἐξήρχοντο *νύκτωρ ἐκ τοῦ τάφου αὐτῶν* καὶ ἐκακοποιοῦν τοὺς ζῶντας. Ἄλλὰ καὶ μετὰ πάσας τὰς διαβεβαιώσεις ταύτας τὴν σήμερον οὐδὲν οὐδαμῶ πιστεύουσιν ἄλλο οἱ κοινοὶ ἄνθρωποι ἢ ὅτι εἰς βρυόλακας μεθίστανται οἱ διαδρασκεισθέντες κατὰ τὸν ἀπὸ τῆς τελευτῆς μέχρι ταφῆς χρόνον ὑπὸ τινος οἰονδήποτε ζώου, μάλι-

(1) Εἶνε περιεργον τὸ ὑπὸ Πλουτάρχου λεγόμενον, ὅτι δηλαδὴ Θεσπεσίδης τις, εἰς εἶδος τι νεκροφάνειας διατελέσας ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, εἶδεν ἐκτὸς πολλῶν καὶ ἄλλων ψυχᾶς κάτωθεν ἀνερχομένας ἐν εἶδει πομφόλυγων φλογοειδῶν, εἶτα ρηγνυομένης ἀτρέμα τῆς πομφόλυγος ἐκβαίνειν τύπον ἐχούσας ἀνθρωποειδῆ. Πλουτ. Περὶ τῶν βραδείων ὑπὸ τοῦ θεοῦ τιμωρουμένων §. 22.

(2) Στρούμπου Ἐπιστημ. Παράδοξα Σελ. 176 κτλ.

(3) Ἰωάν. Δανιὴλ Μεσμέρου Ἰατροφιλοσοφικὴ Ἀνθρωπολ. μετὰ φρασθ. ὑπὸ Ἀναστασίου Γεωργιάδου κτλ. Σελ. 108 ὑποσημ.

(1) Ἴδε Στοιχεῖα Τεχνολογ. Χημείας Α. Δοσίου σελ. 118.

(2) Pouqueville Voyage de la Crece. 3 edit. tom. VI Σελ. 153. (3) Λέοντος Ἀλλατ. de quorumdem graecorum opinatiombus. (4) Χριστ. Ἀγγελ. Περὶ Καταστ. Γραικῶν κεφ. κθ'.

λιστα δὲ γαλῆς! Διὸ καὶ πᾶς μὲν βρυόλαξ εἶνε καὶ ἄλυωτος· πᾶς ὅμως ἄλυωτος δὲν εἶνε καὶ βρυόλαξ.

Ἐκ τῶν περὶ βρυολάκων μυθολογούμενων περιεργότατη εἶνε ἡ δοξασία ἐκείνη, καθ' ἣν τὰ θεολόγια ταῦτα ὄντα δὲν δύναται νὰ εἰσέλθωσιν εἰς οἶκον, ἔνθα εὐρηγται διατεθειμένα σταυροειδῶς πατάγια (πιάτα). Τὰ οὕτω πως λοιπὸν ἠὲντροπισμένα σκευὴ εἶνε ἀλεξίκακα φάρμακα δραστηριώτερα τῶν ἀρχαίων ἀλεξιερκύνων, ἐπειδὴ ἐκεῖνα μὲν ὑποκείμενα εἰς σκωρίασιν προεκάλου ἐνίστε, ἀλλὰ δὲν ἐκώλυον τὸν κεραυνόν, ταῦτα δὲ εἰς οὐδεμίαν ὑπόκεινται φθοράν. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο λέγεται περὶ αὐτῶν, ὅτι δηλαδὴ ἐπηρεάζοντα ἀπάσας τὰς ἄλλας ἡμέρας, τὸ Σάββατον ὑπνώττουσιν ὑπνον παντελῶς ἀναίσθητον. Διὸ καὶ κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν ἐκθάπτοντες καλοῦσιν ἢ καταδικάζουσιν εἰς ἀπραξίαν οἱ ἱερεῖς δι' εὐχῶν.

Ὁ Βολταίρος ἐν τῇ λέξει Vampire λέγει, ὅτι δύο ἐκλεκτοὶ τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου VI ἐστάλησαν εἰς Οὐγγαρίαν, ἵνα ἐξετάσωσι βρυόλακκα πρὸ ἐξ ἐδδομάδων καταλιπόντα τὸν βίον. Εὐρον δὲ αὐτὸν ἐπὶ τοῦ κραθβάτου του φαῖδρόν, εὐθυμον, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνεφημένους ἔχοντα καὶ ζητοῦντα νὰ φάγῃ. Ὁ δῆμιος διήλασε τότε τὴν καρδίαν του καὶ τὸν ἔκασεν, ἵνα μηκέτι τρώγῃ. Πῶς νὰ μὴ πιστεύσῃ τις ἡδὴ εἰς τοὺς βρυόλακκας, ἀφ' οὗ τόσα θαυμάσια διηγῶνται περὶ αὐτῶν τόσον σπουδαῖοι ἄνθρωποι;— Ἄς πιστεύωσι, λέγομεν ἡμεῖς ἐνταῦθα, ὅσον θέλουσιν οἱ μωρόπιστοι. Ὅσοι ὅμως ἤκουσαν τὴν ὄντως ἀξιοσέβαστον προμήτορα τοῦ φιλάτου μοι... ἱατροῦ ἐν Ναυπλίῳ, διατεινομένην ὅτι καὶ αὕτη καὶ ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἐδάρησαν μὲν πολλάκις καὶ ἀνηλεῶς ὑπὸ τινος τῶν γαμβρῶν τῆς βρυκολακκίαντος, ἅμα δὲ τοῦ ἡλίου ἀνατειλαντος ὄψοντο μετ' ἐκείνου καὶ αἱ ἀλγηδόνες καὶ οἱ μώλωπες, ὅσοι, λέγω, ἤκουσαν τὴν ἀλλόκοτον ταύτην διήγησιν, ὡμολόγησαν ὅτι ἔνθεν μὲν ἡ πρόληψις ἔνθεν δὲ ἡ φαντασία ἐπελάβοντο νὰ συνταράττωσι τὸν ὑπνον τῶν ἀνάκων τούτων καὶ ἀπλοϊκῶν γυναικῶν διὰ φρικαλέων ὀνειρῶν (1).

Ὅτι οἱ μεγάλοι ποιηταὶ δυστυχεῖς

(ἐκ τοῦ Γαλλ. ὑπὸ Γ. Φραντζῆ).

I.

ΚΑΜΟΕΝΟΣ (LE KAMOENS).

(Ἴδε τὸ Θ'. ἐν σελ. 108 τοῦ παρόντος τόμου.)

Ὁ Καμοένος Λουδοβίκος ἐγεννήθη ἐξ οἰκογενείας ἀρχαίας τῆς Πορτογαλλίας τὸ 1517 (2) εἰς τὴν Κοίμβραν (Coimbre) ἢ κατ' ἄλλους εἰς τὴν Σανταρέμαν (Santarem ὀρθότερον ἴσως San-

(1) Ὁ περὶ οὗ ἐνταῦθα βρυόλαξ ἐβρυκολακκίσει, διότι τὸ πτώμα αὐτοῦ πρὸ τῆς ἐκφορᾶς ἐδρασκελίσει γαλῆ· ἦτο δὲ εἰς τῶν τιμωτάτων καὶ ἐναρετωτάτων Ναυπλιέων.

(2) Καὶ ἡ χρονολογία τῆς γεννήσεως αὐτοῦ ἀμφισβητεῖται, διότι ἄλλοι μὲν παραδέχονται τὸ ἔτος 1524, ἄλλοι τὸ 1525 καὶ ἄλλοι ἄλλο.

tarem) Μανουὴλ Κορρέας, ὁ φίλος καὶ εἰς τῶν βιογράφων αὐτοῦ, λέγει, ὅτι ἐγεννήθη εἰς τὴν Λισβόνναν (1). Αἱ τρεῖς λοιπόν, αὗται πόλεις ἐρίζουσιν εἰσέτι πρὸς ἀλλήλας περὶ τῆς γεννήσεως τοῦ Ποιητοῦ τούτου, ὅπερ μετὰ τῆς δυστυχίας ἔχει ἐπίσης κοινὸν μὲ τὸν Ὀμηρον.

Ὁ Vasco de Gama (2) ἀναχωρήσας ἐκ τῆς Λισβόννας κατὰ τὸ 1497, εἴκοσιν ἔτη πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Καμοένου, ἐπραγματοποίησε τέλος πάντων τὸ πολλὰκις ἀποτυχὸν σχέδιον τοῦ ν' ἀνοίξῃ ὁδὸν πρὸς τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας διὰ τοῦ Ὤκεανου.

Ἡ πολυκροτος αὕτη ἐπιχειρήσις, θεωρουμένη τότε ὡς ἔργον τολμηρὸν καὶ ἀπραγματοποιήτον, διότι ἦν νεοφανής, ἐστεφανώθη διὰ τῆς μεγαλειτέρας ἐπιτυχίας. Ἡ δὲ Λισβόννα, ἥτις συνεκινεῖτο βαθέως διὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ ἀρχηγοῦ τούτου καὶ τῶν γενναίων αὐτῆς τυχοδιωκτῶν καὶ ἔκλειεν αὐτοὺς διὰ πολὺν καιρὸν, ὡς ἦδη ἀπολεσθέντας, εἶδεν αὐτοὺς αἴφνης μετ' ἐκπλήξεως καὶ θαυμασμοῦ ἐπανελθόντας μετὰ τριετέας ἀγῶνας καὶ κινδύνους, ἀπάσης τῆς Εὐρώπης ἀντηχώσης περὶ τῆς περιήμου ταύτης ὁδοπορίας καὶ τῆς δόξης τῶν ἐπιχειρησάντων αὐτήν. Ἀνοιχθέντος λοιπὸν τοῦ σταδίου, τὸ ἐμπόριον τῆς Εὐρώπης μετὰ τῶν Ἰνδιῶν διὰ τοῦ Ὤκεανου ἐστερεώθη ἐπὶ ἀδιασειστων βάσεων.

Ὁ Πατὴρ τοῦ Καμοένου παρακινήθεις τότε, ὡς καὶ πλεῖστοι ἄλλοι, εἰς τὸ νὰ πλεύσῃ τὰς νέας ταύτας θαλάσσας ἐπ' ἐλπίδι τιμῆς καὶ πλοῦτου, ἐναυάγησε πλησίον τῆς Γόας (3) καὶ ἀπώλεσθη μετὰ παντὸς ὅπερ εἶχεν.

Οὕτω δὴ ὁ Καμοένος ἐγκατελείφθη, παῖς ἔτι ὢν, ὄρφανός καὶ ἄπορος εἰς πραγματικὴν δυστυχίαν, ἥτις πολλάκις κατέπνιξε τὰ φυσικὰ αὐτοῦ προτερήματα, ὧν ἡ ἐπανόρθωσις εἶνε πολὺ δύσκολος.

Πρῶτον μὲν λοιπὸν προσῆλθεν εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Λισβόννας ἐπὶ βασιλείας Ἐμμανουὴλ τοῦ Μεγάλου, κληρονόμου τοῦ θρόνου καὶ τῶν μεγάλων σκοπῶν τοῦ Ἰωάνν. Π. ἐπὶ τῶν ὡραίων δῆλον ὅτι ἡμερῶν τῆς Πορτογαλλίας καὶ τῶν ἀξιοσημειώτων χρόνων τῆς δόξης τοῦ ἔθνους τούτου.

Ἡ ἐνωρίς φανερωθεῖσα ποιητικὴ αὐτοῦ φαντασία, αἱ χάριτες τῆς φυσιογνωμίας αὐτοῦ καὶ συνομιλίας κατέπεισαν τὸν βασιλέα νὰ ὑποδεχθῇ αὐτὸν εἰς τὴν Αὐλὴν.

Τὸ πρῶτον δὲ πάθος τῆς φλογερᾶς αὐτοῦ φαντασίας ὑπῆρξεν ὁ ἔρωσ, ὁ καὶ ἐμπνεύσας εἰς αὐτὸν τοὺς πρώτους στίχους. Ἀλλ' αἱ ἀκριτόμυθοι αὐτοῦ ἐλευθεριότητες προσβάλλουσαι ἀνθρώπους ἰσχυροὺς ἔγειναν πρόξενοι ἐξορίας. Δυστυχῆς λοιπὸν ὁ Καμοένος ἕνεκα ἔρωτος ἐτράπη εἰς τὴν διὰ τῆς δόξης παρηγορίαν, ζητήσας κατ' ἀρχὰς τὴν ἐκ τῶν ὅπλων δόξαν, διὸ καὶ συγκαταριθμεῖται μετὰ

(1) Ἡ Ὀλιοσειῶν κατὰ τὸν Πτολμ. Α. 2. 5.

(2) Οὗτος ἐξελέχθη ὑπὸ τοῦ Ἰωάνν. Π διὰ τὴν ἐπιχειρήσιν ταύτην, ἣν ἀνέλαβεν ἐπὶ Emmanuel le Fortuné, λαβὼν 4 πλοῖα καὶ 160 ἄνδρας. Μετὰ δὲ τὴν ἐπιχειρήσιν ταύτην ἐληθμονήθη ὁ ἀνὴρ οὗτος ἐπὶ εἴκοσι καὶ ἑν ἔτος, ὅτε ὠνομάσθη ἀντιβασιλεὺς τῶν Ἰνδιῶν ὑπὸ Ἰωάνν. ΠΙ. Σ. Μ.

(3) Πόλις τῆς Ἰνδοστᾶν ἐπὶ τῆς πλευρᾶς Μαλακάρ· ἡ πρώτη πόλις, ἣν κατέκτησαν οἱ Πορτογάλλοι. Σ. Μ.

τῶν ἐνωσάντων τὰς πολεμικὰς ἀρετὰς μετὰ τῶν πνευματικῶν προτερημάτων.

Μετέβη λοιπὸν εἰς τὴν Ἀφρικὴν, ὅπου διεκρίθη εἰς τὸν πόλεμον τὸν μεταξὺ Πορτογάλων καὶ Μαύρων (Maures) (1) λεγομένων. Ἄλλ' ἢ δυστυχία ἠκολούθει αὐτὸν πανταχοῦ, καὶ ἡ πρὸ ὀλίγου ἀποκτηθεῖσα δόξα ἐμελλεν ἦδη νὰ ἐκπνεύσῃ, ἀπολεσθέντος τοῦ δεξιῦ αὐτοῦ ὀφθαλμοῦ ἐν καιρῷ ναυμαχίας τινός. Αἱ ὑπηρεσίαι του παρεχώρησαν αὐτῷ τὴν ἄδειαν τῆς εἰς τὴν Αὐλὴν ἐπανόδου. Ἐπανήλθε λοιπὸν ὁ Καμοένος μετὰ ὀλιγωτέρας μὲν ζωηρότητος, περισσοτέρας ὅμως σταθερότητος. Ἡ δὲ ἀπώλεια τοῦ ὀφθαλμοῦ αὐτοῦ, ἂν καὶ ἀρχαῖός τις (2) μεταφραστὴς ὀμιλεῖ περὶ τούτου, ὡφείλει ἀναμφιβέλως νὰ ἐλαττώσῃ τὴν εὐνοίαν τῶν κυριῶν καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀντιζήλων.

Διέτριψε δὲ εἰς τὴν Αὐλὴν ὀλίγον μόνον χρόνον· διότι κενὴ τις ἐπιθυμία ὀδοποριῶν καὶ πλοῦτου, δυσἀρέσκειαί τινες αὐτοῦ μετὰ τῆς Αὐλῆς, πρὸ πάντων δὲ ἡ ἀχώριστος ἐκείνη περιέργεια ἀπὸ τῆς μεγάλης αὐτοῦ φαντασίας κατέπεισαν αὐτὸν νὰ ἐγκαταλείψῃ καὶ δεύτερον τὴν πατρίδα αὐτοῦ. Οὐχ ἦττον ὅμως φαίνεται ὅτι ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἶχε παροξυνθῆ ἐξ ἀδικιῶν· διότι ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Λισβόνας ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ μὴ ἐπιστρέψῃ πλέον μηδέποτε. Λέγουσι μάλιστα ὅτι ἐπιβιβαζόμενος διὰ τὰς μεγάλας Ἰνδίας ἐπέφερε τὰς ἐξῆς λέξεις, ἃς ὁ μέγας Σκιπίων εἶχε διατάξει νὰ θέσωσιν ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ.

» Ingrata patria, ne ossa quidem habes »

» Ἀχάριστε πατρίς, οὐδὲ τὴν κόνιν μου θέλεις ἔχειν.»

Ὁ Καμοένος ἐπολέμησεν εἰς τὰς Ἰνδίας δεῖξας καὶ ἐνταῦθα τὴν αὐτὴν ἀνδρίαν, ἣν ἔδειξε καὶ εἰς τὴν Ἀφρικὴν ὑπηρετήσας δὲ προσέτι καὶ εἰς ἄλλην ἐκστρατεῖαν κατὰ τὰ παράλια τῆς Τσέδδας, περὶ τῆς ὁποίας ὀμιλεῖ ἐν τινι τῶν ποιήσεων αὐτοῦ. Εἶτα ἐπανελθὼν εἰς τὴν Γόαν ἐξῆσεν εἰρηνικῶς ὀλίγον μόνον χρόνον· διότι τὸ ἀνήσυχον καὶ παρωξυμμένον αὐτοῦ πνεῦμα, ὅπου μακρὰ ἐμπόδια καθίστων ἔτι ἀνήσυχον καὶ ἔσυρον εἰς ἐκδίκησιν, δὲν ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὸν νὰ σιωπήσῃ ἀδικίας τινὰς κατ' αὐτοῦ γενομένης ὑπ' ἀνθρώπων ἰσχυρῶν καὶ τιμωρίας μὴ φοβουμένων, ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῶν.

Οὕτω λοιπὸν ὁ Καμοένος παραστήσας αὐτοὺς γελοίους διὰ σατυρικῶν ἀσμάτων ἐξωρίσθη ἐκ τῆς Γόας ὑπὸ τοῦ Διοικητοῦ. Ἡ ἐξορία αὐτῆ ἐκ τόπου, δυναμένου νὰ θεωρηθῆ ὡς αὐτόχρημα ἐξορία σκληρὰ, ἦν μία ἐκ τῶν ἰδιαιτέρων δυστυχιῶν, ἃς τὸ πεπρωμένον ἐπεφύλαττε δι' αὐτόν. Κατεμαρῆνθη λοιπὸν ἐπὶ τινὰ ἔτη εἰς τινὰ γωνίαν βαρβάρου γῆς ἐπὶ τῶν συνόρων τῆς Κίνας, ὅπου οἱ

Πορτογάλλοι εἶχον μικρὸν τι κατάστημα καὶ ἤρχιζον νὰ κτίζωσι τὴν πόλιν Μάικον (1).

Ἐνταῦθα ἐτελείωσε τὸ ποίημα αὐτοῦ, τὸ περὶ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν Ἰνδιῶν, ὅπου εἶχεν ἀρχίσει πρὸ τινῶν ἐτῶν ἐν Πορτογαλίᾳ, ἐπιγραφόμενον *Λουσιίας* (Lousiade). Ἡ ἐπιγραφή αὐτῆ μικρὰν τινὰ σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν ὑπόθεσιν καὶ σημαίνει κυρίως *Πορτογαδία* (Portugade). Ἐπιστρέφων δὲ ἀπὸ τὸ Μάικον (ὅπου μάλιστα εἶχε καταλάβει μικρὰν τινὰ θέσιν) εἰς τὴν Γόαν, ὅπου ἠλπίζεν ὅτι ἐμελλε νὰ υποδεχθῆ αὐτὸν εὐνοικῶς ὁ νέος τῆς πόλεως ταύτης Διοικητὴς, Κωνσταντῖνος Βραγάνσος (Bragance) κατελήφθη ὑπὸ τρικυμίας δεινῆς εἰς τὰς ὑψηλὰς παραλίας τῆς Καμβάιας (Cambaye), ὅπου βάρβαρος τύχη, καταστρέψασα τὸν πατέρα αὐτοῦ εἰς τὰ κλίματα ταῦτα περιέμενε καὶ τὸν υἱὸν διὰ νὰ καταστήσῃ τελείαν τὴν δυστυχίαν αὐτοῦ. Τὸ μὲν λοιπὸν πλοῖον κατεποντίσθη, ὁ δὲ Καμοένος ἀπολέσας πᾶν ὅ,τι εἶχε, πλὴν τοῦ ποιήματος, ἐσώθη, ὡς λέγουσι διὰ μὲν τῆς μιᾶς χειρὸς κολυμβῶν, διὰ δὲ τῆς ἄλλης κρατιῶν τὸ ποίημα αὐτοῦ, ὡς ὁ Καῖσαρ τὰ Ἀπομνημονεύματα αὐτοῦ (2). Τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο περιγράφεται συγκινητικώτατα εἰς τὸ δέκατον αὐτοῦ ἔτος.

Ἀφίχθεις δ' εἰς Γόαν, ἔτυχε μὲν νὰ εὐχαριστηθῆ διὰ τὴν ὑποδοχὴν τοῦ Κωνσταντίνου Βραγάνσου, ἐπλήρωσεν ὅμως πολὺ ἀκριβὰ εὐτυχεῖς τινὰς καὶ ἡσύχους στιγμὰς, διότι ὁ διάδοχος τοῦ ἀντιβασιλέως τούτου, πιστεύσας εἰς συκοφαντίαν τινὰ κατὰ τοῦ Καμοένου, ὡς κατχραστοῦ τῶν δημοσίων κατὰ τὴν ἐν Μακάφ ὑπηρεσίαν του, ἔρριπεν αὐτὸν εἰς τὰς φυλακάς. Ἐν ᾧ δὲ ἡ ἀναγνωρισθεῖσα ἀθωότης του ἐμελλε νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν τὴν ἐλευθερίαν, πάλιν ἐκρατήθη ἐκ νέου διὰ χρέη. Καταβληθεὶς ὅθεν ἐπὶ τινὰ χρόνον σιδηροδέσιμος εἰς τὰς φυλακάς, ἐξῆλθε τέλος πάντων, ἵνα ὑποστῆ δυστυχίαν ἔτι μεγαλειτέραν ἴσως. Ἀκολουθήσας δηλ. μικρὸν τινὰ διοικητὴν εἰς τὴν Ἀφρικὴν, ἀνθρωπὸν ἀλαζόνα καὶ φιλάργυρον, περιεφρονήθη τοσοῦτον ὑπὸ τοῦ προστάτου αὐτοῦ τούτου, ὥστε λαθῶν κατ' αὐτοῦ ἀπέχθειαν διὰ τὸ κακρότροπόν του ἀπεφάσισε νὰ ἀναχωρήσῃ. Ἄλλ' ἐν ᾧ ἐμελλε νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν πρὸς τὴν Πορτογαλίαν ὁδὸν μετὰ πολλῶν εὐγενῶν νέων, παρακινούντων αὐτὸν νὰ γίνῃ συνοδοιπὸρος, ἐκρατήθη αἴφνης ὑπὸ τοῦ μισήρου τούτου Διοικητοῦ, ἀπαιτοῦντος παρ' αὐτοῦ διακῶσια τὰλληρὰ διὰ τὰ ἔξοδα τοῦ διαπλοῦ αὐτοῦ. Τοιαύτης χαμερπειᾶς ὀλίγιστα παραδείγματα ἔχομεν. Ταῦτα λοιπὸν ὑπεχρεώθησαν νὰ πληρώσωσιν εἰς αὐτὸν οἱ θέλοντες νὰ συμπαραλάβωσι συνοδοιπὸρον τὸν Καμοένον. Ἐπανήλθε τέλος πάντων εἰς τὴν Λισβόναν, φέρων ἀντὶ

(1) Ἐκ τοῦ Κινεζικοῦ Ngao-men πόλις ἰσχυρὰ τῆς Κίνας. Εἰς ταύτην δεικνύεται σπήλαιόν τι, ὀνομαζόμενον *la casa*, ἐν ᾧ ὁ Καμοένος συνέγραψεν, ὡς λέγουσι, τὴν *Λουσιάδα*.

(2) Ὁ Καῖσαρ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ βλέπων τοὺς μὲν στρατιώτας αὐτοῦ πνιγομένους καὶ φονευομένους, τὴν δ' ἀταξίαν ἀδιόρθωτον ἔσπευσε πρὸς ἐν πλοῖον διὰ νὰ προσβάσῃ εἰς τὰ ἀνάκτορα. Ἄλλὰ φοβηθεὶς μὴ τὸ πλοῖον καταβυθισθῆ ἕνεκα τοῦ παρακολουθήσαντος αὐτὸν πλήθους, ἐπήδησεν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ διέπλευσε καλυμβῶν διάστημα διακοσίων ὀργυιῶν, φέρων εἰς μὲν τὴν ἀριστερὰν τὰ νῦν σωζόμενα Ἀπομνημονεύματα αὐτοῦ, εἰς δὲ τοὺς ὀδόντας τὸν ἀλυσιδωτὸν αὐτοῦ θώρακα· καὶ οὕτως ἐφθάσεν εἰς τὸν στόλον περιπλέοντα ἐμπροσθεν τῶν Βασιλείων.

(1) Ἐκ τοῦ Λατινικοῦ *Maurus*· καὶ τοῦτο πάλιν ἐκ τοῦ Ἀραβικοῦ *Maghrel*. Μαῦροι ἢ Μαυροῦσοι καλοῦμενοι ἐκ τῆς Μαυρουσίας, ἐπαρχίας τῆς Ἀφρικῆς· παρὰ δὲ Ρωμαίοις ἐκαλοῦντο οὕτοι καὶ Μαυριταννοί. Σ. Μ.

(2) Διίσχυρίζεται δηλαδή οὗτος ὅτι ἡ ἀπώλεια τοῦ δεξιῦ αὐτοῦ ὀφθαλμοῦ δὲν παρέσχεον αὐτῷ οὐδεμίαν ἐλάττωσιν τῆς ἐκ τοῦ ὠραίου φύλου εὐνοίας.

παντός πλούτου, τὸ ποίημα αὐτοῦ. Ὁ δὲ τότε βασιλεύων Δ. Σεβαστιανός, νέος λίαν φιλόκαλος, καθὼς πάντες οἱ ἡγεμόνες, οἱ διὰ τὴν δόξαν γεννώμενοι, ὑπεδέχθη αὐτὸν μετὰ μεγίστων ἐνδείξεων ὑπολήψεως, χορηγήσας πρὸς τούτους εἰς αὐτὸν ἐτήσιον συντάξιν 4,000 ρεάλια (reales), ἐπὶ συμφωνίᾳ τοῦ νὰ μὴ ἐγκαταλείψῃ τοῦ λοιποῦ τὴν Αὐλήν.

Ἡ συμφωνία αὕτη τόσας χάριτας προσθέτουσα ἐπὶ τῆς εὐεργεσίας ταύτης ἐφαίνετο διπλασιάζουσα τὴν τιμὴν. Ἄλλ' οὐδὲ ἡ τύχη αὕτη διέμεινε πιστὴ εἰς τὸν Καμοένον· διότι ἀπολεσθέντος τοῦ Δ. Σεβαστιανοῦ οὐ μετὰ πολὺν καιρὸν κατὰ τὴν ὀλέθριον ἐκστρατείαν τῆς Ἀφρικῆς, ἡ παραχῆ καὶ ἐρήμωσις τῆς Πορτογαλίας ἐγένετο αἰτία τοῦ νὰ λησμονηθῇ ὁ συγγραφεὺς τῆς Λουσιάδος. Οὕτω δέ, παυσανμένης τῆς συντάξεως αὐτοῦ, ἐνδεέστατον γῆρας καὶ οἰκτρότατος θάνατος ἐπέφερε τὸ πέρασ θυελλώδους καὶ καταδεδιωμένου βίου. Ἀπέθανε λοιπὸν εἰς ἡλικίαν 62 ἐτῶν ἐντός τινος ξενοδοχείου, ὅπου εὔρεν ὡς μόνην καταφυγὴν τῶν τελευταίων αὐτοῦ χρόνων, μειψόμενος τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ διὰ τὴν ἀχαριστίαν αὐτῶν.

Ἀποθανόντος δ' αὐτοῦ, ἐπροθυμοποιήθησαν πάραυτα νὰ ἀποδώσωσιν αὐτῷ τιμητικὰ ἐπιτάφια καὶ νὰ τάξωσιν αὐτὸν μεταξὺ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν. Ἐτάφη δὲ πρὸς τῆ πύλῃ τῆς ἐκκλησίας τῆς ἀγίας Ἀννης ὅπου ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ ἀναγίνωσκεται τὸ ἐξῆς ἐπιτύμβιον.

„ Ci-git Louis Camoens, Prince des poetes de son temps,
„ il vecut pauvre et malheureux et mourut de même. „

» Ἐνταῦθα κεῖται Λουὶ-Καμοένος, ἡγεμῶν τῶν συγχρόνων
» αὐτοῦ ποιητῶν ἔζησε πτωχὸς καὶ δυστυχῆς καὶ ἀπέθανε τοι-
» οὔτος. »

Τὸ ἐπιτάφιον τοῦτο ἀνθρώπου, καλουμένου ἡγεμόνος] τῶν ποιητῶν, ὀφείλει νὰ διδάξῃ τοὺς μεγαλοφυεῖς ἀνδρας ὅτι ἡ μεγαλοφυΐα δὲν παρέχει τύχην οὐδὲ βίον εὐτυχῆ.

Λέγουσιν ὅτι ὁ Καμοένος εἶχε συμπεριφορὰν μὲν γλυκεῖαν καὶ λίαν ἀξιαγάπητον, ἰσχὺν δὲ πνεύματος ὁμοίαν πρὸς τὴν εἰς τὰς μάχας δειχθεῖσαν ἀνδρίαν αὐτοῦ, καὶ ὅτι ὑπέφερε τὰς δυστυχίας, καθὼς κατεφρόνει τοὺς κινδύνους.

Ἦν δ', ὡς εἴπομεν, ἐπιρροπῆς μὲν εἰς τὸν ἔρωτα καὶ τὴν ἡδονήν, ἐλευθεριώτερος δὲ παρ' ὅσον πρέπει τις νὰ ᾔηθε, ἀβέβαιον τύχην ἔχων· ἦν δὲ καὶ πνεύματος σατυρικοῦ καὶ στωικικοῦ, ὅπου μάλιστα συγχωρεῖται εἰς τοὺς ἔχοντας πραγματικὴν ὑπεροχὴν. Ἡ ἐκστρατεία τοῦ Gama προσέφερεν ἀναντιρρήτως εἰς αὐτὸν ὠραίαν ὕλην πρὸς ποίησιν· αἱ δὲ ἐκτεταμέναι χῶραι τῆς Ἰνδίας, ἄγνωστοὶ οὔσαι ἕως τότε εἰς τοὺς Εὐρωπαϊκοὺς λαοὺς, καὶ οἱ κίνδυνοι ναυτιλίας, οὐδὲλως ἐχούσης παράδειγμα, ὄφειλον νὰ ἀνυψώσωσιν ἱκανῶς τὴν ψυχὴν καὶ τὴν φαντασίαν τοῦ ποιητοῦ πρὸς τὸ ἐκτεταμένον στάδιον τῆς ἐποποιίας. Ἄλλ' ὑπὸ τὴν σχέσιν ταύτην θεωρούμενος ὁ Καμοένος ἀδυνατεῖ ν' ἀποπλῆνῃ τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐπιτεθειμένην κηλίδα. Δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ ποίημα αὐτοῦ οὔτε ἐνέργεια, οὔτε χαρακτῆρες, ἐπομένως οὔτε συμφέρον. Εἶνε ἡ ἱστορία τῆς Πορτογαλίας εἰς ἐπεισόδια ἀλλεπαλλήλως διαδεχόμενα ἀνευ τέχνης, καὶ, πολλὰκις ἀνευ βάσεων ἰσχυρῶν. Δὲν ὑπάρχουσιν οὔτε ἱκανῶς μεγάλοι κίνδυνοι, οὔτε θέσεις ἱκανῶς σπουδαῖαι, οὔτε πρό-

σωπα ἡρωϊκὰ διὰ νὰ σχηματίσωσι τὸν μῦθον τοῦ ποιήματος. Εἶνε ἔλλιπής ἐφευρετικῆς φαντασίας ἀλλ' ἔχει ταύτην ζωγραφικωτάτην, δι' οὗ πλεονεκτῆματος πρὸ πάντων εἶνε τις ποιητής.

Τὸ δὲ ὕφος αὐτοῦ, πλήρες ὄν εἰκόνων καὶ ἐμφυχούμενον ὑπὸ χάριτος ἀφελούς καὶ φυσικῆς εὐγλωττίας, ἀπέχει πολὺ τῆς Ἰσπανικῆς ρητορείας καὶ τῆς Ἰταλικῆς ἐπιτηδεύσεως· αἱ δὲ ποιητικαὶ αὐτοῦ χάριτες δι' ὧν τὸ σύγγραμμα ἔλαβε ζοῆν, εὐρίσκονται εἰς τινὰ ἐκπληρικὰ μέρη τῆς Λουσιάδος, ἅτινα εἶνε ἡ ἐμφάνισις τοῦ Γίγαντος (1) Ἀδαμάστορος πλησίον τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος, τὸ ἐπεισόδιον τῆς Ἰνὸς (2) καὶ τινες ἐπιτυχεῖς λεπτομερεῖαι, ἐσαρμμένα εἰς ὅλα τὰ ἄσματα αὐτοῦ.

Τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο τῆς Ἰνὸς, ὅπου ἐγένεον ὑπόθεσις πολλῶν συγκινητικῶν τραγωδιῶν, εἶνε ἀναντιρρήτως τὸ ὠραιότερον μέρος τοῦ Καμοένου.

Ὁ ποιητὴς οὗτος πίπτει καθ' ἐκάστην στιγμὴν εἰς παραλόγους ἀσυναρτησίας, αἵτινες ἐμελλον νὰ φέρωσι τὴν πτώσιν τοῦ ποιήματος αὐτοῦ, ἀν τοῦτο δὲν ὑπεστηρίζετο ὑπὸ τῆς ποιήσεως, τοῦ ὕφους καὶ τῆς φαντασίας. Ἀναμνησθεῖτε συνεχῶς τοὺς θεοὺς τῆς μυθολογίας μετὰ τῶν ἀγίων τοῦ Παραδείσου καὶ τῶν μυστηρίων τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. Ἀλλὰ τὸ μεγαλύτερον ἐξ ὅλων τῶν ἐλαττωμάτων αὐτοῦ εἶνε ἀναντιρρήτως ἡ ἀπανταχοῦ ἐπικρατοῦσαι μικρὰ σχέσις.

Ὁ Καμοένος οὐδεμίαν ἄλλην τέχνην κέκτηται παρὰ τὴν τοῦ διηγεῖσθαι τὰς λεπτομερείας. Ἀλλὰ μόνη ἡ τέχνη αὕτη, ἕνεκα τῆς ἡδονῆς ἣν παρέχει, ἀναπληροῖ ἐνίοτε ὅλας τὰς ἄλλας καὶ ἀναδεικνύει τὸ ἔργον αὐτοῦ πλήρες μεγάλων ὠραιότητων· ἐπειδὴ πρὸ διακοσίων ἡδὴ ἐτῶν καθηρδύει ὑπερβαλλόντως ἔθνος πνευματῶδες καὶ γινώσκον βεβαίως τὰ λάθη αὐτοῦ.

ΠΕΡΙ ΑΛΗΘΟΥΣ ΚΑΙ ΨΕΥΔΟΥΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ.

(Συνέχεια· ἴδε Τομ. Β'. σελ. 83).

Μόνη ἡ ἄσκησις τῆς ἀρετῆς κάμνει τὸν ἀνθρωπον βέλτιστον καὶ φωτίζει τὸν νοῦν καὶ ἐξευγενίζει τὴν καρδίαν. Ὅσοι δὲ ὁ ἀνθρωπος εἶνε περισσότερο ἐνάρετος, τόσο μᾶλλον προσηλόνεται

(1) Οἱ Γίγαντες ἦσαν γένος ἀνθρώπων ἐξαισίου ἀνδρίας καὶ φρικώδους μεγέθους, ἔχοντες ἀντὶ ποδῶν οὐράς δρακόντων· ἦσαν δὲ τέκνα τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. Οὗτοι, θελήσαντες νὰ ὑπερασπισθῶσι τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν Τιτᾶνας ἐκίνησαν τὸν κατὰ τοῦ Διὸς πόλεμον, βάλλοντες τὰ ὄρη Ὅσαν, Πήλιον καὶ Οἶτην, τὸ ἔν ἐπὶ τοῦ ἄλλου καὶ ἐφορμήσαντες κατὰ τοῦ Ὀλύμπου μετ' ἀναιμένων δρυῶν. Ἄλλ' ὁ Ζεὺς μετὰ τῶν λοιπῶν θεῶν ἐκίκησεν αὐτοὺς κατὰ κράτος. Τὴν γιγαντομαχίαν ταύτην παρέστησεν ὁ Φειδίας εἰς ἀνάγλυφα ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς ἀσπίδος τῆς χρυσοῦς αὐτοῦ Ἀθηνᾶς. Σῶζεται δὲ καὶ ἔν ποίημα Λατινιστὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα Γιγαντομαχία ὑπὸ Κλαυδιανῶ.

(2) Inés de Castro· Κυρία τῆς τιμῆς, σύζυγος τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀλφόνσου IV, φονευθεῖσα διὰ ραδιουργίας τὸ 1355. Τὸ δεινὸν αὐτῆς τέλος ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο καὶ εἰς πολλὰς τραγωδίας.

εἰς τὸ ἀγαθοποιεῖν, ἀποστρέφεται τὸ κακὸν καὶ ζῆ εὐχαριστημέ-
νος ἐν ἑαυτῷ, μὴ ἐπιβουλεύμενος τὸν πλησίον του.

Τῆς ἀληθοῦς προσέτι ἐλευθερίας τιμαλφέστατος καρπὸς εἶνε
καὶ ἡ παιδεία. Αὕτη εἶνε διανοητικὴ τροφή τοῦ λογικοῦ ἀν-
θρώπου. Ὁ ἀπαιδευτος οὐ μόνον ἀδιαφορεῖ περὶ πάντων καὶ εἶνε
ἔρμαιον τῶν πονηρῶν, ἀλλὰ τὸ χεῖριστον εἰς αὐτὸν εἶνε, ὅτι φο-
βεῖται ἀπὸ πᾶν ὅ,τι δὲν εἶνε ἐπιφοβόν. Τόσῳ δὲ εἶνε ἀναγκαι-
οτάτη ἡ παιδεία πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου, ὅσῳ
εἶνε ἀναγκαιοτάτη ἡ ὕλική τροφή πρὸς συντήρησιν τοῦ σώμα-
τος. « οὐ γὰρ ἔστι, λέγει ὁ σοφὸς Πλάτων, περὶ ὅτου θεϊότε-
ρον ἂν εὐξαιτό τις, ἢ περὶ παιδείας ἑαυτοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ οἰ-
κείων.»

Ὁ ἀπαιδευτος ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ σκεφθῆ ὀρθῶς περὶ παν-
τὸς πράγματος· αἱ δὲ ἰδέαι αὐτοῦ εἶνε συγκεχυμέναι. Ἐφάνησαν
ἐνίοτε νόες προικισμένοι μὲ ἐξαίρετον ἀρχίνουσαν καὶ κρίσιν, χω-
ρίς ποτε νὰ παιδευθῶσιν· ἀλλ' ἡ ἀνάπτυξις τῆς φυσικῆς αὐτῶν
κρίσεως καὶ εὐφύας ἦτον ἔργον τῆς μετὰ πεπαιδευμένων ἀνδρῶν
συναναστροφῆς. Ὁ ἀγροῖκος ὑπηρέτης ἀρχοντός τινος, ἐξ ἀνάγκης
συναναστροφόμενος ἐν τῇ πόλει μετὰ πεπολιτισμένων ἀνδρῶν, μαν-
θάνει νὰ ὁμιλῇ καὶ νὰ διδάξῃ καὶ αὐτὸς πολιτισμένος.

Πολλοὶ ἄνθρωποι, μὴ εὐτυχήσαντες νὰ σπουδάσωσιν εἰς τὰ
σχολεῖα, ὁμιλοῦσιν ὁμῶς μετὰ σπανίας εὐγλωττίας καὶ ἐτοιμότη-
τος· καὶ τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν μετὰ πολιτισμένων ἀνδρῶν συν-
αναστροφήν αὐτῶν. Ἄλλ' ὁ ἀγροῖκος καὶ ἀγράμματος δὲν γνω-
ρίζει οἴκοθεν πόθεν ἔρχεται, ποῦ ὑπάγει, τί εἶνε, τί ἔσεται· ἀλλὰ
φέρεται αὐτομάτως ὅπου ἡ ὁρμὴ τῶν ἐμφύτων αὐτοῦ ἐπιθυμιῶν
τὸν σύρει.

Αἱ φυλακαὶ εἰς τὰ βάρβαρα καὶ ἀπαιδευτα ἔθνη εἶνε πλήρεις
κακούργων. Ὅπου ὁμῶς ἡ Χριστιανικὴ ἀνατροφή καὶ ἡ παιδεία
ἀμυλάσων, τὰ μεγάλα κακούργηματα εἶνε σπάνια. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν,
Ἀμερικὴν καὶ Γερμανίαν καὶ αὐτὰ τὰ συνήθη πλημμελήματα εἶνε
ὀλίγα συγκριτικῶς πρὸς τὰς ἄλλας ἐπικρατείας. Ἡ δὲ δημοσίευ-
σις τῶν ὀνομάτων, διὰ τῶν ἐφημερίδων, τῶν καταδικασθέντων διὰ
πλημμελήματα καὶ κακούργηματα ποιεῖ μερίστην ἐντύπωσιν καὶ ἀπο-
τρέπει τοὺς πολίτας τοῦ κακοποιεῖν.

Τὸ ὠφελιμώτερον σύστημα τῆς ἐκπαιδύσεως εἶνε ἐκεῖνο, ὅπερ
ἔχει βᾶσιν τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ· ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου
(Παροιμ. Ι'. 10.)—τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον· ἀγαπήσεις τὸν πλη-
σίον σου ὡς σεαυτὸν (Ματθ. κβ'. 39), καὶ τὴν ὑποταγὴν εἰς
τοὺς νόμους: ὑποτάγητε οὖν πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν
Κύριον· εἴτε βασιλεῖ, ὡς ὑπερέχοντι· εἴτε ἡγεμόσιν, ὡς δι' αὐ-
τοῦ πεμπόμενοις εἰς ἐκδίκησιν μὲν κακοποιῶν, ἔπαινον δὲ
ἀγαθοποιῶν (ἀ. Πέτρ. β. 13, 14).

Ἡ συστηματικὴ καὶ καλῶς γινομένη ἐκπαίδευσις ἀνοίγει τοὺς
νοερούς ὀφθαλμούς τοῦ ἀνθρώπου καὶ παρουσιάζει εἰς αὐτὸν τὴν
καλλονὴν τῆς φύσεως, ὡς ἐν κατόπτρῳ. Ἐκ τῆς γοητευτικῆς δὲ
ταύτης θέας ὁ ἄνθρωπος ἀνυψοῖ τὸν νοῦν αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ
θαυμάζει τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἀκατάληπτον εἰς τὸν ἄνθρωπον παν-
τοδυναμίαν τοῦ Θεοῦ, διὰ τῆς ὁποίας συντηρεῖ εἰς ἀξιοθαύμαστον
ἁρμονίαν τὰ ὄντα.

Τί ὑπάρχει θαυμαστότερον καὶ ἐξαισιώτερον τῆς ἀπεράντου ἐκ-
(ΜΕΝΤΩΡ. Τόμ. Γ'. Τεύχος Α'.)

τάσεως τῶν οὐρανῶν καὶ τῶν ἀδύτων ἀστέρων τῶν κοσμούντων
τὸ στερέωμα; Τίς δύναται ποτὲ νὰ εἰκονίσῃ φυσικῶς, καθὼς εἰκο-
νίζεται εἰς τοὺς ὀφθαλμούς τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἰλαρὰν ροδοδάκτυ-
λὸν ἡῶ, τὰ χρυσαῖά νέφη, τὰ διεσπαρμένα ἐπὶ τοῦ στερέωματος,
καὶ τὸν φαεινὸν ἀστέρα τῆς Ἀφροδίτης; Τίς δύναται νὰ εἰκονίσῃ
τὴν μεγαλοπρεπῆ ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου καὶ τὰς χρυσαῖς αὐτοῦ ἀ-
κτίνας τὰς ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ βαθμηδὸν ἐκτεινομένας καὶ ἀνεπαι-
σθῆτως καλυπτούσας τὸ φῶς τῶν ἄλλων ἀστέρων; Τίς δύναται νὰ
εἰκονίσῃ τὴν θελκτικὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἀρίνοντος ἄπειρα ἐπὶ τοῦ
στερέωματος χρυσαῖ καὶ ἀργυρᾶ κυματίζοντα νέφη; Τίς δὲν θαυ-
μάζει τὴν ἀργυροφεγγῆ σελήνην καὶ τὸν ἑναστρον οὐρανόν; Τίς
δὲν ἐκπλήττεται εἰς τὸν κρότον τῶν κεραυνῶν, τῶν ὀρητικῶν
ποταμῶν, τῶν χειμάρρων καὶ τῶν μεγάλων καταρρακτῶν; Τίς
δὲν θαυμάζει τὰς καταγιῆδας, τὰς νιφάδας, τὰς χαλάζας καὶ τὰς
βροχάς; Τί ὑπάρχει καταπληκτικώτερον τῶν ἡφαιστειῶν καὶ τῶν
ρεόντων πυρίνων ποταμῶν, ἢ τῶν ἀβύσσων, βράχων καὶ φαράγγ-
γων; Τίς δὲν θαυμάζει τὴν ἀπέραντον ἔκτασιν τῶν ὠκεανῶν καὶ
δὲν τρομάζει εἰς τὴν θέαν τῶν καταγιῶν καὶ τῶν τρικυμιῶν;
Τίς δὲν ἠδύνεται ἀκούων τὸ γλυκύτατον κελᾶδημα τῶν ἀπειρα-
ρίθμων πτηνῶν καὶ τὸ ψιθύρισμα τῶν ρυαλίων; Τίς δὲν αἰσθά-
νεται ἀναψυχὴν, ἀναπνέων τὴν δροσερὰν αἴραν τῶν ζεφύρων; Τί
ὑπάρχει τερπνότερον τῶν ἀειθαλῶν χλοερῶν πεδιάδων, ἀρδευο-
μένων ὑπὸ ποταμῶν καὶ ἐστολισμένων μὲ πολυάριθμα πυκνὰ δάση
καὶ μυρία ἀειθαλῆ δένδρα; Τίς δύναται νὰ ζωγραφίσῃ τὴν γῆν
πεποικιλμένην μὲ τὰ ἄνθη τοῦ ἔαρος, τοὺς καρποὺς τοῦ θέρους
καὶ τὰς ὀπώρας τοῦ φθινοπώρου; Τίς δὲν βλέπει ἀγαλλόμενος τὰς
διαυγεστάτας λίμνας καὶ τὴν τερπνὴν γαλήνην τῆς θαλάσσης ὁμοι-
άζουσιν ἀκόπτρον, ἐν ᾧ ἀπεικονίζονται τὰ κύκλω ἀντικείμενα;
Τίς βλέπων τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης καὶ τὸ ἀπειράριθμον ἐν
αὐτῇ πλῆθος τῶν ἰχθύων καὶ τῶν μυριάδων φυτῶν καὶ ἄλλων
ἐντόμων καὶ ἀμφιβίων δὲν ἐξίσταται; Τίς ὄρων τὸ ἀπειράριθμον
πλῆθος τῶν πτηνῶν, τῶν ἔρπετων καὶ τῶν ἄλλων μικρῶν καὶ
μεγάλων ζώων καὶ θηρίων δὲν θαυμάζει τὴν σοφίαν τοῦ Ὑψί-
στου Δημιουργοῦ; Τίς, τέλος, ἐξετάζων τὸν ἑαυτὸν του καὶ συλ-
λογιζόμενος περὶ τῶν ψυχικῶν καὶ σωματικῶν προτερημάτων, μὲ
τὰ ὅποια ὁ Δημιουργὸς ἐκόσμησε τὸν ἄνθρωπον, δὲν συνέχεται
ἐν ἑαυτῷ καὶ δὲν ἐκφωνεῖ: Μέγας εἶ Κύριε, καὶ θαυμαστά τὰ
ἔργα σου καὶ οὐδεὶς λόγος ἐξαρκέσει πρὸς ἕμνον τῶν θαυ-
μασίων σου.

Ἄλλὰ τίς ἄλλος ἀπολαμβάνει τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ, ὅσον
ὁ ἄνθρωπος; Καὶ τί ζητεῖ ὁ Θεὸς ἄλλο ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, εἰμὴ
νὰ πράττῃ τὸ ἀγαθόν καὶ ν' ἀπέχῃ τοῦ κακοῦ;

Ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὸ ἐφήμερον διάστημα τῆς προσκαίρου ταύ-
της ζωῆς ὑπόκειται εἰς πολλὰς ταλαιπωρίας, εἰς ἀσθενείας, εἰς
πιωχίας, εἰς τρικυμίας, εἰς αἰχμηλωσίας, εἰς σεισμούς, εἰς λοι-
μούς, εἰς πείνας καὶ εἰς πειρασμούς ψυχικοὺς καὶ σωματικοὺς.
Ποῖον ἔχει ἀντιλήπτορα καὶ βοηθόν, διὰ νὰ τὸν σώσῃ τῶν κιν-
δύνων αὐτῶν, εἰμὴ τὸν παντοδύναμον Θεόν; καὶ πρὸς τίνα ἄλ-
λον δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ καταφύγῃ καὶ νὰ παρακαλέσῃ μετὰ
συντετριμμένης καρδίας ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ εἰμὴ πρὸς τὸν
Θεόν;

Ἡ πρὸς τὸν Θεὸν λοιπὸν ἀκραιφνῆς ἀγάπη τοῦ ἀνθρώπου εἶνε τὸ πρῶτιστον αὐτοῦ καθήκον.

Ἡ ἀληθινὴ ὄθεν ἐλευθερία ἔχει ἀκραδάντους βάσεις τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον, τὴν ὑποταγὴν εἰς τοὺς νόμους, καὶ τὴν ἀγαθοποιίαν.

Ἦδη ἄς ἐξετάσωμεν καὶ τὰς βάσεις τῆς ψευδοῦς ἐλευθερίας.
(Ἰπὸ Ο. Κ.—ἀκολουθεῖ).

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΑΛΗΘΟΥΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ.

Ὁ θάνατος, ὁ πόσον φοβιτὸς διὰ τὸν ἄπιστον, εἶνε ἡ κορωνὴ τῶν εὐχῶν τοῦ ἀληθοῦς Χριστιανοῦ· τὸν ἐπιθυμεῖ ὁ Χριστιανός, καθὼς ὁ Ἅγιος Παῦλος, ἵνα συζήσῃ Χριστῷ τῷ Θεῷ· τὸν ἐπιθυμεῖ, ὅπως ἀρχίσῃ νὰ ζῆ ἀληθῆ ζωὴν, ἵνα ἐλευθερωθῆ ἐκ τοῦ βάρους τοῦ σώματος, ἐκ τῶν ὑλικῶν τουτέστι δεσμῶν, οἵτινες τὸν κρατοῦσι δεσμευμένον ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου αἱ ἀγναὶ ἀπολαύσεις, ὧν ἀπολαύει, δὲν εἶνε ἢ σκιά τις τῆς εὐδαιμονίας, τὴν ὁποῖαν ἐπιδιώκει. Εἶδεν ποτέ τις Χριστιανὸν ἀληθῆ νὰ διῆθ ὅμοιον παράδειγμα, ὅσον τόσο ἄπιστοι, νὰ ἐξομνῆ τὴν θείαν διδασκαλίαν καὶ νὰ λυπηθῆ διότι κατ' ἀρχὰς ἐπίστευσεν; Ἄ! ὁ ἀληθῆς Χριστιανὸς γνωρίζει τὴν ἀξίαν τῆς πίστεώς του κατὰ αὐτὴν πρὸ πάντων τὴν στιγμὴν τοῦ θανάτου, καθ' ἣν ἡ παρηγόρησις ἀληθια λάμπει εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του δ' ὅλης τῆς λάμπει αὐτῆς. Ὁ θάνατος εἶνε τὸ τελευταῖον βέλος τοῦ φωτός, τὸ ὁποῖον τὸν προσβάλλει. Ἡ ἐλπίς, κινουσα τὴν λαμπάδα τῆς πλησίον τῆς κλίνης τοῦ θνήσκοντος, τῷ δεικνύει τὸν οὐρανὸν ἀνοιχτόν, ὅπου ἡ ἀγάπη τὸν καλεῖ. Ὁ Σταυρός, τὸν ὁποῖον κρατεῖ μεταξὺ τῶν ἀδυνάτων χειρῶν του, τὸν ὁποῖον θλίβει ἐπὶ τῶν χειλέων καὶ τῆς καρδίας του, ἀνακαλεῖ σωρηδὸν εἰς τὸν νοῦν του ἀναμνήσεις ἐλεημοσύνης, τὸν ἐνδυναμώνει, τὸν κινεῖ εἰς οἶκτον, τὸν ἐμψυχώνει διὰ τὴν οὐράνιον πορείαν. Μία στιγμὴ ἀκόμη καὶ τὸ πᾶν τελειώνει! Μία τελευταία λαμποθυμία τοῦ σώματος ἀναγγέλλει ὅτι ἡ στιγμὴ αὕτη ἔφθασεν. . . . Ἡ ὀρησκεία τότε ὑφάνει τὴν φωνὴν τῆς ὡς τελευταίας ἀπόδειξιν τῆς συμπαθείας τῆς! Ἄναχώρησον, λέγει ἡ ὀρησκεία, ψυχὴ Χριστιανική! Ἐξῆλθε ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐν ὀνόματι τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ, ὅστις σὲ ἔπλασεν· ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ τοῦ ζῶντος Θεοῦ, ὅστις διὰ σὲ ὑπέφερε τόσα βάσανα ἐπὶ τῆς γῆς· ἐν ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τοῦ ὁποῖου σὺ ἀπήλασας τῶν χαρίτων! Εἶθε χωριζομένη ἐκ τοῦ σώματος νὰ δυνηθῆς ἵν' ἀναβῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆς Σιών, ἐπὶ τῆς πόλεως τοῦ ζῶντος Θεοῦ, ἐπὶ τῆς θείας Ἱερουσαλήμ! Εἶθε νὰ συγκοινωνήσῃς μετὰ τῶν ἀναριθμητῶν Ἀγγέλων καὶ τῶν πρωτοτόκων τῆς Ἐκκλησίας, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματά εἰσι γεγραμμένα ἐν τῷ Οὐρανῷ! Εἶθε ὁ Θεὸς νὰ διασκορπίσῃ ἀπ' ἔμπροσθέν σου τοὺς ἀρχοντας τοῦ σκότους, ὥστε νὰ μὴ τολμήσωσι νὰ ἐγγίσωσι τὸ πρόβατον τὸ ἐξηγορασμένον διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ! Εἶθε ὁ Χριστός, ὁ ἀποθανὼν διὰ σέ, ὁ σταυρωθεὶς διὰ σέ, νὰ σὲ ἐλευθερώσῃ ἐκ τῶν τιμωριῶν καὶ τοῦ αἰώνιου θανάτου! Εἶθε ὁ καλὸς ποιμὴν ν' ἀναγνωρίσῃ τὸ πρόβατόν του καὶ νὰ τὸ εἰσαγάγῃ εἰς τὸ ποίμνιον τῶν ἐκλεκτῶν του! Εἶθε νὰ βλέπῃς αἰώνως τὸν Λυτρωτὴν σου πρόσωπον πρὸς πρόσωπον ἐν τῇ αἰωνίᾳ ἐκστάσει τῆς εὐδαιμονίας! »

Ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν τῶν εὐλογιῶν ἡ ψυχὴ ἀρπασθεῖσα θραύει τὰ δεσμά της καὶ πορεύεται, ἵνα δεχθῆ τὴν ἀνταμοιβὴν τῆς πίστεώς της καὶ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἀγάπης της. Ἐνταῦθα ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ σιωπήτῃ· ὁ λόγος του ἐκπνέει μετὰ τῆς σκέψέως του. Διότι τὰ καλὰ, ἃ ὁ Θεὸς ἠτοίμασε τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν, οὔτε ἐφθαλμῶς εἶδεν οὔτε οὖς ἤκουσεν οὔτε ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη. Δὲν ὁμοιάζουσι ταῦτα μετὰ τὴν παλίρροϊαν καὶ τὴν ἀμπωτὴν τῆς θαλάσσης, ἀλλ' εἶνε ὡκεανὸς ἀπέραντος, ὅστις ἐκχειλίζει διὰ μιᾶς ἐφ' ὅλων τῶν ὀχθῶν. «Πηγὴ ἀνεξάντλητος ζωῆς καὶ φωτός, ὦ Θεέ μου, χορτασθήσομαι ἐν τῷ ὀφθῆναι μοι τὴν δόξαν σου».

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΜΑΛΛΙΟΣ.

Ο ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΤΗΣ ΒΡΑΣΙΛΙΑΣ ΕΝ ΤΗ ΣΧΟΛῆ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Βρασιλίας ἐπεσκέψατο ἐσχάτως καὶ τὴν ἐν Παρισίοις σχολήν. Εἰσελθὼν ἐν τῷ Ἀνατομικῷ ἀμφιθεάτρῳ κατέλαβε θέσιν ὡς ἀπλοῦς φοιτητῆς καθ' ἣν στιγμὴν ὁ κ. Βούρτες, κοσμητὴρ τῆς σχολῆς καὶ καθηγητῆς τῆς χημείας, παρέδιδε τὸ μάθημά του. Ἡ ἔλευσις τοῦ Αὐτοκράτορος δὲν εἶχε παρατηρηθῆ, ἀλλὰ μετὰ τὸ τέλος τοῦ μαθήματος εἰς τῶν συνοδουμένων αὐτὸν τὸν παρουσίασεν εἰς τὸν κοσμητῶρα, ὅστις καὶ οὗτος παρουσίασεν αὐτῷ τοὺς ἐν τῇ παραδόσει εὑρεθέντας καθηγητάς. Ὁ Αὐτοκράτωρ μετέβη ἀκολούθως εἰς τὴν πρακτικὴν λεγομένην σχολήν, συνοδουόμενος ὑπὸ ἐξακοσίων περίπου μαθητῶν, οἵτινες διετράνωσαν κατὰ τὴν περίστασιν αὐτὴν ἐξάφρετον πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα σέβας οὗτος ἐπεσκέψατο ἀλληλοδιαδόχως τὸ τμήμα τῆς ἀνατομίας καὶ ὁστεολογίας, τὸ σπουδαστήριον τοῦ καθηγητοῦ Βουλπαίν καὶ τέλος τὸ μουσεῖον Δουπουιτρέν. Καθ' ὅσον τὸ διάστημα τῆς ἐπισκέψεως ταύτης οἱ μαθηταὶ δὲν ἐπαύσαντο παρέχοντες τῷ Αὐτοκράτορι δεῖγματα ὅλων ἰδιαίτερου σεβασμοῦ καὶ ἐγκαρδίου φιλοφροσύνης. Τὴν προτεραιάν ὁ Αὐτοκράτωρ εἶχεν ἐπισκεφθῆ τὸ νοσοκομεῖον. Ἐν ᾧ δὲ ὁ κ. Σιέρη καθηγητῆς τῆς κλινικῆς παρακολουθούμενος ὑπὸ πολυαριθμῶν μαθητῶν ἐξήρχετο τοῦ δωματίου τῶν ἀσθενῶν γυναικῶν, ὁ Δὸν Πέτρος διερχόμενος διὰ τῆς αἰθούσης τοῦ καθηγητοῦ Πιδου ἐζήτηε μετ' ἐπιμονῆς νὰ ἴδῃ τὸν κ. Σιέρη.—Ἰδοῦ, ἀποκρίνεται εἰς τῶν μαθητῶν. Ὁ Αὐτοκράτωρ δραμῶν πρὸς τὸν διάσημον καθηγητὴν καὶ προσαγορεύσας αὐτόν μετὰ πολλῆς φιλοφροσύνης ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ νὰ ἀκροασθῆ τοῦ κλινικοῦ μαθήματος του ἐπ' ὀλίγας στιγμάς.—Μεγαλειότατε, ἐπεφυλάξαμεν διὰ τὴν ὑμετέραν Μεγαλειότητα, θέσιν τινα, εἶπεν ὁ διάσημος καθηγητῆς.—Ὅχι, ἐπιθυμῶ νὰ καθήσω, ὡς καὶ οἱ λοιποί.—Μείνετε ἡσυχος, Μεγαλειότατε· ἡ θέσις, ἣν σὰς ἐπεφυλάξαμεν, εἶνε ἀπλοῦν κάθισμα.—Ἄλλ' οὔτε τοῦτο, ἀπήντησεν ὁ Αὐτοκράτωρ· θέλω νὰ καθήσω ὅπου καὶ οἱ λοιποὶ μαθηταί. Ὁ καθηγητῆς ἤρξατο τῆς παραδόσεως πραγματευθεὶς ἰδιαίτερον εἶδος περιπνευμονίας· ὁ Αὐτοκράτωρ ἠκροάσατο μετὰ πολλῆς προσοχῆς, εὐχαριστηθεὶς ὅτι ἤκουσεν ἐν μάθημα τοῦ διασῆμου καθηγητοῦ.

ΟΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ.

I

Ὡς ὁ Βάσκος Γάμας ἔδειξεν εἰς τὴν Εὐρώπην τὴν εἰς τὰς Ἰνδίας ὁδόν, κάμψας τὸ Εὐέλπι ἀκρωτήριο, οὕτως ἡ Κυρία Στάελ ἐδήλωσεν εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους πεπολιτισμένους τῆς Λατινικῆς φυλῆς τόπους τὴν διανοητικὴν κίνησιν, τῆς ὁποίας ἡ Γερμανία τῶν Καντίων, Γαιτῶν καὶ Σιλλέρων ὑπῆρξε τὸ θέατρον. Κατασχεθὲν παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Ναπολέοντος Α΄. τὸ βιβλίον τῆς ἐπισήμου ταύτης γυναικός, τὸ ἐπιγραφόμενον *Περὶ τῆς Γερμανίας*, ἐφημίσθη ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τῆς Παλιγορθώσεως. Μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1830 ἔλα ὅσα εἶχε γράψει ἡ Κυρία Στάελ ἐθεωροῦντο ὡς χρησμοί ἐν τούτοις ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου ἐφάνη ἐν Πρωσσίᾳ νέος συγγραφεὺς, Ἰσραηλίτης τὴν καταγωγὴν, Γάλλος δὲ καὶ Γερμανὸς κατὰ τὴν θαυμασίαν εὐχέρειαν μεθ' ἧς μετεχειρίζετο τὴν γλῶσσαν τοῦ Herder καὶ τοῦ Voltaire, ἀλλὰ τοῦ ὁποίου ὅμως ὄλαι αἱ συμπάθειαι ἔκλινον ὑπὲρ τῆς Γαλλίας. Ὁ Henri Heine, προωρισμένος ἵνα καταστῇ ὀνομαστός ἀπὸ τῶν ὄχθων τοῦ Σηκουάνα μέχρι τῶν τοῦ Νέδα, διεμαρτυρήθη πρῶτος ἐντόνως κατὰ τῆς δεινῆς προκαταλήψεως, ἣν εἶχεν ἐμπνεύσει τὸ σύγγραμμα τῆς θυγατρὸς τοῦ Νέκκερ.

Διὰ τὸν συγγραφέα τοῦ *Intermezzo* ἡ Allemagne ὡς καὶ ἡ Germania τοῦ Τάκτου εἶνε μᾶλλον σύγγραμμα πολεικὸν ἢ ἐκτίμησις πράγματι ἀμερόληπτος τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν ἠθῶν τῆς Γερμανίας. Ἡ Κυρία Στάελ καταδιωχθεῖσα καὶ ἐξορισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Καίσαρος τοῦ 10'. αἰῶνος δὲν θά εὔρισκε μέσον καταλληλότερον ἵνα ἐκδικηθῇ, ἢ ἀντιπαραθέτουσα τὴν γόνιμον ἐνεργητικότητά τῆς νεωτέρας Γερμανίας πρὸς τὴν τὰ μάλιστα ἐγνωσμένην ἀγορίαν

τῆς φιλολογίας τοῦ κράτους, ὅπως δείξῃ ὅτι ἡ στρατιωτικὴ δόξα δὲν εἶνε τὸ πᾶν καὶ ὅτι δύναται τις νὰ ἦγε τὸ πρῶτον τῶν ἐθνῶν ἐπὶ τῶν πεδίων τοῦ Ἄρεως, κατέχων ἐν τούτοις τὴν ἑλῶς ἐσχάτην βαθμίδα τοῦ Παρνασσού· ὡς ἂν εἶχεν εἰπεῖ πρὸς τὸν νέον Ἀλέξανδρον: Δύνασθε νὰ κάμητε νὰ τρέμωσιν οἱ σύγχρονοί σας, νὰ περιάγητε τὸν σίδηρον καὶ τὸ πῦρ ἀπὸ τῆς Λισσαβώνας μέχρι τῆς Μόσχας, ἀλλὰ δὲν δύνασθε νὰ κάμητε Ἀθήνας οὐδεμίαν τῶν πόλεων τῆς Μακεδονίας. Τὸ Παρίσιόν σας, τὸ ὁποῖον κατὰ

τὸν 12. καὶ τὸν 13. αἰῶνα ἦτο τὸ ἀληθὲς κέντρον τοῦ κόσμου, εἶνε ἤδη πολὺ ὑποδεέστερον τῆς ταπεινῆς ἐκείνης Βεϊμάρης, ἐν ἣ ἄδουσιν οἱ ἀληθεῖς διάδοχοί τῶν Σοφοκλέων καὶ τῶν Εὐριπιδῶν, οἱ ποιηταὶ οἵτινες ἔφερον εἰς φῶς τὸν Φάουστ καὶ τὸν *Adn Κάρολ*.

II

Μετὰ τὸ 1830 ἡ τῶν πραγμάτων κατάστασις εἶχε τοσοῦτον μεταβληθῆ ὑπὲρ τῆς Γαλλίας, ὥστε, ὅτε ὁ Heine ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ *Ἐπιθεωρήσει τῶν δύο κόσμων* τὰ σπουδαία ἐκείνα ἄρθρα, τὰ ὁποῖα ἀπῆρτησαν βιβλίον ὀλόκληρον, ὁ Πρωσσοσ συγγραφεὺς ἐνόμισεν ὅτι ἠδύνατο νὰ διαβεβαιώσῃ ὅτι τὸ βιβλίον τῆς Κυρίας Στάελ, ἂν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς δημοσιεύσεώς του εἶχε χαρακτηρῆ ἑλῶς ἰδεώδη, τοῦ καιροῦ ἤδη προϊόντος κατέστη ἑλῶς σφαλερὸν καὶ ὅτι ἡ Λουτεκία (ἵνα μεταχειρισθῶμεν τὴν γλῶσσαν τοῦ Heine) ἦτο αἱ Ἀθηναί τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐνῶ τὸ μέχρι

Ο ΔΙΔΑΚΤΩΡ ΕΡΡΙΚΟΣ ΚΟΥΡΤΙΟΣ.

φανατισμοῦ θεοσεβῆς (piétiste) Βερολίνου τοῦ Φριδερίκου Γουλιέλμου Δ'. ἠδύνατο τοσοῦτον, ὅσον καὶ ἡ νεναρκωμένη τοῦ πρίγκηπος Μετερνίχου Βιέννη, ν' ἀξιῶσῃ ὅτι εἶχε τὴν ἐλαχίστην ὁμοίότητα πρὸς τὴν ἀπαράμιλλον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος ἐκείνην χώραν, τὴν ἔνδοξον πόλιν τοῦ Περικλέους.

Ἄλλως τε ὁ Heine εἶχε καὶ ἄλλους πολλοὺς λόγους ἵνα μὴ συμπαύῃ μετὰ τὴν εὐγλωττον συγγραφέα τῆς Κορίνθης. Τοὺς συγ-

γραφείς, οὗς ἡ βαρόνη εἶχεν ἐξυψώσει, ἐκεῖνος πολὺ ἀπέιχε τοῦ νὰ θαυμάζη πάντας. Δημοκράτης καὶ ὁπαδὸς τοῦ Hegel, δὲν εἶχεν οὔτε ἐν τῇ πολιτικῇ οὔτε ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ τὰ βουλευμάτα κεδνὰ καὶ ὑπερβαλλόντως πρακτικά, ἅτινα ἐπικρατοῦσιν ἰδίως ἐν Ἑλβετίᾳ, χώρα ἐν ἣ ἀνήκον οἱ γεννήτορες τῆς κυρίας Στάελ. Δύναται τις ὄθεν νὰ εἶπῃ ὅτι ἂν ἡ κόρη τοῦ Νέκκερ δὲν ἦτον ἀπηλλαγμένη παντὸς εἶδους ἀσχολιῶν, ὅτε ἤθελε ν' ἀντιτάξῃ εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν καὶ εἰς τὸν ὕλισμὸν τοῦ πρώτου κράτους τὴν περιπάθειαν ἐνὸς Jacobi καὶ τὸ φιλελεύθερον ἐνὸς Schiller, ὁ Heine οὐχ ἤττον εἶχε τὰς πρωτίστους ἰδέας του. Ὁ Ἑγγελιανισμὸς εἶχε φθάσει εἰς τὸ ἀπόγειόν του σημεῖον καὶ ὁ Heine ἤθελε ν' ἀντικαταστήσῃ δι' αὐτοῦ ἐν Γαλλίᾳ τὴν πνευματικὴν (spiritualiste) φιλοσοφίαν τῶν Royer Collard, Cousin καὶ Jouffroy, τὴν ὁποίαν ἐχαρακτήριζεν ὡς τὰ μάλιστα περιωρισμένην καὶ χυδαίαν.

III

Ἡδὴ ἡ διδασκαλία τοῦ Hegel, θεωρουμένη ὡς ἔκφρασις πράξεως, οὐδόλως εἶνε ὀλιγώτερον ἀρχαία ἢ ἡ φιλοσοφία τοῦ Jacobi. Πᾶν πνεῦμα ἀνεξάρτητον καὶ ἀμερόληπτον ἐπιθυμᾷ πολὺ μᾶλλον νὰ ἔχῃ γνώσεις ἀκριβεῖς καὶ πλήρεις περὶ τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως ἐνὸς τῶν μεγαλειτέρων ἐθνῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἡπείρου ἢ νὰ μάθῃ ἐν τῶν συστημάτων ἐκείνων, τῶν ὁποίων ἡ φήμη ὑπῆρξε πάντοτε ἐφήμερος. Τοιοῦτον εἶνε ἀναμφιδόλως τὸ κυριώτερον αἶτιον, τὸ ὁποῖον ἐξηγεῖ τὴν ἐπιτυχίαν (1) τῆς νέας ἱστορίας τῆς Γερμανικῆς φιλολογίας παρὰ τοῦ Δόκτωρος Ἐρρίκου Kurz (2). Αἱ μακρὰί σπουδαὶ τοῦ καθηγητοῦ Kurz, αἱ δημοσιεύσεις ἐκεῖναι, αἱ τὰ μάλιστα ἐκτιμηθεῖσαι παρὰ τῶν ἀρμοδίων, περὶ τῶν διαφορῶν φάσεων τῆς φιλολογικῆς ἱστορίας τοῦ τόπου του (π. χ. ἡ Γερμανικὴ Βιβλιοθήκη του) δεικνύουσιν ὅτι ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἦτον ὁ καταλλήλοτερος ἵνα χορηγήσῃ εἰς τὸν ἀναγνώστην ὅλας τὰς πληροφορίας, ὅσας οὗτος ἤθελεν ἐπιθυμήσει. Ἄλλ' εἶνε εὐκολώτερον εἰς τὸν Γερμανὸν νὰ ἦνε πεπαιδευμένος ἢ ἀμερόληπτος. Ποσάκις δὲν θλέπει τις πολλοὺς ἐξ αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι πιστεύουσιν ὅτι ἀνήκουσιν εἰς εἶδός τι ἐκλεκτοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ; οἵτινες δὲν ὀμιλοῦσιν εἰμὴ μετὰ περιφρονησεως ἢ καὶ μετ' ἀντιπαθείας περὶ τῶν ἄλλων τέκνων τοῦ Ἀδάμ; Δὲν ἔπρεπέ τις νὰ δημιουργήσῃ διὰ τοὺς τοιοῦτους τὴν λέξιν *Τεντονομανία*, ὡς ἤθελεν ὀνομάσει Chauvinisme τὸν περιωρισμένον πατριωτισμὸν υἱῶν τίνων τῆς Γαλατίας;

Ὁ Δόκτωρ Κούρτιος, γεννηθεὶς ἐν Χαρισίοις, συνοικειωθεὶς ἐνωρὶς μετὰ τῶν γαλλικῶν ἰδεῶν—ὁ Δόκτωρ Κούρτιος, ὅστις ἤρχισε δημοσιεύων ἐν τῇ γλώσῃ τῶν Ἀβελ Ρεμουζάτου καὶ Στανισλάου Ἰουλιανού τὰς σοφὰς ἐρεῦνας του ἐπὶ τῆς ἀρχαίας Κίνας, δὲν δίδει οὐδεμίαν ἀφορμὴν ὅπως ἐνθυμηθῇ τις τὸ δύστροπον πνεῦμα τοῦ περιφημοτάτου γαλλογράφου. Ἄλλ' οὔτε ὀμοιάζει μέτινα Φαλμεράιερ, τοσοῦτον πρόθυμον εἰς τὸ νὰ ἐξυβρίξῃ ἐκείνην τὴν Ἑλλάδα, τῆς ὁποίας ὁ μέγας Ρωμαῖος Ρήτωρ διεκήρυττεν ὅτι ἀφειλέ τις νὰ σέβηται καὶ αὐτὸ τὸ γῆρας τοσοῦτον εἰσὶν ἄπειροι

(1) Ἡ νέα ἐκδοσις, ἥς τινος προηγήθησαν πολλὰί ἄλλαι, ἐμπεριέχει ἐν τῷ τελευταίῳ τόμῳ τοὺς συγχρόνους συγγραφεῖς.

(2) Ἴδε καὶ σελ. 14.

αἱ ἐκδουλεύσεις, ἃς αὕτη προσήνεγκεν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἀπαξάπασαν. Ὁ σοφὸς συγγραφεὺς ἀνήκει τοσοῦτον ὀλίγον εἰς τὴν ἄδικον καὶ κακολόγον ἐκείνην σχολήν, ὥστε ὁ Ἑλληνικὸς φιλολογικὸς Σύλλογος τῶν Ἀθηνῶν, ἀναγνωρίζων τὰς φιλελληνικὰς τάσεις, τὰς ὁποίας πολλακίς διεδήλωσε, τῷ ἀπένευμε κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος τὸν ὑψηλὸν τίτλον τοῦ ἐπιτίμου Μέλους.

Ἄδρα Ἰστορίας.

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΩΝ

(ἐκ τοῦ Γαλ. ὑπὸ Κ. Ἰωαννίδου).

(συνέχεια καὶ τέλος ἀπὸ σελ. 147).

Ὁ κοιτῶν τοῦ παραδόξου τούτου ἐρημίτου εἶχε διάφορον ὕψος καὶ τύπον. Οἱ τοῖχοι ἦσαν βεβαμμένοι μὲ χρῶμα κυανοῦν κυανοῦς τάπης ἐκάλυπτε τὸ ἔδαφος, κυανὰ παραπετάσματα ἐμετρίαζον τὸ φῶς, ὅπερ εἰσέδουε διὰ τῶν παραθύρων, τὰ δὲ κυανὰ παραπετάσματα τῆς κλίνης ἔδιδον εὐάρεστον χροιάν ἐπὶ λευκοτάτου προσκεφαλαίου.

« Καὶ τώρα » μοὶ εἶπεν ὁ Δόκτωρ, ὅταν ἐτοποθετήθημεν εἰς τὴν βιβλιοθήκην « ἐὰν τὰ θέλητρα τῆς κατοικίας ταύτης εἰσὶν ἱκανὰ ὅπως πείσωσιν ὑμᾶς ἵνα προτιμήσῃτε αὐτὴν τοῦ ἐπὶ τοῦ πλοίου θαλαμίσκου σας, ἢ κυανῆ αὕτη φωλεά, τὴν ὁποίαν τόσον θαυμάζετε καὶ τὴν ὁποίαν ἐγὼ ἐβαρύνθην πλέον, εἶνε ὅλη εἰς τὴν διάθεσίν σας. Τὸ κατ' ἐμὲ λίαν εὐχαρίστως δύναμαι νὰ κατακλιθῶ ἄλλοθί που. Ἐὰν ἡ πρότασις αὕτη δὲν σᾶς ἀρέσκῃ, ρίψατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκτὸς καὶ θέλετε ἰδεῖ ὅτι ὑπάρχει ἀρκετὸν ὕλικόν ὅπως σᾶς κτίσω ἀληθὲς ἀρκτῶν ἀνάκτορον.»

Περαιωθέντος τοῦ παιγνιδίου, ὁ φίλος μου μὲ ὠδήγησεν εἰς τὸ σπουδαστήριόν του, αἴθουσαν εὐρύχωρον καὶ ἐντελέστατα πεπληρωμένην ἐκ κομφοτάτων καὶ καλῶς διατηρουμένων ἀρχαίων ἐπιπλῶν. Χονδρὰ καὶ βυσσινιοβαφῆ παραπετάσματα ἐκάλυπτον τὰ παράθυρα· πλούσιος τάπης τοῦ αὐτοῦ χρώματος ἐκάλυπτε τὸ δάπεδον· ἔδραι διαφόρων εἰδῶν ἐχρησίμευον πρὸς ἀνάπαυλιν τοῦ σώματος καὶ τοῦ πνεύματος. Θῆκαι (étagères) ἀρχαίας κατασκευῆς, κρεμασταὶ ἢ στηριζόμεναι ἐπὶ τοῦ δρυϊνοῦ ἐδάφους, καὶ μεγάλη καὶ στερεὰ καρῦίνος βιβλιοθήκη, ἦσαν πλήρη βιβλίων, ἐκτὸς ἐκείνων, ἅτινα ἦσαν τοποθετημένα ἐπὶ τινος τραπέζης κατὰ μέσην αἰθουσῶν. Μεταξὺ τούτων τῶν συγγραμμάτων εὐκόλως διέκρινά τινα τῶν ἄγγλων μας συγγραφέων, καθὼς τοῦ Σακεσπέρου, τοῦ Βύρωνος, τοῦ Σκῶτ, Δίκενς, Κούπερ καὶ Οὐασινγκτόνος Ἰρβιγγος. Ὁ Σάμ. Σλίμ κατεῖχεν ἐπίσης ἐν αὐτοῖς θέσιν, πλησίον δὲ ἦτο καὶ ὁ περίφημος Λεμουέλος Γολλλιέερ. Ἐκ τῶν ἐπιστημονικῶν συγγραφέων εὐρίσκοντο μεταξὺ πολλῶν ἄλλων ὁ Βρίουστερ, Μουρτζιζὸν καὶ Λιέλ. Ἡ βιβλιοθήκη αὕτη περιεῖχε τὰ κυριώτερα Γαλλικὰ καὶ Γερμανικὰ συγγράμματα καὶ ἰδίως Ἀγγλικὰ καὶ Δανικὰ.

Ὁ τι δὲ ἐπηύξανε τὴν χάριν τοῦ σπουδαστηρίου τούτου ἦτο ἡ ἀτμηλεια, μεθ' ἧς ἦσαν ἐρριμμένα διάφορα δέρματα ἄρκτου καὶ ἀλώπεκος ἐπὶ τῶν ἐδρῶν καὶ τοῦ ἐδάφους. Ἡ ζωγραφικὴ δὲ ἀρκούντως συνέτεινε πρὸς διακόσμησιν τῆς αἰθούσης, ἥς οἱ τοῖχοι ἐκάλυπτοντο διὰ ζωγραφιῶν καὶ φωτογραφημάτων οἰκογενειακῶν,

Τέλος ἐπὶ μικρῶν τραπέζων ὑπῆρχον τοποθετημένα διάφορα ἔργα τέχνης καὶ ἀναμνήσεις περιηγήσεων.

Ἐπλησίασα εἰς τὸ παράθυρον καὶ εἶδον τῷ ὄντι κάτωθεν τῆς οἰκίας σωρὸν χιόνος, ἧτις δὲν εἶχεν εἰσέτι τακτὴ ὑπὸ τοῦ ἡλίου τῆς ἀνοξέως. Ἐνῶ δ' ἐθεώρουν τὸ ἄθλιον τοῦτο χωρίον, ὅπερ ἐξετείνετο πέραν ἐπὶ τοῦ ξηροῦ βράχου, δὲν ἠδυνήθην νὰ μὴ ἐρωτήσω ἐμαυτὸν μετ' ἐκπλήξεως, ὅποια τάχα παράδοξοι περιστάσεις ἠνάγκασαν τὸν θιασώτην τοῦτον τῆς πολυτελείας ἄνδρα ν' ἀποκατασταθῆ εἰς τὴν πένθιμον ταύτην ἔρημον μὲ βιβλία παντοσιδῆ.

Ὁ Δόκτωρ μὲ παρετήρει προσεκτικῶς, μαντεύων ἀναμφιβόλως τὰς σκέψεις μου· ἐπειδὴ μὲ ἠρώτησεν ἂν ἡ ἀντίθεσις αὕτη μοὶ ἤρρεσκεν. Ὅπως φανῶ ὅλως εἰλικρινῆς, τῷ ὠμολόγησα ὅτι δὲν ἠδύναμην νὰ ἐνοήσω πῶς οἰκία ἠδύρεπισμένη κατὰ τὸν Παρισιανὸν συρμὸν ἠδύνατο νὰ εὐρεθῆ σχεδὸν ἐπὶ τοῦ βορείου πόλου.

» Σὰς βεβαιῶν, μοὶ εἶπεν ὁ Δόκτωρ, ὅτι οὐδὲν μὲ βιάζει νὰ ζῶ ἐδῶ, ὡς καὶ σέ. Ἦλθον ἐνταῦθα ἀπλῶς κατ' ἐκλογὴν, καὶ εἶμαι ἐλεύθερος ν' ἀπέλθω, ὅποταν θελήσω. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι κατὰ τρία ἢ τέσσαρα ἔτη ἀπέρχομαι ἅπαξ εἰς Κοπενάγην, ἔνθα διέρχομαι ἓνα χειμῶνα ἐν οἰκίᾳ μου σχεδὸν ὁμοίᾳ πρὸς τὸ ἐνταῦθα· ἀλλ' ἐπιθυμῶ πάντοτε νὰ ἐπανεέλθω. Ἡ ἀμοιρῆ, ἣν λαμβάνω παρὰ τῆς Κυβερνήσεως, δὲν ἐπαρκεῖ εἰς τὸν ὅποιον διάγω βίον ὥστε βλέπετε ὅτι δὲν εἶνε τοῦτο τὸ ἐλαττήριον ὅπερ μὲ κρατεῖ ἐδῶ. Ἀλλ' εἶμαι ὅλως ἀνεξάρτητος· χαίρω ἄκραν ὑγείαν καὶ ὑφίσταμαι περιπετείας καὶ κοπώσεις ἱκανὰς νὰ εὐχαριστήσωσι τὰς πλέον ἀλλοκότους κλίσεις. Ἐπειδὴ μάθετε ὅτι, ἐὰν κοιμῶμαι ὑπὸ κωνοῦν παραπέτασμα, θεωροῦμαι ὅμως ὡς ὁ πλέον εἰθισμένος εἰς τὴν σκληραγωγίαν καθ' ὅλην τὴν Γροιλανδίαν.

Ἡ οἰκία αὕτη εἶνε εὐχάριστος διὰ δύο ἢ τρία ἔτη, ἀλλὰ διὰ βίον ἐλόκληρον τὸ πρᾶγμα διαφέρει.

— Καὶ διατί;

— Ἐπειδὴ ἡ εὐχαρίστησις, ἣν παρέχουσι τὰ καινὰ συμβάντα, χάνεται μὲ τὸν καιρὸν, οὐδέποτε δὲ μόνῃ ἡ ὑγεία μᾶς παρέχει ἀληθούς ἡδονὰς καὶ τότε μόνον ἐπιθυμοῦμεν αὐτήν, ὅταν τὴν ἀπολέσωμεν.

— Ἀλλὰ λησμονεῖτε τὰ βιβλία ταῦτα; Εἶνε οἱ ἀχώριστοι φίλοι μου. Δὲν τὰ βαρύνονται ποτέ, καθὼς καὶ αὐτὰ οὐδέποτε μὲ βαρύνονται. Συνεννοοῦμεθα θαυμασιῶς· μὲ ὁμιλοῦσιν, ὅποτε εἶμαι εἰς διάθεσιν ν' ἀκούσω μὲ ψυχραγωγῶσιν, ὅποτε ἔχω χρεῖαν ψυχραγωγίας, καὶ μὲ διασκεδάζουσιν, ὅποτε ἔχω χρεῖαν διασκεδάσεως. Ἄ! φίλτατε κύριε, θὰ συμφωνήσης ὅτι ὁ τόπος οὗτος εἶνε θαυμασιῶς κατάλληλος διὰ τὴν μελέτην.

— Δὲν ἐγκωμιάζετε, μοὶ φαίνεται, πλέον τὸν τόπον. Ἀλλὰ πῶς τὰ βιβλία σὰς ἔρχονται;

— Ἀπαξ τοῦ ἔτους διὰ τοῦ Δανικοῦ πλοίου, ὅπερ κομίζει εἰς ἡμᾶς ἄρτον, σάκχαριν, καφέ, ἄνθρακα καὶ ἄλλα τρόφιμα· ἅτινα ἀνταλλάσσονται ἀντὶ τῶν διψηθῶν, τοῦ ἐλαίου καὶ τῶν ἰχθύων, ἅπερ οἱ ἰθαγενεῖς ἐν τῷ μεταξῷ προμηθεύονται.

— Μολοντί σέβομαι τὰ βιβλία, νομίζω ὅμως ὅτι τὸ πλοῖον δὲν θὰ ἀνεχώρει δις ἄνευ ἐμοῦ, ἂν ἤμην εἰς τὴν θέσιν σας.

— Ὡστε καθ' ὑμᾶς λίαν συνετῶς θὰ ἔπραττον, μεταφέρων τὸν φίλίσκον μου εἰς Παρισίους ἢ καὶ εἰς Νέαν Ἰόρκην.

— Τοῦτο τοῦλάχιστον ἐγὼ ἐσκεπτόμην, τῷ εἶπον.

Ἔστω, δύναμαι νὰ σὰς ἀποδείξω ὅτι εἶμαι ὁ συνετώτατος τῶν ἀνθρώπων· ἀλλ' ἀναμένετε νὰ ἴδῃτε πρῶτον ὅλας μου τὰς ἰδιοκτησίας.

Θέλετε ν' ἀρχίσωμεν ἀπὸ τοῦ ἀγροῦ μου;

Τοῦ ἀγροῦ του! Ἀγρὸς ἐν Γροιλανδίᾳ!

Ὁ Δόκτωρ ἠγέρθη καὶ μὲ ὠδήγησεν ὀπίσθεν τῆς οἰκίας, ἐν τινὶ σηκῷ ὀδοήκοντα περίπου τετραγωνικῶν ποδῶν.

« Ἰδοὺ ὁ ἀγρὸς μου, » εἶπεν.

— Ποῦ λοιπόν;

— Ἐδῶ, ἐνώπιόν σας! Ὡς βλέπετε, δὲν εἶνε πολὺ εὐρύς. Καὶ μοὶ ἔδειξε τμήμα γῆς τριάκοντα περίπου ποδῶν τὸ μήκος καὶ τεσσάρων τὸ πλάτος, ὅπερ περιεβάλλετο ὑπὸ σανίδων ἐχουσῶν διάφορα πλαίσια. Τὸ πρόβλημα τῶν ἐρυθρῶν ραφανίδων τοῦ προγεύματος μοὶ ἐλύθη.

» Βλέπετε λοιπόν, εἶπεν ὁ Δόκτωρ, ὅτι δὲν εἶνε μόνον ἡ βιβλιοθήκη, ἧτις δύναται νὰ λάβῃ ρίζας ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ. Δὲν ἀρχίζετε νὰ συμφωνήτε ὀλίγον; Ἡ γῆ αὕτη εἶνε καλὴ καὶ πλουσία λαχανία (γῆ μεμιγμένη μετὰ κοπριάς) τῆς Ἰουτλανδίας, μετακομισθεῖσα ἐνταῦθα ἐκ τῆς Κοπενάγης ἐντὸς πίθων.

— Ἀγρὸς μετακομισθεῖς! Ἔτερον θαῦμα.

— Ἦδη δὲ μέλλετε νὰ ἴδῃτε τὸ κτηνοτροφεῖόν μου.

Καὶ διευθύνθημεν εἰς μικρὸν οἶκημα, εὐρισκόμενον εἰς τὴν ἀντίθετον γωνίαν τῆς αὐλῆς, ἔνθα ὁ πρῶτος ἤχος, ὅστις προσέβαλε τὸ οὖς μου, ἦτο βελάσματα αἰγῶν καὶ γρυλλισμὸς χοίρων, μεμιγμένα μὲ κλωγμοὺς ὀρνίθων. Τρεῖς αἰγες, δύο χοῖροι καὶ εἴκοσι τὸ ὅλον ὀρνίθες εἶχον μετακομισθῆ ἐκ Κοπενάγης μετὰ τοῦ ἀγροῦ.

Ὁ Δόκτωρ ἤρχισε νὰ τοῖς ὁμιλῇ οἰκειῶς εἰς τὴν Δανικὴν γλῶσσαν. Πάντα ἀνεγνώρισαν τὴν θωπευτικὴν φωνὴν τοῦ κυρίου των καὶ συνεσωρεύθησαν περὶ αὐτοῦ. Παρετήρησα ὅτι εἶχε προνοήσει διὰ τὴν εὐεξίαν καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῶν ζώων του, θέσας ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σταύλου τῶν μεγάλων θερμάστραν, ἧτις κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δὲν ἐθερμαίνετο, ἀλλ' ἐν καιρῷ χειμῶνος θὰ ἀπέδιδε μεγάλην θερμότητα. Ὡστε ὁ φιλοξενῶν με, πλὴν τῶν ραφανίδων καὶ τοῦ ἐξαιρέτου νωποῦ βουτύρου, εἶχε χειρὶδιον ἀρτίπαστον, ὡς καὶ γάλα δανικῆς καταγωγῆς. Ἔτερον ἀντικείμενον, λίαν ἀξιοπαρατήρητον, ἦτο τὸ ἐργαλεῖον πρὸς κάπνισμα τοῦ ἰχθύος τοῦ Δόκτωρος, τότε ἐν πλήρει ἐνεργείᾳ. Ἦτο ἀπλῶς μέγας κάδος, οὗτινος ὁ εἰς πυθμὴν εἶχεν ἀφαιρηθῆ καὶ ὁ ἕτερος ἦτο τετραπημένοσ διὰ πολλῶν ὀπῶν. Τὸ ἄνευ πυθμένος μέρος ἦτο τεθειμένον, εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς ποδὸς ἀπὸ τοῦ ἐδάφους, ἐπὶ κύκλου πετρῶν, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου ἀνεπτύσσετο μέγας ὄγκος καπνοῦ, ὅστις ἐξήρχετο ἄνωθεν διὰ τῶν ἐπὶ τοῦ ἐτέρου πυθμένος ὑπαρχουσῶν ὀπῶν. Ἐντὸς τοῦ ἀπλοῦ τούτου ἐργαλείου ἐκρέμαντο περίφημοι ἀττακεῖς, ὧν τὸ ἐξαίρετον κρέας ὤφειλε νὰ ξηρανθῆ διὰ τῆς θερμότητος καὶ διαπερασθῆ διὰ τοῦ ἀρωματικού καπνοῦ τοῦ παραγομένου διὰ τῆς καύσεως φύλλων καὶ κλάδων τῆς Ἀνδρομέδας (Andromeda tétrigona) ὅπερ εἶνε ἡ μυρική τῆς Γροιλανδίας, φυτὸν μὲ ὠραία μικρὰ πορφυρὰ ἄνθη, αὐξάνον ἐν ἀφρονίᾳ εἰς προφυλαγμένα μέρη. Εἶνε δέ, ἐκτὸς τῶν

βρώων, τὸ μόνον φυτικὸν προϊόν τῆς Βορείου Γροιλανδίας, ὅπερ εἶνε καύσιμον. Τὸ μεταχειρίζονται ἐπίσης οἱ ἰθαγενεῖς ἐνίοτε ὡς εὐφλεκτον, ἀρ' οὐ τὸ ἀποξηράνωσιν εἰς τὸν ἥλιον. Τὸ ἄρωμα τοῦ καπνοῦ τοῦ εἶνε ὄντως εὐάρεστον, ὅπερ ἐξηγήτῃ γέυσιν τοῦ ἀττικέως, τὸν ὁποῖον ἡ Σοφία μᾶς προσέφερεν εἰς τὸ πρόγευμα. Οὐδέν, μὰ τὴν ἀλήθειαν, δύναται νὰ ὑπερβῇ τὴν ἡδύτητα τοῦ οὗτω παρασκευασθέντος ἰχθύος.

Ἡ ἐπιθεώρησις τοῦ κήπου ἢ τοῦ ἀγροῦ, ὡς τὸν ἀπεκάλει ἀστεϊζόμενος ὁ Δόκτωρ, μᾶς ἀπησχόλησε κατὰ τὸ ἐπιλοιπὸν τῆς μετὰ μεσημέριαν. Πᾶν ὅ,τι ἔβλεπον ἦτο τόσῳ νέον δι' ἐμέ (ὁ Δόκτωρ, τὰ λαχανικά του καὶ ὁ εὐσμός ἰχθύος του), ὥστε πέντε ἤδη ὄραι εἶχον παρέλθει, ἡ δὲ Σοφία παρουσιασθεῖσα μᾶς ἀνήγγειλεν ὅτι τὸ γεῦμα εἶχεν ἐτοιμασθῆ.

Ἐτοποθετήθημεν ἐκ νέου εἰς τὴν τράπεζαν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχομεν προγευματίσει. Ἡ Σοφία καὶ πάλιν μᾶς προσέφερεν ἐξαιρετον ζωμόν, ποτάμιον ἰχθύν νωπὸν καὶ καλῶς παρεσκευασμένον, καὶ ἀκριμακίον κρέας ἐγκαίρως ἐψημένον. Ὅσον δια τοὺς οἴνους, εὐρέθησαν τὴν φορὰν ταύτην εἰς ἀνάλογον θερμοκρασίαν καὶ ὁ καμπανίτης δὲν εἶχε χρεῖαν θερμάνσεως. Νέαι ραφάνιδες πικρουσιάζθησαν ἐπικαίρως συνοδευόμεναι ὑπὸ θριδάκιον, τυροῦ καὶ καφέ. Εἶτα ἐπαίξαμεν καὶ πάλιν εἰς τὸ σφαιριστήριον καὶ τέλος ἐτοποθετήθημεν εἰς τὸ σπουδαστήριον τοῦ Δόκτορος ἐνώπιον τραπέζης, ἐφ' ἧς ὑπῆρχον ὅλα τὰ ἀναγκαῖα εἶδη διὰ ποτὸν θερμὸν ἐκ ρακῆς ἢ ρουμιού (πούντσι) καθὼς καὶ δέσμη σιγάρων.

Ἡ συνδιάλεξις ἡμῶν περιστρέφη ἀλληλοδιαδόχως εἰς ἀντικείμενα ἀφορῶντα τὸν ἐπὶ τοῦ ἐτέρου πολικοῦ κύκλου κόσμον, εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν φιλολογίαν, εἰς τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας. Ὁ φίλος μου ἦτο εἰς γινῶσιν ὄλων τῶν συμβάντων, ἀλλὰ κατὰ ἔν ἔτος ὀπίσω, ὡς τῷ ἔκαμα τὴν παρατήρησιν.

Ἄ! μάθετε ὅτι ἀκολουθῶ ἰδίαν μέθοδον ἀρκετὰ ἔντεχρον. Βίμαι πάντοτε ἀκριβῶς ἐν ἔτος ὀπίσω τοῦ ἐπιλοιποῦ κόσμου. Τὸ Δανικὸν πλοῖόν μοι κομίζει τακτικῶς τὴν συλλογὴν τῶν ἐφημερίδων τοῦ ἔτους, τὰς κυριωτέρας ἐπιθεωρήσεις καὶ περιοδικὰ, τοὺς νέους ἄτλαντας καὶ ὅσα ἐζήτησα βιβλία. Πρὸς τοῦτοις ὁ βιβλιοπωλῆς καὶ οἱ φίλοι μου μοι πέμπουσι συλλογὴν ἐξ ὅσων νομίζουσιν ὅτι μοι ἀρέσκουσιν. Ὅθεν ἐννοεῖτε ὅτι κατατρώγων ταῦτα πάντα ἀκολουθῶ τακτικὴν μέθοδον. Ὅσον διὰ τὰ βιβλία, τὰ ἀναγινώσκω ἀναλόγως τῆς ἰδιοτροπίας μου, τὰς δὲ ἐφημερίδας καὶ τὰ λοιπὰ περιοδικὰ ἐγγεγραμμένα εἰς τὴν Σοφίαν, ἧτις τακτικώτατα θέτει ἐκάστην πρωίαν ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ προγεύματος ὅ,τι ἐδημοσιεύθη τὸ προλαβὸν ἔτος εἰς παρομοίαν ἡμέραν Δὲν εἶνε ἔντεχρον, νομίζω; Οὕτω λοιπὸν καθ' ἐκάστην μανθάνω εἰδήσεις καὶ ἀκολουθῶ τὸ δρᾶμα τοῦ ἔτους μὲ τὴν αὐτὴν ἴσως εὐχαρίστησιν, τὴν ὁποίαν αἰσθάνονται ὅσοι ζῶσιν ἐπὶ τῆς σκηνῆς τῶν συμβάντων ἐκάστη ἐφημερίς ἐγκαινίζει νέαν φάσιν τοῦ δράματος. Καὶ τί πειράζει ὅτι αἱ εἰδήσεις εἶνε ἐνὸς ἔτους; εἰσὶν οὐχ ἦττον νέαι δι' ἐμέ. Ἄλλως ὁ Σακεσπῆρος, ὁ Γιβδὼν καὶ ἄλλοι δὲν εἶνε ἔτι μᾶλλον ἀρχαιότεροι;

Ἐμειδίστα διὰ τὴν εὐρυὰ ταύτην ἰδέαν· ὁ δὲ Δόκτωρ, βλέπων, τὸ ὅπερ ἐλάμβανον ἐνδιεφέρον εἰς αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς τόσῳ νέας δι' ἐμέ ζῶης, ἐμχαρολόγη μετ' εὐχαριστήσεως περὶ τῶν ἡδονῶν

καὶ τῶν περιπετειῶν τῆς ἐν Γροιλανδίᾳ διαμονῆς του, ἐπειδὴ ἦτο εὐκόλον νὰ παρατηρήσῃ τις ὅτι οὐχ ἦττον εὐηρεστεῖτο εἰς τὰ ἔκτακτα πράγματα, ὅσον ἐπεθύμει καὶ τὸ καλῶς ζῆν.

Αἱ ὄραι παρήρχοντο ἀνεπαισθητῶς, ἐν ᾧ ἐρείδόμενοι ἐπὶ ἀγκῶνος ἐνώπιον τοῦ θερμοῦ ποτοῦ μας ἐκαπνίζαμεν τὰ σιγάρωμας ὀμιλοῦντες περὶ διαφορῶν πραγμάτων. Ἐν τῶν κυρίων χαρακτηρισμῶν τῆς ἐσπέρας ταύτης ἦτο ὅτι, ἐν ὅσῳ συνδιελεγόμεθα, ἡ λάμψις τῆς ἡμέρας δὲν ἠλαττοῦτο βαθμηδὸν μὲ τὰς ὄρας. Ὅτε ἡ βελὸ νη ἐκκρεμοῦς, οὕτινος ἠκούετο τὸ τικ-τάκ ἐπὶ τῆς θερμῆς ἀστρας, ἔδειξε διαδοχικῶς ἐννέα, δέκα καὶ ἑνδεκα ὄρας, ἦτο ἀκόμη ἡμέρα· εἶτα ὅτε ἐσήμανεν ἡ ἐπίσημος ὄρα τοῦ μεσονυκτίου, ὁ ἥλιος κλίνων πρὸς τὸν βόρειον ὀρίζοντα, ἔχεε τὰς λαμπρὰς ἀκτῖνας του ἐπὶ τῆς θαλάσσης προκαλῶν τὴν μαύρην σιάν τῶν ὀρέων ἐπὶ τῆς μικρᾶς πόλεως.

Ἦτο πράγματι μεσονυκτίον· ἐν τούτοις ἐρρίψαμεν τοὺς ἐκ διφθερῶν μανθῦας ἐπὶ τῶν ὤμων μας ὅπως διέλθωμεν τὴν πόλιν· παρετήρησα τὴν ἡρεμίαν ἧτις ἐπεκράτει πανταχοῦ· οἱ κύνας συσσωρευμένοι ἐκοιμῶντο βαθέως. Θὰ ἔλεγέ τις ὅτι τὸ μικρὸν πλοῖόν μου ἐπανεπαύετο ἐπὶ τῶν ἀγκυρῶν του συνειδὸς ὅτι ἡ ὄρα τοῦ μεσονυκτίου εἶνε ὄρα ἐπίσημος, καὶ τοι ὑπὸ τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας, καὶ ὁμως οὐδέποτε τὸ ἄστρον τοῦτο ἔλαμψε μὲ περισσοτέραν ἔντασιν, οὐδέποτε ρωπογραφία παρέστησε μεγαλοπρεπεστέραν τὴν λάμψιν τῆς ἡμέρας. Ἄλλ' ἡ φύσις ἦτο κεκοπιακυῖα, ἡ ὄρα τοῦ ὕπνου εἶχε φθάσει δι' αὐτὴν. Πλησιάζας εἰς τὴν θάλασσαν παρετήρησα ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ πτηνά, τὰ ὅποια ἐσυνείθιζον νὰ κατέρχωνται ἀγγελιδὸν ἐν τῷ ὕδατι ἢ νὰ ὑψοῦνται περιχαρῶς εἰς τὸν ἀέρα, εἶχον ἀποσυρθῆ ἐπὶ τῆς παραλίας, ἔθνα ἀπεκοιμήθησαν τὰς κεφαλὰς ἔχοντα ὑπὸ τὰς πτέρυγας. Τὰ μικρὰ ἄνθη καὶ τὰ κάρφη αὐτὰ ἐφαίνοντο κύπτοντα ὡς κεκοπιακὸτα δῆθεν ὑπὸ τῶν μακρῶν ὠρῶν τῆς ἡμέρας, καὶ, προκαλοῦντα τὸν ἥλιον νὰ τὰ ἀπαλλάξῃ τῆς ἡρεμίας των, μετεῖχον τῆς ἀκίνησιος τῶν ζώων. Ἡ θάλασσα ἐφαίνετο ὅτι συνετέλει εἰς τὴν μεγάλην ταύτην ἡρεμίαν τῆς φύσεως, διαλύουσα ἐντὸς τῶν κυανῶν καὶ βαθέων ὕδατων τῆς τὰ χρυσᾶ νέφη τοῦ οὐρανοῦ.

Ἡ νύξ δὲν ἦτο ποσῶς ψυχρά. Ὅθεν ἐκλέξαντες τὸ μᾶλλον ἐκτεθειμένον εἰς τὸν ἥλιον μέρος, ἐκαθίσταμεν ἐπὶ βράχου τῆς παραλίας θεωροῦντες τὰ μικρὰ κύματα, ἅτινα ἐπαίζον ἐπὶ τῆς ἁμμου, καὶ τὰς μεταβολὰς τοῦ φωτός καθ' ὅσον ὁ ἥλιος διήρχετο ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων καὶ τῶν ἐκ πάγου τεμαχίων, ἅτινα ὁμοια μὲ μεγάλους μαρμαρίνους μονολίθους τῆς Πάρου, ἀνέμενον, θὰ ἔλεγέ τις, τὴν σμήλην τοῦ γλύπτου ὅπως μεταμορφωθῶσιν εἰς περιχαρεῖς στήλας καὶ στερεὰ ἐπίστηλα—Παρθενῶνας καὶ ἐπιπλέοντας ναοὺς τοῦ Ἥλιου.

Ἡ σκηνὴ ἦτο εὐνοϊκὴ πρὸς τὴν συνδιάλεξιν, ἧτις εἶχε διακοπῆ, ὅτε ἐγκτελείψαμεν τὸ σπουδαστήριον. Βεβουσιμένος εἰς τὴν θέαν τοῦ μεγαλοπρεποῦς τούτου θεάματος εἶχον μείνει ἐπὶ τινὰς στιγμὰς σιωπηλός.

Ὁ φίλος μου, διακόπτων τὰς σκέψεις μου, μοι εἶπεν αἴφνης· Ἄγπεσθέτην νὰ σὰς ἀποδείξω ὅτι εἶμαι ὁ συνειτώτατος τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ἦδη, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σὰς εἴπω ἐν πρώτοις ὅτι δὲν ἀνταλλάσσω τὸ θέαμα τοῦτο ἀντὶ οὐδενὸς ἐξ ὅσων ποτὲ ἔχω ἰδεῖ.

Δύναται νὰ παραβληθῆ (ἐὰν ἐπιτρέπεται νὰ παραβάλλωνται τὰ μεγάλα πράγματα πρὸς τὰ μικρά) πρὸς ὑπερμεγέθη λέοντα καθήμενον ἐπὶ τῆς λείας, τὴν ὁποίαν δὲν θέλει εἰσέτι νὰ καταφάγη, καὶ προσέχοντα εἰς τὸν ἐλάχιστον θόρυβον, ὅστις συμβαίνει περὶ αὐτοῦ· ὑπάρχει τι τρομερὸν ἐν τῇ ἀκαταδαμάστῳ ταύτῃ φύσει. Ἐνταῦθα ὁ ἀγὼν παρέχει τῷ ἀνθρώπῳ εἶδος ἀπολαύσεως, τὴν ὁποίαν ἀντὶ οὐδενὸς ἐν τῷ κόσμῳ δὲν ἀνταλλάσσω πρὸς τὸν ἐκτεθλυμένον βίον, τὸν ὁποῖον θὰ διῆγον ἀλλαχοῦ. Θὰ εἶχε βεβαίως ἄλλως τὸ πρᾶγμα, ἂν ἦμην ἠναγκασμένος νὰ κερδίζω ἐκεῖ τὸν ἐπιούσιόν μου ἄρτον· ἐπειδὴ ἡ σύντονος ἐνασχόλησις δὲν παρέχει ἱκανὸν καιρὸν ὅπως παραδίδεται τις εἰς συλλογισμούς. Ἄλλὰ, μὴ ἔχων τινὰ ἐνασχόλησιν, θὰ διῆγον πιθανῶς βίον ἄργον καὶ, καθ' ὅσον δύναμαι νὰ κρίνω, ἄσκοπον, ἀπαντῶν δλίγους κινδύνους, δλίγας λύπας, δλιγώτερας ἀπάτας, μὴ στερούμενος οὐδενός—οὐδενός, πλὴν τῆς εὐκαιρίας τοῦ νὰ διακριθῶ ὡς ἀνθρωπος ἢ νὰ διακινδυνεύσω τὴν πνοὴν ταύτην τῆς ζωῆς.

Ἀπολαμβάνω τῆς ὑπάρξεως καὶ μεταχειρίζομαι κατὰ τὸ δοκῶν τὸ καλλίτερον αὐτῆς μέρος, ὡς ἕκαστος ὀφείλει νὰ πράττει. Ἐὰν ἀγαπῶ τὴν πολυτέλειαν, ὡς φρονεῖτε, ἡ πολυτέλεια αὕτη παρέχει περισσοτέραν εὐχαρίστησιν εἰς τὴν ἀντίθεσιν. Ἐὰν σήμερον κοιμῶμαι ἐν τῷ μέσῳ εὐαέρων ὑφασμάτων, δύναμαι αὔριον νὰ συμπυκνῶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν κυνῶν μου ἐπὶ τερμαχίῳ πάγου καὶ νὰ κοιμηθῶ ἐξαίρετα.

Ἐὰν ἔχω ἀδυναμίαν πρὸς τὸν Βουργόνιον οἶνον καὶ ἀγαπῶ νὰ τὸν δοκιμάζω ἐντὸς κομψῶν γαλλικῶν ποτηρίων, ἠξεύρω ἐν ἀνάγκῃ νὰ πῶ ἔλαιον φαλαίνης ἐντὸς ποτηρίων ἐκ κασιτέρου. Ἀγαπῶ τὰ κομψὰ ἐνδύματα, ἀλλ' ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει καὶ αἱ χονδράϊ διφθέραι χρησιμεύουν ἄριστα εἰς τὴν ἐργασίαν μου. Ἦθέλετε γελάσει, ἂν ἐβλέπετε τοὺς δανούς μας ἐργάτας μεθ' ὧν ἐνίστε συνταξιδεύω, ἀνθρώπους ἀγνωσύντας τὸ πλεῖστον τὸ γράφειν καὶ ἀναγινώσκειν, πτωχοὺς μηχανικούς, ἀγροίκους ναύτας, ξυλοκόπους καὶ ἀντλητὰς ὕδατος διατελοῦντας εἰς ἐργασίαν ἐν τῇ ἀποικίᾳ ταύτῃ, οἵτινες διὰ βίου δὲν ἐγεύθησαν Βουργονίου οἴνου καὶ οἵτινες θὰ τὸν ἐπρωτίμων τῆς ρακῆς. Νομίζετε ὅτε οἱ ἀνθρωποὶ οὗτοι, οἵτινες τρώγουσιν ἐντὸς τρυβλίων ἐκ κασιτέρου, δύνανται ἐν οἰαδήποτε περιπτώσει ν' ἀποφασίσωσι νὰ τρέφωμαι ἀπὸ λίπος καὶ ἔλαιον φαλαίνης; Οὐδαμῶς. Οὐδαμῶς. Νομίζετε ὅτι δύναται τις νὰ τοὺς ὑποχρεώσῃ νὰ διανυκτερεύσωσιν ἐκτὸς τῶν καλύβων των, χωρὶς νὰ διεγείρῃ τοὺς ψιθυρισμούς των καὶ νὰ τοὺς ἀκούσῃ ἐκφράζοντας τὴν ἐπιθυμίαν τῆς οἴκοι ἐπιστροφῆς των; Οὐδαμῶς.

Δὲν ἠδυνήθην νὰ μὴ ἐρωτήσω τὸν Δόκτορα τί τὸν παρεκίνηει νὰ ἐκτίθεται οὕτω εἰς αὐτοὺς τοὺς κινδύνους, οἵτινες ἐφαίνετο ὅτι τὸν ἔτερπον.

«Τὰ αἰτία εἰσι διάφορα, μοὶ ἀπεκρίθη. Ἐκαμα πολλάς διερευνήσεις· ἀνήλθον ἐπὶ τῆς κορυφῆς πολλῶν πάγων. Κατέγινα εἰς τὴν Φυσικὴν Ἱστορίαν, τὴν Μετεωρολογίαν, τὸν Μαγνητισμὸν κλπ. Ἐκαμα πολλάς φωτογραφίας καὶ γεωγραφικοὺς χάρτας καὶ ἀπέστειλα εἰς πολλὰ μουσεῖα καὶ συλλόγους τῆς Κοπενάγης μέγαν ἀριθμὸν περιέργων πληροφοριῶν. Τὸ ὄνομά μου δὲν εἶνε ἄγνωστον μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν τῆς ἐπιστήμης. Πλὴν

τούτου, τὰ καθήκοντά μου μὲ ἀναγκάζουσι νὰ ταξιδεύω κατὰ πάντα καιρὸν καὶ κατὰ πᾶσαν ἐποχὴν. Διὰ τῆς θαλάσσης μόνον φθάνει τις εἰς τὰ ἐργοστάσια αὐτῶν τῶν χωρῶν, αἵτινες ἱκανῶς ἀπέχουσι τῆς παραλλας.

Τὸν χειμῶνα, ταξιδεύω ἐπὶ τοῦ πάγου διὰ τοῦ Λαπωνικοῦ δ-χρήματός μου· τὸ δὲ θέρος μεταβαίνω ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ μικροῦ πλοιαρίου, χωρητικότητος πέντε τόνων, τὸ ὁποῖον βλέπετε ἐκεῖ κάτω ἠγγκυροβολημένον ἐν τῷ λιμένι. Ἐνίστε ἀναχωρῶ οἰκειοθελῶς, σταθμεύων εἰς ὅσα χωρία ἔχουσιν ἀνάγκην ἱατρικῆς συσκέψεως. Συχνάκις στέλλουσι πρὸς ζήτησίν μου. Οἱ Γροιλανδοὶ δὲν ἀποφκρίζουσι εὐκολώτερον τῶν ἄλλων λαῶν ν' ἀποθάνωσι καὶ πιστεύουσιν ὅτι, ἐὰν ὁ Δόκτωρ Μόλκε μόνον τοὺς ἴδῃ, σώζονται. Ὅθεν, ἐὰν γραῖα τις ὑποφέρῃ ἀπὸ εἰλεῶν (κωλικόπονον), ἀποστέλλει ταχέως πρὸς ἐμὲ τὸν σύζυγον ἢ τὸν υἱὸν τῆς. Τοῦτο ἐνίστε συμβαίνει τὸ θέρος, καὶ πολλάκις ἢ πρόσκλησις γίνεται ἀπὸ τόπους ἐπέκεινα τῶν ἑκατὸν μιλλιῶν ἀπέχοντας· ἀλλ' ἀδιάφορον ὁ ἀπεσταλμένος εἰσέρχεται ἐν τῷ πλοιαρίῳ του, διατρέχει κωπηλατῶν ἑπτὰ κόμβους τὴν ὥραν καὶ ἔρχεται πρὸς ζήτησίν μου· χαίρων διὰ τὴν περίστασιν ἣτις παρουσιάζεται, χωρὶς νὰ κάμω λόγον περὶ τῶν δικαιωμάτων τῆς ἀνθρωπότητος, διότι ὅσα τις δλιγώτερον ὀμιλεῖ περὶ αὐτοῦ τοῦ ἀντικειμένου, τόσῳ περισσοτέραν ἀξίαν τῷ ἀποδίδει, στέλλω τὴν Σοφίαν πρὸς ζήτησιν τοῦ Ἀδάμ, ἰθαγενοῦς προσηλύτου ὅστις παρευθὸς φθάνει, ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Καρόλου. Παραχρῆμα δὲ φέρομεν ἐντὸς τοῦ πλοιαρίου τὸ κιβώτιον τῶν φαρμάκων καὶ τὴν θήκην τῶν χειρουργικῶν ἐργαλείων, τὸ πυροβόλον καὶ τὴν καρβίναν μου, πολεμοφόδια, σκηηνήν, διφθέρας τινάς, λύχνον καὶ ἄλλα ἐπιπλα στρατιωτικά, καὶ τέλος ζωοτροφίας τινάς καὶ ἀναχωροῦμεν.

Ἐνίστε ἐγείρεται ἄνεμος καὶ μᾶς ἀναγκάζει νὰ καταφύγωμεν εἰς τινὰ μικρὰν νῆσον ἢ εἰνε ἄκρα γαλλήνη καὶ φερόμεθα κωπηλατοῦντες πρὸς ἄλλην μεγαλειτέραν.

Ἐἴμεθα βέβαιοι ὅτι θὰ τὴν εὐρωμεν πλήρη χηνῶν, νησσῶν καὶ σκολοπάκων (κοιν. ξυλόκοτα· hécasse). Ἡ θήρα εἶνε ἀξιόλογος, ὅτι δῆποτε καὶ ἂν συμβῆ, θύελλα, γαλλήνη ἢ καλὸς καιρὸς. Ἄν δὲ καὶ συχνάκις μέχρις ὀστέων βεβρεγμένος ἐκτίθεμαι εἰς κίνδυνον, ἀλλ' ὅμως εὐρίσκω μεγάλην εὐχαρίστησιν εἰς αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς ζωῆς. Ἡ ἀπουσία μου διαρκεῖ ἐπὶ μίαν ἡμέραν, δύο, μίαν ἐβδομάδα ἢ καὶ ὀλόκληρον μῆνα. Ἀκολούθως ἐπανέρχεται ὁ χειμῶν, ὁπότε δέχομαι πάλιν νέας προσκλήσεις.

Αἱ αὐτὰ προμήθειαι τίθενται ἐν τῷ ὄχηματι, εἰς τὸ ὁποῖον ζεύγνυνται δίδωκα ὠραιότατοι κύνες—τὸ ἴδιόν μου ὑποζύγιον—καὶ ὁ Ἀδάμ μὲ ὀδηγεῖ εἰς τὸν προσδιωρισμένον τόπον μὲ τὴν μεγαλειτέραν ταχύτητα, μεθ' ἧς δύναται νὰ ὀδεύσῃ ἢ ἀγρία αὕτη ἀγέλη. Συμβαίνει νὰ ἦνε εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ χειμῶνος, ὁπότε ὁ πάγος εἶνε εἰσέτι λεπτός. Εἷς τινὰ μέρη θραύεται ὑπὸ τοὺς πόδας μας· ὅλως δὲ βεβρεγμένοι κινδυνεύομεν. Ἡ τέλος φθάνομεν ἐνώπιον ρήγματος, ἔπερ ἀδυνατοῦμεν νὰ ὑπερπηδήσωμεν καὶ ἀναγκαζόμεθα νὰ καταφύγωμεν ὑπὸ καλύβην ἐκ χιόνος, ἀναμένοντες, μέχρις οὗ οἱ πάγοι κατασκευάσωσι γέφυραν, ἐφ' ἧς νὰ διελθώμεν. Ὁ τρόπος οὗτος τοῦ ταξιδεύειν δι' ὄχηματος, εἶτε

ἐν ἀρχῇ εἶτε φθίνοντος τοῦ χειμῶνος, εἶνε ὁ ἐπικινδυνωδέστερος εἰς ὧν γνωρίζω καὶ μοι ἐγένετο πρόξενος παραδόξων συμβάντων.

Ὅταν ὁ καιρὸς ἦεν ζοφώδης καὶ ἡ χιῶν ἀποκρισαλλωθῆ, ὁ δὲ δέξυς καὶ καθαρὸς ἀήρ ἐπιφέρει ταχυτέραν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος εἰς τὰς φλέβας, τότε εἶνε ἡ καλλιτέρα στιγμή πρὸς δομοπορίαν, διότι τότε δυνάμεθα νὰ ἀκοντίσωμεν λευκὴν ἄρκτον καὶ νὰ τὴν συλλάβωμεν πρὶν ἢ καταφύγῃ ἐπὶ τοῦ ἐπιπλέοντος πάγου, προκαλοῦσα ἡμᾶς νὰ τὴν καταδιώξωμεν.»

Ἐν τούτοις ὁ ἥλιος εἶχεν ὑψωθῆ ἄνωθεν τῶν ὑψηλοτέρων κορυφῶν, ἡ δὲ σκιὰ τῶν ὄρεων δὲν ἐξετείνετο πλέον ἐπὶ τῆς πόλεως. Διηυθύνθημεν ἐκ νέου εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Δόκτορος, ὅστις δὲν μοι ἐπέτρεψε νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὸ πλοῖον· δι' ὃ εἰσῆλθον εἰς τὸ σπουδαστήριον, ἐνθα κατεκλίνθη ἐπὶ στρωμνῆς ἀναπαυτικωτάτης καὶ δὲν ἐβράδυνα νὰ παραδοθῶ εἰς βαθὺν ὕπνον. Δὲν ἐξύπνησα δὲ παρὰ ἀφ' οὗ ἤκουσα νὰ κρούσῃ τὴν θύραν.

» Τίς εἶ ;

— Ἡ Σοφία.

Τί θέλει ἡ Σοφία ;

— Τὸ πρόγευμα εἶνε ἔτοιμον.»

Καὶ ἀληθῶς ἦτο ἔτοιμον, πλὴν ἦτο δύσκολον εἰς παρομοίαν πρόσκλησιν νὰ ἐπανέλθω εἰς τὸ πραγματικὸν τοῦ βίου, ἐπειδὴ ἔβλεπον κατ' ὄναρ ὅτι ἐπεσκεπτόμην κάτοικόν τινα τῆς Σελήνης, τὸν ὅποιον πρὸς μεγάλην μου ἐκπληξιν εὗρισκον ἐντελῶς στέργοντα τὰ παρόντα καὶ καθήμενον ἐν τῷ μέσῳ ἐσβεσμένου ἠφαιστείου. Ἀλλὰ τέλος ἀνοιξάς τοὺς ὀφθαλμοὺς εἶδον τὰ γήινα λείψανα τῆς ἐσπερινῆς μας διασκέδασεως· ἐὰν δὲ εἰσέτι εἶχον ἀμφιβολίας τινας περὶ τοῦ πραγματικῶ τῆς θέσεώς μου, αἱ ἀμφιβολίαι αὗται διεσκέδασθησαν ὑπὸ τῆς φαιδρᾶς φωνῆς τοῦ Δόκτορος, ὅστις μ' ἐχαιρέτισεν ἀπὸ τοῦ παρακειμένου θαλάμου καὶ κάτωθεν τοῦ κυανοῦ παραπετάσματος.

» Ἐ, φίλυνε! Πῶς διήλθες τὴν νύκτα ; »

Ἐν ροπῇ ὀφθαλμοῦ ἠγέρθη καὶ ἐνεδύθη· εἶτα εἰσῆλθον εἰς τὸ ἐστιατόριον, ἐν ᾧ ἄνθη καὶ καρποὶ συνεπλέκοντο ἐπὶ τῶν τοίχων καὶ ἐν ᾧ διεδίδετο τὸ ἄρωμα τοῦ καφέ, ὃν ἠτοίμασεν ἡ Σοφία, ἡ ἐρατεινὴ αὐτῆ. Ἦδη τῆς Γροιλανδίας.

Λήξαντος τοῦ προγεύματος, ἐγκατέλιπον τὸν Δόκτορα, προσκληθέντα εἰς βοήθειαν ἀσθενοῦς, καὶ περιεπλανήθη ἐπὶ τῶν ὄπισθεν τῆς πόλεως βράχων, θαυμάζων τὸ ἀλλόκοτον τῆς ἀνθρωπίνης φαντασίας καὶ τὴν ἐπιρροὴν αὐτῆς ἐπὶ τῆς θελήσεως. Ἐνθυμήθη ὅτι, κατὰ τὴν μάλλον ἢ ἤττον εὐχάριστον ἔκθεσιν τοῦ βίου, τὸν ὅποιον ὁ νέος μου φίλος διῆγε, οὐδόλως ἐγένετο μνεία τῆς κυριωτέρας αἰτίας, ἧτις παρεκίνησε τὸν οὗτω θαυμασιῶς διὰ τοσοῦτων φυσικῶν τε καὶ ἐπικτήτων πλεονεκτημάτων πεπροικισμένον ἐκεῖνον ἄνδρα νὰ ἐκλέξῃ παρόμοιον στάδιον. Ἦτο ἐξηρημένός τῆς τύχης τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων ἢ ὤφειλε καὶ οὗτος ἐπίσης νὰ ὁμολογήσῃ, ὅπως πάντες ποιοῦμεν ὁπότεν ὁμολογῶμεν τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἕκαστον τῶν βημάτων, ἀ. ἐβάδισεν ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν τὰ βήματά εἰσι κρίσιμα, ἐγένετο ὅπως ἀρέσῃ εἰς νεανιδά τινα, ἐπιτύχῃ τῆς συγκαταθέσεώς της, θεραπεύσῃ πληγὴν τινα ἢ ἀνακουφίσῃ λύπην παρ' αὐτῆς προξενηθεῖσαν ; πολὺ θὰ ἐπεθύμουν νὰ εἶχα τὴν ἀπάντησιν εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην, ἐπειδὴ τότε τὰ

μυστήριον θὰ μοι ἀνεκαλύπτετο ἄριστα. Ἀλλὰ οὐδεὶς ὑπῆρχεν ὅστις νὰ μοι ἀποκριθῇ· δι' ὃ καὶ ἐξεπληττόμην ἐπὶ μάλλον καὶ μάλλον, ἐξακολουθῶν τὸν μονήρη ἐπὶ τῶν βράχων περιπάτον μου.

Θὰ δυνηθῶ ἄλλοτε [νὰ διηγηθῶ πρὸς ὑμᾶς ἐκδρομὴν, τὴν ὅποιαν ἔκαμα μετὰ τοῦ Δόκτορος.

ΠΕΡΙ ΤΙΝΩΝ ΠΥΡΟΜΕΤΕΩΡΩΝ

(συνεχ. ἀπὸ σελ. 156).

Πτώσις ἀερολίθων.

Ἀναφέρομεν λεπτομερεῖας τινας περὶ τῆς ἐμφανίσεως βολίδος· τινὸς καὶ τὴν πτώσιν τῶν ἐν τῇ μεσημβρινῇ Γαλλίᾳ ἀερολίθων.

» Χθὲς (14ῃ Μαΐου τοῦ 1864), περὶ τὴν ὀγδόην ἑσπερινήν» γράφει παρατηρητὴς τις ἐν Γιρόνδῃ τῆς Καστελλόνης «ἐξαίσιον μετέωρον ἀνεφάνη πλησίον τῆς σελήνης καὶ διηυθύνθη πρὸς ἀνατολάς. Ἡ ἐμφάνισις αὕτη διήρκεσεν ἐπὶ πέντε δευτερόλεπτα περὶπου, κατὰ τὸ διάστημα τῶν ὁποίων διήγυσε τόξον 60 μοιρῶν. Τέλος δὲ διερράγη εἰς ἀστέρας καὶ ἠφανίσθη ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας.

» Ὁ φαινόμενος ὄγκος τοῦ μετεώρου βαθμηδὸν ἠῦξήσε. Καθ' ἣν στιγμήν ἐμελλε νὰ ἐξαλειφθῇ, ἡ διάμετρος του ἐφαίνετο ἴση μὲ τὴν ἡμίσειαν τῆς σελήνης.

» Τὸ φῶς εἶχε τὸ πρῶτον χρῶμα κυανοῦν, ὑποπράσινον· ἀκολούθως δὲ κατέστη λευκὸν καὶ ἔλαμψε τοσοῦτον ὥστε οἱ μὲν καλῶς τοποθετημένοι ἵνα παρατηρήσῃσι κατ' εὐθείαν τὸ μετέωρον ἐνόμισαν ὅτι εἶδον ἀντανάκλασιν ζωηρᾶς καὶ παρατεταμένης ἀστραπῆς.

» Ἐν διαφόροις τόποις, ἀπομεμακρυσμένοις ἀλλήλων, ἠκούσθη ἰσχυρὰ ἐκπυροκρότησις μετὰ παρέλευσιν ἱκανοῦ χρονικοῦ διαστήματος ἀπὸ τῆς ὀραθείσης ἐκρήξεως.

» Τὸ διάστημα τοῦτο ἦν 3 ἢ 4 λεπτῶν, δῶα δὲ μόνον λεπτὰ ἀντιστοιχοῦσιν εἰς κάθετον ἀπόστασιν 40 χιλιομέτρων. Τῶν φρωμάτων τοῦ ἀέρος ἐν τῷ ὕψει τούτῳ ὄντων λίαν ἀραιῶν, ἐκρηξίς συμβαίνουσα ἐκεῖ, ἵνα προξενήσῃ χροτόν τηλικαύτης ἐντάσεως ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς καὶ ἐπὶ τόσον σημαντικῆς ὀριζοντίου ἐκτάσεως, παραδεικτέον ὅτι ὑπερβαίνει κατὰ τὴν σφοδρότητα πᾶσαν τῶν γνωστῶν ἡμῖν.

» Ὡς ἐκ τοῦ ὕψους καὶ τῆς φαινομένης διαστάσεως τῆς βολίδος, εὐρέθη ὅτι ἡ διάμετρος αὐτῆς δυνατὸν νὰ ᾖ ἀπὸ 400 μέχρι 500 μέτρων καὶ ὅτι διήγυσε πέντε λεύγας ἀνὰ πᾶν δευτερόλεπτον, ἦτοι εἶχε τὰ δῶα τρίτα τῆς ταχύτητος τῆς γῆς ἐν τῇ τροχίᾳ της.

Ἀερόλιθοι συνελέγησαν πλησίον τῆς Ὀργυέλης (Orgueil, Lot-et-Garonne) καὶ εἰς διάφορα πλησιόχωρα μέρη, ὁ δὲ Κ. Δαυμπρέ (Daubrée) ἐξετάσας αὐτοὺς εὗρίσκει ὅτι ἔχουσι πολλὴν ὁμοίότητα μὲ τοὺς γαιώδεις ξυλίτας (εἶδος λιθανθράκων). Ἐν τῇ μελαίνῃ ταύτῃ μάζῃ, λέγει, παρατηροῦνται μικροὶ τινες κόκκοι μεταλλικῆς οὐσίας χρώματος ὀρειχαλκείου ὠχροῦ, τῶν ὁποίων τὴν διὰ τῆς πλύνσεως ἀπομύωσιν δὲν ἐμποδίζει ἡ πυκνότης αὐ-

τῆς. Ἐρευνῶν αὐτοὺς διὰ τοῦ μικροσκοπίου ἀνεγνώρισα κρυσταλλώδη σχήματα καθαρῶτατα καὶ τοὶ ἐλαχίστης διαστάσεως. Οἱ κόκκοι οὗτοι ἔλκονται ἰσχυρῶς ὑπὸ τῆς μαγνητικῆς ράβδου καὶ ἔχουσιν ἔλα τὰχημικὰ καὶ φυσικὰ συστατικὰ τοῦ μαγνητικοῦ πυρίτου (*), ἀνακαλυφθέντος πρὸ τεσσαρακονταετίας ἐν τῷ μετεωρολίθῳ τοῦ Ἰουβίνου. Ὁ μετεωρολίθος τῆς Ὀργέλης ὑπάγεται εἰς τὸν τύπον τῶν ἀνθρακωδῶν μετεωρολίθων, ὧν μέχρι τοῦδε τρεῖς μόνον πτώσεις περιγράφονται. Ὅλα τὰ τεμάχια ἔχουσι τὴν ἐπιφάνειαν τετηκυῖαν καὶ ὑελώδη· ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ὅμως αὐτῶν περιέχονται οὐσίαι, αἵτινες εὐκόλως ἐξατμίζονται. Αἱ δύο αὗται περιπτώσεις, καὶ τοὶ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀντίθετοι, οὐχ ἦτον ὅμως ἐξηγούνται διὰ τῆς παραδοχῆς ὅτι ἡ θερμότης, ἣν οἱ μετεωρολίθοι ὑπέστησαν, ἦν τόσον βραχείας διαρκείας, ὥστε δὲν ἠδυνήθη νὰ εἰσδύσῃ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς μάζης, ἥς τινος ἡ οὐσία ἄλλως τε εἶνε κακὸς τοῦ θερμογόνου ἀγωγός. Ἐν τῇ προκειμένη περιπτώσει ἡ θερμότης ἦν οἰονεὶ στιγμιαία καὶ τοὶ ἐντάσεως ἰσχυρᾶς, διότι δὲν ἀπηρτίετο ἥττων τῆς λευκῆς ἐρυθρᾶς θερμότητος τοῦ φυσητήρος διὰ νὰ παραγάγῃ τις ἐκ νέου μηχανικῶς τὸ ἐπίκρισμα τοῦτο τῆς τήξεως. Οὐ μόνον τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ μετεωρολίθου εἶνε ἀπαλὸν καὶ εὐθρυπτον, ἀλλὰ καὶ κόνις ἀψηλάφητος καθίσταται ἅμα ἔλθῃ εἰς συνάφειαν μετὰ τοῦ ὕδατος καὶ ἅμα τὸ εὐδιάλυτον ἄλας, ὅπερ χρησιμεύει αὐτῷ ὡς εἶδος ἀμμονίας, διαλυθῆ.»

Περιοδικαὶ ἐμφανίσεις.

Ἐμα ἐγένετο γνωστὴ ἡ οὐράνιος τῶν σωμάτων τούτων πηγὴ, ὑπετέθη ὅτι δυνατὸν νὰ προέρχωνται ταῦτα ἐκ τῆς σελήνης, παραγόμενα ἐκ τῶν ἠφαιστειῶν αὐτῆς. Ὑπελογίζετο δὲ ὅτι, πρὸς ὑπέρβασιν τοῦ ὅριου τῆς ἑλλεώσ της, δύναμις διπλασία τῆς ἐκσπενδονίζουσας τὴν σφαῖραν ἐν τοῖς μεγίστοις ἡμῶν τηλεβόλοις ἐπήρκει αὐτοῖς. Τότε δὲ κατερχόμενα ἐπὶ τῆς γῆς ἠθέλον σπρέφεσθαι περίξ αὐτῆς καὶ ἀπαντήσῃ ἐνιαχοῦ τὴν ἐπιφάνειάν της. Ἡ ἐξήγησις ὅμως αὕτη οὐδέλως ἐφηρμόζετο μὲ τὰς νέας παρατηρήσεις, περὶ ὧν θέλομεν λαλήσει καὶ αἵτινες συνεπήγαγον γενικωτέραν τινὰ ὑπόθεσιν.

Πρόκειται περὶ τῆς πλημμυρίδος ἐκείνης τῶν μετεώρων, ἅτινα φωτίζουσι τὸν οὐρανὸν κατὰ διαφόρους τοῦ ἔτους ἐποχὰς καὶ τῶν ὁποίων τινὲς ἐμφανίσεις ἀξιοσημείωτον περιοδικότητα παρουσιάζουσι. Ὁ Olmsted καὶ ὁ Palmer περιγράφουσι τὸ ἄπειρον σιμῆνος τῶν διαττόντων ἀστέρων, ὅπερ παρατήρησαν ἐν Ἀμερικῇ τὴν νύκτα τῆς 12ης πρὸς τὴν 13ην Νοεμβρίου τοῦ 1833. Ἐπιπτον ὡς νιφάδες χιόνος, καὶ περὶ τὴν ἐνάτην ὥραν ἀπηριθμήθησαν ἐν ἐνὶ μόνῳ χώρῳ πλείονες τῶν 200 χιλιάδων. Ἀπήστραπτον ἐκ διαφόρων χρωμάτων, βολίδες δὲ παντὸς μεγέθους ἦσαν ἀναμειγμέναι, ἐνῶ ἐν τῷ ἐμβαδῷ τοῦ στερεώματος παρατηροῦντο ἔλαφρὰ φωσφοροφόρα ἕχη. Τῷ 1799 κατὰ τὴν αὐτὴν τοῦ ἔτους ἐποχὴν ὁ Οὐμβόλδος εἶδεν ἐν Κουμάνῃ φαινόμενον ἐπίσης λαμπρὸν. Τῷ 1823 καὶ 1832 ἀνεφάνη καὶ ἐν Εὐρώπῃ, ἀκολούθως δὲ παρατηρεῖτο τακτικῶς κατ' ἔτος μέχρι τοῦ 1842, ἀφ' ἧς ὅμως ἐποχῆς ἡ ἡμέρα τῆς ἐμφανισεῶς τοῦ μετετοπίσθη, ἀπομακρυνθεῖσα

(*) Συνδυασμὸς θείου καὶ σιδήρου ἢ χαλκοῦ.

(ΜΕΝΤΩΡ. Τόμ. Γ'. Τεύχος Α'.)

μέχρι τοῦ τέλους τοῦ Ὀκτωβρίου, συνάμα δὲ καὶ τὸ φαινόμενον ἐσμικρύνθη καὶ σχεδὸν ἐξέλιπε καθ' ὅλοκληρίαν.

Τὸ αὐτὸ ὅμως δὲν συμβαίνει καὶ περὶ ἑτέρας τινὲς χρονολογικῆς ἐποχῆς ἣτις μετὰ μεγίστης ἀκριβείας διαφυλάττεται. Αὕτη δ' εἶνε τῆς 10ης Αὐγούστου, κυρίως δ' εἰπεῖν ἀπὸ τῆς 9ης μέχρι τῆς 11ης. Βάσιμοι δ' ἀποδείξεις ἐπιβεβαιούσιν ὅτι οἱ Σῖναι ἀστρονόμοι πρὸ δέκα περίπου αἰῶνων παρατήρησαν βροχὰς διαττόντων ἀστέρων, κατὰ τὴν αὐτὴν τοῦ ἔτους ἐποχὴν ἐπὶ μακρὰν ἀλληλουχίαν ἐτῶν.—Ἡ δὲ σωζομένη δημώδης παράδοσις τῶν πυρίνων δακρύων τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου καὶ ἡ ἡμέρα τῆς ἑορτῆς αὐτοῦ (10η Αὐγούστου) ὑπεμφαίνουσι τὴν περιοδικὴν ἐπάνοδον τῶν μετεωρικῶν τούτων σημῶν.—Παλαιὰ δέ τις ἐν Θεσσαλίᾳ ὡσαύτως παράδοσις, ἀναφερομένη ἐν ταῖς ὄρειναῖς χώραις αἵτινες περικυκλοῦσι τὸ Πήλιον λέγει ὅτι ὁ οὐρανὸς ἡμιανόγεται κατὰ τὴν νύκτα τῆς 6 Αὐγούστου, ἑορτὴν τῆς μεταμορφώσεως, πυρσοὶ δὲ ἀναφαίνονται ἐν τῷ βᾶθει τοῦ ἀνοίγματος τούτου.—Ἰδοὺ πῶς ὁ Ἐρσχελος ἀποφαίνεται περὶ τούτου.

» Τὸ κατ' ἐμὲ ἐπὶ τῶν αἰνιγματωδῶν τούτων φαινομένων (καθ' ὅσον δηλ. ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τῆς ἐξωτερικῆς ἢ ἐσωτερικῆς αὐτῶν ἀρχηγόνου αἰτίας πρὸς τὴν ἡμετέραν ἀτμοσφαῖραν), δὲν δύναμαι εἰμὴ νὰ παραδεχθῶ τὴν ἀνάγκην τοῦ ν' ἀποδοθῇ αὐτοῖς κοσμογονικὴ αἰτία. Ἄλλως οὐδαμοῦ καταφαίνεται ἐρμηνεῖα τις, καὶ τοὶ κατ' ἐλάχιστον παραδεκτέα, περὶ τῆς ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος μονιμότητος ἐν τῷ αὐτῷ τῆς ἀκτινοβολήσεως σημείῳ σχετικῶς πρὸς τὰ λοιπὰ,—οὔτε τῆς τοσοῦτον κανονικῆς συμπτώσεως τῆς αὐτῆς τοῦ ἔτους ἡμέρας (10ης Αὐγούστου)—ἐὰν οὐχὶ διὰ τῆς συναντήσεως τῆς γῆς μετὰ δακτυλίου «ἐξ ὕλης τινός» περὶ τὸν ἥλιον φερομένου. Ἡ ἐξήγησις αὕτη βεβαίως καὶ τοὶ εἰσέτι ἐλλειπῆς, οὐχ ἦττον ἐπαρκεῖ πρὸς λύσιν τῶν δύο μεγαλειτέρων τοῦ προβλήματος ἔρων, αἵτινες εἰσὶ καὶ οἱ σπουδαιότεροι. Ὅσον δὲ περὶ τοῦ μεγίστου αὐτῶν ὕψους ὑπεράνω τῆς γῆς «ὑπονοητέον» εἶδος τι ἀνωτέρας ἀτμοσφαίρας καὶ πυρογενοῦς οὕτως εἰπεῖν».

«Τὸ σπουδαῖον σύγγραμμα τοῦ κ. Κέτελετ (Quetelet) ἐπὶ τῆς Φυσικῆς τῆς Σφαίρας δημοσιευθὲν τῷ 1821 διαστῆλλαι τὰ δύο διαφόρου φύσεως ταῦτα ἀτμοσφαιρικὰ στρώματα ἀποκαλῶν τὸ μὲν ἀτμοσφαῖραν κινήτην ὑποκειμένην εἰς παντοειδεῖς μεταβολὰς, τὸ δὲ ἀτμοσφαῖραν ἀκίνητην, ἔχουσαν ἀσθενεστάτην πυκνότητα καὶ ἐμμένουσαν ἐν καταστάσει σχετικῆς εὐσταθείας. «Ἡ ἀνωτέρα αὕτη ἀτμοσφαῖρα, λέγει ὁ ἴδιος, κατάλληλος πρὸς τὴν ἐμφλεξιν καὶ τὴν λάμψιν τῶν διαττόντων ἀστέρων, οὐδέλως ἐπαναγκασ νὰ ἦ τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ συνθέσεως μὲ τὴν κατωτέραν ἀτμοσφαῖραν ἐν ἣ βιοῦμεν».

Ὁ ἴδιος παρατηρεῖ ὅτι αὕτη τῶν διαττόντων ἀστέρων ἡ ὑπαρξίς συνεπάγει τὴν κατ' ἀνάγκην παραδοχὴν, ὅτι τὸ ὕψος τῆς ἀτμοσφαίρας εἶνε τοῦλάχιστον τρεῖς ἢ τετράκις μεῖζον τοῦ νῦν ὑποτιθεμένου.

Σκοτισμὸς τοῦ ἡλίου.

» Ὁ ἡλιακὸς δίσκος, λέγει ὁ Ἀραγώ, ἐνίοτε ἀμαυροῦται στιγμιαίως, καὶ τὸ φῶς τοσοῦτον ἐξασθενεῖ, ὥστε ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ ἀναφαίνονται ἀστέρες. Ὁ Οὐμβόλδος δικαίως ὑπεθυμίζει ὅτι φαινόμενον τοιοῦτου εἶδους, ὅπερ ἀδύνατον νὰ ἐξηγηθῆ διὰ

των ὀμιχλῶν ἢ διὰ τῶν ἠφαιστειωδῶν τερωῶν, συνέβη τῷ 1547 κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ὀλεθρίας μάχης τῆς Μυχλβέργης (Mühlberg) καὶ διήρκεσεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας. Ὁ Κέπλερ ἠθέλησε νὰ ἐρευνήσῃ τὸ αἴτιον τούτου ἐν τῇ παρεμβολῇ κομητείου Ἰλνις (materia cometica), ἀκολούθως δὲ εἰς μέλαν νέφος ἕπερ ἐσχηματίσθη ἀπὸ τὰς ἐκ τοῦ ἡλίου αἰθαλοέσσης ἀπορροίας. Ὁ Κλαδνὴ καὶ ὁ Schnurrer ἀπέδιδον εἰς τὴν διάβασιν μετεωρικῶν μαζῶν πρὸ τοῦ ἡλιακοῦ δίσκου τὰ τούτων ἀνάλογα φαινόμενα τοῦ 1090 καὶ 1208, ὧν ἕκως τὸ μὲν διήρκεσε μόνον τρεῖς ὥρας τὸ δὲ ἕξ. »

» Ὁ Μεσσιέρος (Messier) ἀναφέρει ὅτι τῇ 17ῃ Ἰουνίου τοῦ 1777 περὶ τὴν μεσημβρίαν εἶδε διαρχόμενον ἀνωθεν τοῦ ἡλίου ἐπὶ πέντε λεπτὰ ἀπειρον ἀριθμὸν μελανῶν σφαιριδίων. Τὰ σφαιρίδια ταῦτα δὲν ἀποτελοῦν μέρος ἐνὸς τῶν δακτυλίων τῶν ἀστεροειδῶν, εἰς τῶν ὁποίων τὴν παραδοχὴν τῆς ὑπάρξεως τείνουσιν ἀπασαι τῶν κοσμικῶν μετεώρων αἱ παρατηρήσεις; Δύω ἕτεροι ἀκμυρώσεις τοῦ ἡλίου, ὁ κατὰ τὰς ἀρχὰς Φεβρουαρίου τοῦ 1106 καὶ ὁ τῆς 12 Μαΐου τοῦ 1706, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων περὶ τὴν δεκάτην πρωϊνὴν ἐνύκτωσεν εἰς τέσον βαθμὸν ὥστε αἱ νυκτερίδες ἤρχισαν νὰ πετώσιν, ἀδύνατον κατ' ἄλλον τρόπον νὰ ἐξηγηθῶσι.»

Μετεωρολίθων δακτύλιοι.

Κατὰ τὸν κ. Λεβεριέρον (Le Verrier) ἡ βροχὴ τῶν διαττόντων ἀστέρων τοῦ Νοεμβρίου ἀποδίδεται εἰς τὴν διάβασιν σημήνους μετεωρολίθων διατρεχόντων πέριξ τοῦ ἡλίου ἐκτενεστάτην τροχίαν κατ' ἐναντίαν διεύθυνσιν τῆς κινήσεως τῆς γῆς καὶ τῶν λοιπῶν μεγάλων σωμάτων τοῦ πλανητικοῦ ἡμῶν συστήματος. Τὸ σημεῖον λοιπὸν τοῦτο δὲν ἀνήκει εἰς τὴν αὐτὴν τοῦ σχηματισμοῦ τάξιν μὲ τὰ σώματα ταῦτα, ἀλλ' εἶνε κοσμικῆς ἐποχῆς μεταγενεστέρως. Αἱ περιοδικαὶ ἐμφανίσεις ἐβεβαιώθησαν ἀπὸ τοῦ 902 καὶ, ἐπειδὴ ἔκτοτε ἡ ἀπόστασις τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ ἡλίου μετεβλήθη, συνεπέραναν ὅτι τὸ σημεῖον εἶνε λιαν ἐκτενές. Ἐκ περισσοῦ δέ, ὡς ἐκ τοῦ ἀνεξαρτήτου τῶν μορίων τούτων, αἱ διαφοροὶ αὐτῶν ταχύτητες εἶενον εἰς τὴν βαθμηδὸν διασκεδασιν αὐτῶν κατ' ἑλκὴν τοῦ δακτυλίου τὴν παράτασιν. Ἐάν δὲ δὲν κατέχουν εἰσέτι εἰμὴ ὀρισμένον ἀριθμὸν μοιρῶν, εἶνε διότι ἡ ἐνέργεια τῆς μετατοπίσεως τοῦ σημήνους, οὔτινος τὸ σχῆμα ἦν κατ' ἀρχὰς σφαιρικόν, μόλις πρὸ τινων αἰῶνων ἤρξατο.

Ἀστρονόμος τις Ἀγγλος, ἀναδιψῶν τὰ τῶν Σινῶν χρονικὰ ἔνθα αἱ τῶν ἀστέρων βροχαὶ εἰσιν ἀκριβέστατα καταγεγραμμέναι, εὔρεν ὅτι ὁ ὑπέρτατος βαθμὸς τῆς λάμψεως τοῦ φαινομένου ἐπανέρχεται μετὰ 33 ἔτη περίπου, ἕπερ παρέχει εἰς τὴν τροχίαν τοῦ σημήνους ἄξονα μέγαν ἴσον μὲ 20 ἀκτίνιας τῆς τροχιάς τῆς γῆς καὶ κλίσιν 14 μοιρῶν ἐπὶ τῆς ἐκλειπτικῆς. Διαγράφων τὴν τροχίαν ταύτην ὁ κ. Λεβεριέρος, παρετήρησεν ὅτι κατὰ τὰ ἄκρα τοῦ ἀνωτέρου αὐτῆς μέρους συναντᾶται ὑπὸ τῆς τροχιάς τοῦ Οὐρανοῦ καὶ, παραδεχόμενος τὴν ὑπαρξίν πληθῶς σημηῶν διατρεχούσης τὰς οὐρανίους ἐκτάσεις, φρονεῖ ὅτι αὐτὴ ἐρρίφθη εἰς τὴν ἐν ἐνεργείᾳ τροχίαν τῆς διὰ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ πλανήτου. Τὸ συμβᾶν ὡς εἰκὸς ἔλαβε χώραν τῷ 126 ἔτει μετὰ Χριστόν.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ φαινόμενον σχετικῶς εἶνε νέον, διὰ τοῦτο ἡ διάδοσις τῆς ὕλης κατ' ἑλκὴν τῆς τροχιάς τὴν παράτασιν δὲν περιβάλλει εἰμὴ μικρὸν τόξον. Μετὰ παρέλευσιν χρόνου αἱ ἀναφα-

νίσεις θὰ συμβαίνοσι μὲν κατ' αὔξοντα ἀριθμὸν τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐτῶν, θέλουσιν ἕκως ἐξασθενεῖ κατὰ τὴν ἔντασιν. Ἡ ἐλάττωσις αὐτὴ θέλει προέρχασθαι οὐ μόνον ἐκ τῆς ἀναλώσεως τοῦ σημήνους, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὅτι καὶ ἡ γῆ παρεκτρέπει κατ' ἐκάστην διάβασιν σημαντικὸν μέρος αὐτῶν, ἅτινα κατόπιν παράγουν τοὺς ἀκανονίστους ἀστέρας, δι' ὧν ὁ οὐρανὸς ἀδιαλείπτως φωτίζεται.

Ἀνάλογός τις ἐξηγήσεις ἀποδοτέα καὶ εἰς τοὺς περιοδικούς ἀστέρας τῆς 10ῆς Αὐγούστου, καὶ τοὶ τὸ φαινόμενον τοῦτο φαίνεται πολὺ ἀρχαιότερον· ὁ δακτύλιος ἕκως ἔσχε τὴν εὐκαιρίαν τοῦ ν' ἀποπερατωθῆ συγκλεισθεῖς.

Αἱ εὐφρεῖς θεωρίαι, ἅς συνοπτικῶς περιγράφωμεν, ἱκαναὶ εἰσι πρὸς ἐναργῆ ἀπόδειξιν τοῦ ζῆου ἐνδιαφέροντος, μεθ' οὗ συνεπάγεται σημεῖον τὸ μυστήριον τῶν διαττόντων ἀστέρων. Μέλις τὰ πρῶτα καλύμματα καταπίπτουσι καὶ οἱ μὲν παρατηρηταὶ πολλαπλασιάζονται καὶ συνεταιρίζονται, οἱ δὲ σοφοὶ συναγείρονται, ἐπεριδόμενοι ἐν ταῖς καρτερικαῖς αὐτῶν ἀναζητήσεσιν ἐπὶ τοῦ βαθέος συναισθημάτος, ἕπερ ὑπηγόρευσεν εἰς τὸν Οὐμβόλδον τὰς ἐπομένας σελίδας:

» Βλέπων τις αἴφνης κίνησιν βραδέως ὑψουμένην ἐν μέσῳ τῆς ἀταραξίας τῆς νυκτὸς καὶ στιγμηδὸν διαταράσσουσαν τὴν γαληνιάν τοῦ ἀστερόεντος θόλου λάμψιν, ἀκολουθῶν διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ τὸ πίπτον μετέωρον, τὸ ἐν τῷ στερεώματι φωταυγῆ παραβολὴν διαγράφον, ἅκων ἀνίπταται διὰ τῆς διανοίας εἰς τὰς ἀχανεῖς ἐκείνας ἐκτάσεις, τὰς πανταχοῦ πλήρεις ὕλης, τὰς πανταχοῦ διὰ τῆς κινήσεως ἀναζωπυρουμένας. Τί δὲ σημαίνει ἡ ὑπερβάλλουσα σμικρότης τῶν μετεώρων τούτων ἐν συστήματι ἔνθα παρὰ τῷ ὑπερμεγέθει ἔγκῳ τοῦ Ἡλίου εὐρίσκονται καὶ ἄτομα, οἷα ἡ Δημήτηρ, οἷα ὁ πρῶτος τοῦ Κρόνου δορυφόρος; Τί δὲ ἡ αἰφνῆδιος αὐτῶν ἀφάνισις, ὅτε φαινόμενον ἐτέρου ρυθμοῦ—ἡ ἀπόσβεσις τῶν ἀστέρων ἐκείνων, οἵτινες παρευθὺς ἔλαμψαν ἐν τῇ Κασσιόπῃ, ἐν τῷ Κύκνῳ καὶ ἐν τῷ Ὀφιούχῳ—ἠνάγκασεν ἡμᾶς ἡδὴ εἰς τὴν παραδοχὴν ὅτι δυνατὸν νὰ ὑφίστανται ἐν ταῖς οὐρανίους ἐκτάσεσιν ἕτεροι ἀστέρες ἢ ἐκεῖνοι οὐς πάντοτε βλέπομεν; Ἔγνωμεν νῦν τοῦτο· οἱ διαττόντες ἀστέρες εἰσὶ συστάσεις ὕλης, ἀληθεῖς ἀστεροειδεῖς, οἵτινες περιστρέφονται περὶ τὸν Ἡλίον, διέρχονται ὡς οἱ κομήται τὰς τροχιάς τῶν μεγάλων πλανητῶν καὶ διαλάμπουσι πλησίον τῆς ἀτμοσφαιρας ἡμῶν ἢ τοῦλάχιστον ἐν τοῖς ἐσχάτοις αὐτῆς στρώμασιν.

» Ἀπομεμονωμένοι ἐπὶ τοῦ πλανήτου ἡμῶν πάντων τῶν λοιπῶν τῆς δημιουργίας μερῶν, ἅτινα δὲν περιβάλλονται ἐν τοῖς ὄριοις τῆς ἀτμοσφαιρας ἡμῶν, συγκοινωνοῦμεν μετὰ τῶν οὐρανίων σωμάτων μόνον διὰ τοῦ μέσου, τῶν ἀκτίνων τῶν τσοῦτον στενωῶς συνδεδεμένων μετὰ τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ θερμότητος, καὶ διὰ τῆς μυστηριώδους ἐκείνης ἑλξεως, ἣν αἱ ἀπομεικρυσμέναι μάζαι ἐξασκοῦσιν ἐπὶ τῆς σφαίρας, ἐπὶ τῶν θαλασσῶν ἡμῶν καὶ ἐπ' αὐτῶν μάλιστα τῶν στρωμάτων τοῦ ἀέρος, ἅτινα περιβάλλουσιν ἡμᾶς. Ἄλλ' ἐάν οἱ ἀερόλιθοι εἰσὶ πράγματι πλανήται ἀστεροειδεῖς, τὸ μέσον τότε τῆς συγκοινωνίας μεταβάλλεται, καθίσταται δηλ. μᾶλλον ἄμεσον καὶ τρόπον τινα ὑλοποιεῖται. Ὄντως, δὲν πρόκειται πλέον περὶ τῶν ἀπομεικρυσμένων ἐκείνων σωμάτων, ὧν ἡ ἐπὶ τῆς γῆς ἐνέργεια περιώριστα εἰς τὴν παραγωγὴν δο-

νήσεων ἢ κυμάνσεων φωτὸς καὶ θερμογόνου, ἢ ἔτι εἰς τὴν παραγωγὴν κινήσεων, συνωδὰ τῆς ἀμοιβαίας ἔλξεως· ἀλλὰ πρόκειται περὶ ὑλικῶν ὄλων σωμάτων, ἅτινα ἐγκαταλιμπάνοντα τὸ οὐράνιον χάος διέρχονται διὰ τῆς ἀτμοσφαιρας ἡμῶν καὶ συγκρούονται μετὰ τῆς γῆς, ἧς ἔκτοτε συναποτελοῦν μέρος. Τοιοῦτον εἶνε τὸ μοναδικὸν κοσμικὸν γεγονός, ὅπερ δύναται νὰ θέσῃ τὸν πλανήτην ἡμῶν εἰς συνάφειαν μετὰ τῶν λοιπῶν τοῦ σύμπαντος μερῶν. Εἰσιθότες εἰς τὸ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἐκτὸς τῆς σφαιρας ἡμῶν ὄντων μόνον διὰ καταμετρήσεων, ὑπολογισμῶν καὶ τῆς λογικῆς, ἐκπληττόμεθα νῦν τὰ μέγιστα δυνάμενοι ἄπτεσθαι, ζυγίζειν καὶ ἀναλύειν ταῦτα. Οὕτως ἢ ἐπιστήμη καθιστᾷ ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν παίγνια τὰ μυστηριώδη τῆς φαντασίας ἐλατήρια καὶ τὰς ζωηρὰς τοῦ πνεύματος δυνάμεις, ὅτε ὁ ἀμαθὴς οὐδὲν ἄλλο βλέπει ἐν τοῖς φαινομένοις τούτοις εἰμὴ σπινθήρας ἀνάπτοντας καὶ σβεννυμένους, καὶ ἐν τοῖς μελαγχρόσις ἐκείνοις λίθοις, τοῖς ἐκ τῶν ἐγκάτων τῶν νεφῶν μετὰ πατάγου καταπίπτουσιν, οὐδὲν ἄλλο εἰμὴ ἄτεχρον προϊόν τοῦ συσπασμοῦ τῆς φύσεως.»

Ἐν τῇ ὄψει τῶν θαυμασιῶν τούτων τῆς παντοδυναμίας τοῦ Δημιουργοῦ κατανοοῦμεν τὴν εὐτέλειαν καὶ σμικρότητα τοῦ ἐλαχίστου γνωστοῦ ἡμῖν μέρους τοῦ σύμπαντος, ἐν ᾧ οἱ τὸν ὄγκον ἀπέραντοι καὶ τὴν πληθὺν ἀναρίθμητοι κόσμοι διαπορεύονται ἄβυσσον ἀχανῆ, ἀπαικωρούμενοι ἐν τῷ αἰθέρι δίκην ἀτόμων κοινωροῦ ἐν ταῖς ἀκτίσι τοῦ ἡλίου κινουμένων· τούτο δυνατόν νὰ παρέξῃ ἡμῖν συνάμα καὶ ἀτελεῖ τινα τοῦ ἀπειροῦ ἰδεάν.

(Μεταγλωττισθὲν ὑπὸ Κ. Γ. Λάμπρου).

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΝ Η ΣΜΥΡΝΗ.

Ὁ Σύλλογος οὗτος ἐξοκολουθεῖ καὶ ἐφέτος τὰς τε ἐκτάτους ἀγορεύσεις καὶ τὰ τακτικὰ μαθήματα, εἰς ἃ προστετέθησαν καὶ τὰ οὐσιωδέστατα τῆς Κατηγήσεως καὶ τῆς Ἱστορίας, ἐκκλησιαστικῆς τε καὶ πολιτικῆς, ὡς καὶ τὰ τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας, συγκριτικῶς πρὸς τὴν Ἱστορίαν, καὶ τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου.

Ἀπονέμοντες καὶ ἡμεῖς τὰς εὐχαριστήσεις ἡμῶν πρὸς τοὺς ἀκαμάτως καὶ ὄλων ἀφιλοκερδῶς ἐργαζομένους ὑπὲρ τῆς διανοητικῆς τε καὶ ἠθικῆς τῆς κοινωνίας ἀναπτύξεως, μεταφέρομεν ἐκ τῶν μαθημάτων τῆς χημείας τὰ ἀκόλουθα.

Τὸ ἄλας, κατὰ τὰς ἀναπαραστάσεις ἡμῶν, ἄς ποιούμεν μετὰ τὰς ἀναπτύξεις τοῦ ἐξόχου Χημικοῦ μας ἐν τῷ *Ἀναγνωστηρίῳ Ἡ Σμύρνη*, κ. Π. Παγκάλου, εὐρίσκεται εἰς τὴν σύνθεσιν ὄλων τῶν σωμάτων, εἶνε σῶμα σκληρὸν καὶ ἄκαμπτον, ἔχον ἰδιότητα ν' ἀναλύεται εἰς τὸ ὕδωρ καὶ πῦρ καὶ νὰ προξενῇ εἰς τὴν γλῶσσαν γεῦσιν δξεῖαν καὶ θριμείαν. Κρυσταλλοῦται εἰς πολυγώνους ἐπιφανείας ληγρῶσας εἰς ὄξύ, λαμβάνον διάφορα κανονικὰ καὶ ἀκανόνιστα σχήματα.

Καὶ τὰ εἶδη καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ εἶνε διαφορετικά, ἢ διότι ἐνόνεται μετὰ ἄλλας ὕλας, ἢ διότι τὰ μόριά του εἶνε τετμημένα εἰς διάφορα σχήματα· τὰ δύο αὐτὰ ἴσως αἰτία συντρέχουσιν εἰς τὸ νὰ σχηματίσῃ τὰ διάφορα ἄλατα.

Το σῶμα τοῦτο ὡς ἄρτυμα (εἶπεν) ἦτο γνωστὸν καὶ ἐπὶ τῶν

ἀρχαιοτάτων χρόνων. Μέχρι δὲ τοῦ 17ου αἰῶνος ἡ σύνθεσις τούτου ἔμεινεν ἀφανής. Πρῶτος δὲ ἔκ Βερολίνου περιώνυμος χημικὸς Μαγγάφ, ὁ γεννηθεὶς τῷ 1709 ἔτει καὶ τελευτήσας τῷ 1780, ἀπέδειξε δι' εὐφυῶν πειραμάτων ὅτι ἐκ τοῦ ἄλατος τούτου δύναται νὰ παραχθῇ ὕδροχλωρικὸν ὄξύ καὶ ἀλκάλιον τι, λίαν διάφορον τῆς ποτάσεως, ὅπερ νῦν καλεῖται σόδα.

Ἐπὶ πολὺ ἐκαλεῖτο ἄλας κοινόν, ἄλας μαγειρικόν, θαλάσιον ἄλας, ὀρυκτόν, ἀμμωνιακόν, νίτρον, συττηρία, βιτριόλον καὶ ὁ βόραξ.

Ἐσχάτως (εἶπεν) ἀνακαλυφθέντος τοῦ χλωρίου, ἔσχε τὸ ὅποιον φέρει τὴν σήμερον ὄνομα χλωροῦχον σόδιον· καὶ σύγκειται ἐκ σοδίου 40 καὶ χλωρίου 60, ὥστε 40+60=100.

Τὸ ἄλας τοῦτο εἶνε ὑπερβαλλόντως διακεχυμένον ἐν τῇ φύσει· παρίσταται δὲ ὑπὸ δύο καταστάσεις: πρῶτον, ὀρυκτόν· ἐντὸς τῆς γῆς καὶ, δευτέρον, διαλελυμένον ἐν τοῖς ὕδασι, ὡς εἰς τὸ θαλάσιον, εἰς τὸ λιμαναῖον καὶ εἰς τὸ τῶν ἀλατούχων πηγῶν. Τὸ ὀρυκτόν ἄλας εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν γῆν σκληρὸν καὶ λαμπρὸν ὡς ὁ κρύσταλλος, σχηματιζόμενον ἀπὸ τὴν ἔνωσιν τοῦ ἀλικοῦ ὄξεος μετὰ τὸ ὀρυκτόν, τὸ νίτρον κτλ. Τὰ κρύσταλλα αὐτοῦ εἶνε κανονικοὶ κύβοι· ἔχοντες ὀλίγον κοίλην τὴν ἄνω ἐπιφανείαν· ὑπάρχουσι δ' ἀλατωρυχεῖα σχεδὸν πανταχοῦ τῆς γῆς· πλὴν τὰ σημαντικώτερα αὐτῶν ὑπάρχουσιν εἰς τὴν Μεσημβρινὴν Γερμανίαν, Οὐγγαρίαν, Πολωνίαν, Ἀφρικὴν, εἰς τὴν γῆν τοῦ Περσῶ καὶ εἰς τὴν τῆς Χιλῆς.

Τὰ ἐν Εὐρώπῃ σημαντικώτερα εἶνε τὰ τῆς Βιελνίκης καὶ Βοσνίας πλησίον τῆς Κρακοβίας. Ταῦτα δὲ ἐκτείνονται μέχρι τῆς Μολδαβίας, ἕως εἰς τὰς βορείους ὑπερείας τῶν Καρπαθίων ὄρεων. Ταῦτα ἀνεκαλύφθησαν περὶ τὰ μέσ α τοῦ 18ου αἰῶνος ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ε'. Βιλευλᾶ βασιλέως τῆς Πολωνίας.

Τὰ ἀλατωρυχεῖα ταῦτα εἶνε πηγὴ πλοῦτου διὰ τὰς χώρας ἐκεῖνας. Μῆκος δ' ἔχουσι ὑπὲρ τὰ 100 μυριάμετρα καὶ πλάτος εἰς τινα μέρη 20· ἔχουσι δὲ τὸ βάθος 400 μέτρων, 65 δὲ ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ταῦτα συγκροτοῦσι πόλιν ὑπόγειον, ἔχουσαν ὁδοὺς πλατείας καὶ καλύβας διὰ τὰς οἰκογενείας τῶν ἐργαζομένων τὴν ἐξώρυξιν τοῦ ἄλατος, πλείστοι δὲ τῶν ἐργατῶν τούτων ἐκεῖ γεννῶνται καὶ ἐκεῖ τελευτῶσι τὸν βίον. Μέγας ἀριθμὸς λυχνῶν φωτίζει τὴν ὑπόγειον ταύτην πόλιν νύκτα καὶ ἡμέραν, αἱ δὲ ἐπὶ τῶν ἀλατωδῶν βράχων ἀντανακλῶμεναι ἀκτίνες τῶν φῶτων παρέχουσι θέαμα λαμπρότατον.

Ἡ ἐξώρυξις τοῦ ὀρυκτοῦ ἄλατος ἐνεργεῖται κατὰ τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἐνεργεῖται καὶ ἡ ἐξαγωγή τῆς τιτάνου. Ἀποσπώμενα ἐκ τῶν ἀλατωδῶν βράχων τεμάχια κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον μέγαλα ἄλατος, διευθύνονται εἰς τὰς ἀγοράς· ὅταν δὲ τὸ ἄλας ἦνε ἀκάρητον, ἀναλύεται καὶ μετὰ ταῦτα μένει ἡρεμον μέχρι οὗ κρυσταλλωθῇ. Πολλάκις δὲ μένει ἰκανὴ ποσότης ὕδατος ἐν ταῖς στοαῖς τοῦ ἀνθρακωρυχείου, μέχρι οὗ κορεσθῇ ἄλατος, καὶ μετὰ ταῦτα ἐξάγεται τὸ ὕδωρ δι' ἀντλιῶν καὶ δι' ἐξατμίσεως ἀποχωρίζεται τὸ στερεὸν μέρος, ὅπερ εἶνε ἄλας καθαρόν.

Ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἐξαγωγῆς τοῦ ἄλατος (εἶπε) συνειθίζεται εἰς τὸ Σαλσβοῦργον, εἰς τὴν Ἑλβετίαν κτλ.

Τὸ ὀρυκτόν ἄλας εἶνε συνήθως χρωματισμένον, ὅτε μὲν κίτρινον, ὅτε δὲ ὑπομέλαν, καὶ ἄλλοτε κόκκινον, ἄλλοτε κίανον καὶ

ἄλλοτε πράσινον, ἔνεκα διαφόρων οὐσιῶν μεθ' ὧν εὐρίσκεται εἰς ἐπαφὴν, ὡς ἀργίλλου, ὀξειδίου τοῦ σιδήρου ἢ τοῦ μαγγανησίου ἢ καὶ ἔνεκα ὀργανικῶν οὐσιῶν περιέχει δὲ σχεδὸν πάντοτε μικρὰν ποσότητα χλωροῦχου ποτασίου.

Αἱ ἀλατώδεις λίμναι εἰσὶ πολυαριθμοί. Τρωιῶται δὲ ἀπαντῶνται εἰς τὴν Ἀσιατικὴν Ρωσίαν, εἰς τὴν Σιβηρίαν, εἰς τὴν Οὐγγαρίαν καὶ εἰς τὴν Ἀφρικήν. Εἰς δὲ τῆς χώρας, ἔνθα ἀπαντῶνται αἱ ἀλατοῦχοι λίμναι, καὶ αὐτὸ τὸ ἔδαφος παρετήρησαν ὅτι εἶνε ἀλατοφόρον. Τὰ δὲ ὕδατα τῶν λιμνῶν τούτων ἔχουσι χρῶμα ὑπέρυθρον καὶ ἐξάγουσιν ὄσμην ἀσφαλτώδη.

Υπάρχουσι δὲ ἀλατώδεις πηγαὶ εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ μέρη τῆς γῆς. Τὸ ἐν αὐταῖς ἀπαντῶμενον ἅλας εἶνε συνδεδεμένον πάντοτε μετ' ἄλλων ἀλάτων καὶ κυρίως μετ' ὁ θεῖον τῆς τιτάνου καὶ τῆς μαγγανησίας. Τὰ ὕδατα τῶν πηγῶν τούτων διέρχονται ἀναμφιδόλως δι' ἀλατοῦχων στρωμάτων τῆς γῆς, ἀφ' ὧν ἰκανὴ ποσότης ἁλατος διαλύεται διὰ τῆς ἐπιτριβῆς τῶν ὑδάτων· ὅσον δὲ τὸ ὕδωρ εἶνε ἀλμυρότερον, τοσοῦτον καὶ ἡ πηγή αὐτοῦ, ἐξ ἧς ἐξάγεται, εἶνε βαυτετέρα· τοιαῦται δὲ πηγαὶ εἶνε πολυαριθμοὶ καὶ ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν Γαλλίᾳ.

Διαφέρουσι τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης οὐσιωδῶς (εἶπε) τῶν ἄλλων φυσικῶν ὑδάτων, διότι ἐξαιρουμένης τῆς ἀλμυρᾶς ἔχουσι καὶ μικρὰν καὶ ναυτιώδη γεῦσιν, πρὸς δὲ τὴν ἀπὸ τῆς ἔχουσιν ὄσμην δυσάρεστον, εἶνε εἰς τὴν ἀφὴν γλοιώδη, περιέχουσι ἐν διαλύσει ἅλατα ἔχοντα βάρος 3—4 τοῖς 100· τὸ δὲ μαγειρικὸν ἅλας, καὶ τοι τὸ ἐπικρατέστερον πάντων, δὲν εἶνε πλέον 3 τοῖς 100.

Αἱ διαφοραὶ ἐπὶ τῆς γῆς θάλασσαι δὲν ἔχουσι (εἶπε) τὴν αὐτὴν ποσότητα τοῦ ἁλατος· εἰς δὲ τὸν μέγαν Ὀκεανὸν καὶ τὸ βάρος τοῦ ὕδατος καὶ ὁ βαθμὸς τῆς ἀλμυρότητος ὑπὸ τὸν Ἰσημερινὸν καὶ ὑπὸ τοὺς πόλους εἶνε τὰ αὐτὰ, ἀλλὰ κατὰ τὸν Κ. Δαρῶν τὸ βάρος τοῦ ὕδατος καὶ ὁ βαθμὸς τῆς ἀλμυρότητος αὐξάνουσι ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, καθόσον τις προχωρεῖ πρὸς τὸν πυθμένα.

Τὸ θαλάσσιον ὕδωρ δὲν χρησιμεύει μῆτε εἰς τὴν πόσιν (πρὸς ἐθνη) μῆτε εἰς τὰς ἄλλας ἀνάγκας τοῦ βίου, διότι πρῶτον δὲν διαλύει τὸν σάπωνα, εἶτα δὲ τὰ λαχανικὰ καὶ τὸ κρέας δὲν βράζουσι ἐντὸς αὐτοῦ. Πολλὰ μέσα μετεχειρίσθησαν οἱ χημικοί, ὅπως καταστήσωσι τὸ θαλάσσιον ὕδωρ πόσιμον κτλ.—ὡς ἐν παραδείγματι δὲ ἀνέφερε τὸν πλοίαρχον Φρεῦσινέτην, τὸν Ρωχῶν, τὸν Δανὸν πλοίαρχον Κορνίγας κτλ.

Τὸ διὰ τῆς ἀποστάξεως τοῦ θαλάσσιου ὕδατος κατασκευαζόμενον γλυκὺ νερὸν δὲν εἶνε (εἶπε) μῆτε πόσιμον μῆτε υγιεινόν, ἐὰν δὲν εἰσαχθῆ ἐν αὐτῷ μικρὰ τις ποσότης ἀέρος δι' ἐργαλείου καλουμένου ἀεριστήριον καὶ ἐὰν δὲν προστεθῆ εἰς τοῦτο μικρὰ τις ποσότης ἀνθρακίου τῆς τιτάνου καὶ θαλάσσιου ἁλατος.

Τὸ χλωροῦχον σόδιον (εἶπεν) εἶνε σῶμα στερεόν, ἄχρουν καὶ διαφανές, ἔχον γεῦσιν χαρακτηριστικὴν. Ἡ δὲ διάλυσις αὐτοῦ ἐν τῷ ὕδατι ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῆς θερμοκρασίας τοῦ ὕδατος· 100 π. γ. γραμμάρια ὕδατος ἐν θερμοκρασίᾳ 18 διαλύει 36 γραμμάρια ἁλατος, καὶ ἐν θερμοκρασίᾳ 10 διαλύει 40 γραμμάρια καὶ 4 δέκατα. Διάλυσις δὲ τις κεκορησμένη ἁλατος ἐξαι-

μισθεῖσα ἐν τῇ συνήθει θερμοκρασίᾳ παράγει κυβικὰ κρύσταλλα, ἅπερ συναπτόμενα ἀποτελοῦν τετραγωνικὰς πυραμίδας, ὧν αἱ πλευραὶ σχηματίζουσι σειρὰν τινὰ βαθμίδων.

Τὰ κρύσταλλα τοῦ ἁλατος (εἶπε) περικλείουσιν ἐντὸς αὐτῶν μικρὰν τινὰ ποσότητα θαλασίου ὕδατος, ἕπερ θερμανθέντων τῶν κρυστάλλων ἐκτεινόμενον θραύει τὰς πλευρὰς αὐτῶν καὶ προξενεῖ μικρὸν τινὰ κρότον, τὰ δὲ τεμάχια τοῦ ἁλατος ἐκτινάσσονται εἰς ἰκανὴν ἀπόστασιν. Διάλυσις δὲ τις κεκορησμένη θαλασίου ἁλατος ψυχρανθεῖσα μέχρι τοῦ 100 καταταλεῖπει κατακάθισμα πρισματικῶν κρυστάλλων ἐνὸς χλωροῦχου. Τὰ κρύσταλλα ταῦτα ἀφενθέντα εἰς τὴν συνήθει θερμοκρασίᾳ διαλύονται καὶ παράγουσι κρύσταλλα κυβικὰ ἀνυδρα. Τὸ ὑδρομιγές οἰνόπνευμα διαλύει μικρὰν τινὰ ποσότητα τοῦ θαλασίου ἁλατος, ἡ δὲ διάλυσις αὕτη ἀναφθεῖσα παράγει φλόγα κιτρίνην. Τὸ θαλάσιον ἅλας τήκεται ἐν τῇ ἐρυθροπυρώσει καὶ ἐξατμίζεται ἐν τῇ λευκοπυρώσει.

Τὸ χλωροῦχον σόδιον ἀποτελεῖ ἡ φυσικῆς ἢ τεχνικῆς μέρος τῶν τροφῶν τῶν πρὸς χρῆσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ζώων. Οἱ δὲ ἄγριοι λαοὶ οἱ κατοικοῦντες (εἶπε) μακρὰν τῆς θαλάσσης ἐπιχειροῦσιν ἐκτεταμένας καὶ κοπιώδεις ὁδοπορίας πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ ἁλατος· ἂν δὲ καὶ τὸ σῶμα τοῦτο δὲν ἦν ὅρος ἀπαραίτητος διὰ τὴν ὑπαρξίν τῶν ζώων, ἡ προσθήκη ἑμῶς αὐτοῦ ἐντὸς τῆς νομῆς αὐτῶν παρέχει εἰς τὰ ζῶα μεγάλην εὐεξίαν καὶ ὀρεπτικότητα.

Δ. Α. Μ. ΧΑΡΙΚΛΗΣ.

Κατ' αὐτὰς ἔτυχε νὰ περιέλθῃ εἰς χεῖρας μου αὐτόγραφος ἐπιστολὴ τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένου Νεοφύτου Δούκα, ἧτις ἐγράφη παρ' αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐν Περγάμῳ ἀξιώτιμον ἱατρὸν Νικόλαον Ράλλην· ὡς συνδρομητῆς δὲ δὲν λείπω τοῦ νὰ τὴν στείλω πρὸς ὑμᾶς ὡς οὖσαν ἀξίαν ἀναγνώσεως.

Ἐν Κυθωνίαις, Ἄναστ. Ν. Μωραΐτης

Νικολάφ Ράλλη Νεοφύτου Δούκα εὐ πρότερον.

Ἡφρανάς με, τέκνον Νικόλαε, ἐν οἷς γράφεις, καὶ ταῦτα σπεύδων πρὸς μίμησιν τῆς ἀρχαίας καὶ ἀβροτέρας ἐκείνης Μούσης, ἧτις νῦν τε καὶ αἰεὶ μέχρις ἂν ὦσιν οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ γῆς, οὐκ ἔσθ' ὅπως παύσεται κλέος αἰρομένη παρὰ πᾶσι τοῖς ἔθνεσι. Σὺ δ' οὖν προῖον οὕτως εὐτυχῶς τῇ βαθυκόλπῳ ταύτῃ θυγατρὶ τοῦ Διός, μὴ ὀκνήσης καὶ προσωτέρω γενόμενος, τοὺς ἱερούς καὶ ἀκηράτους αὐτῆς ἀρδεύεσθαι ἔρωτας· οὕτω γὰρ σοὶ ἡ τῶν λόγων ἀκήρατος ἀροθήσεται ἀλωή, ἐξ ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα. Τῶν δ' ἐμῶν βιβλίων ἀποστελεῖ σοὶ οὐμὸς Ἰωάννης ὁ Οἰκονομίδης, ὅσα πάρεστί μοι χαρίσασθαι σοὶ, ἐπέλιπε γὰρ τὰ πολλά· ἃ δὲ μοὶ παρασκευάζεται ἤδη ἀπὸ τοῦ τύπου, τούτων ἐπιμνησθέντι πρὸς ἐμὲ ἐν καιρῷ, ἔσται σοὶ πάντα· καὶ γὰρ καὶ ταῦτα αὐτὰ αὐθόρμητα λιχνεύονται τοὺς τοιοῦτους ἔρωτω.

Τῇ ἰδ' ὀκτωβρίου αἰμαβ.

Ἐκ τῆς Αἰγίνης.

ΟΙ ΕΝ ΡΟΥΜΑΝΙΑ ΑΛΒΑΝΟΙ

Ἱστορία τῶν ἡγεμόνων Γκίκα κατὰ τὸν ΙΖ', ΙΗ' καὶ ΙΘ' αἰῶνα
παρὰ τῆς Κυρίας Δόρας Ἱστριάδος.

Οἱ Ρωμαῖοι, ἰσχυροὶ ἕνεκα τῆς δυνάμεώς των, καὶ οἵτινες ἔκρι-

ναν τοὺς Ἕλληνας μὲ τὰς αὐτὰς προλήψεις, μὲ τὰς ὁποίας ὁ Αἴας τὸν Ὀδυσσεύα, εἶχον φαντασθῆ ὅτι ἔλοι οἱ μῦθοι τῆς ἱστορίας ὠφελοντο εἰς τὴν ἐνεργὸν αὐτῶν φαντασίαν. Ἀλλὰ παρατήρησις ἀμερόληπτος δεικνύει ὅτι μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ἔλοι οἱ λαοὶ ἀφῆκαν, ὥστε τὰ χρονικά των νὰ ἐμπλησθῶσι μυθῶδων παραδόσεων. Ἀπὸ τῶν πονημάτων τοῦ Νιθούρ εἶνε γνωστὸν ὅτι ἡ Ρωμαϊκὴ ἱστορία στερεῖται ἀυθεντικότητος μέχρι τῆς ἐν Ρηγίλλη λίμνη μάχης. Ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Δουάβεως, ἔνθα τὸ ὄνομα τῶν Ρωμαίων διεσώθη, δὲν ἐφρόντισαν δυστυχῶς πολὺ περὶ τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας. Ὁ μέγας λογοθέτης Radu de Grecanni (Ραδου δὲ Γρεκάνι) κατέστη ὀνομαστός διὰ τὴν συγγραφὴν ὀγκώδους τόμου περὶ τῆς γενεαλογίας τοῦ πρίγκηπος τῆς Βλαχίας Κωνσταντίνου Βρανκοβάνου ἀλλ' ὁ τόμος οὗτος, καθ' ἃ παρὰ πάντων ὁμολογεῖται σήμερον,

δὲν εἶνε εἰμὴ συλλογὴ τολμηροτάτων ψευδολογιῶν. Ἡ ἀλλόκοτος ὀμιλία, ἣν ἱερεὺς τις τοῦ Βουκουρεστίου, ὁ Π. Λάνκ (P. Lank), ἐποίησατο ἐπὶ τῆς ἱστορίας τοῦ Γκίκα πρὸς τὸν κ. Στανίσιαν Βελαγκέρον, τὸν συγγραφέα τῆς *Κερούτσας*, δεικνύει ὅτι ἐν Ρουμανίᾳ «τολμῶσι περὶ τὴν ἱστορίαν» ἵνα καθ' Ὁράτιον εἰπώμεν, πολὺ μᾶλλον ἢ ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ Ἑλληνικῷ τόπῳ.

Ἡ εἰσαγωγὴ μεθόδου ὄντως ἐπιστημονικῆς εἰς τὰς ἱστορικὰς ἐρεῦνας ἀπέστειλεν εἰς κόρακας σήμερον τὰς ἐπινοήσεις τῆς φαντασίας καὶ τὰς ἐμπαθεῖς μεροληπτικὰς ἐφευρέσεις, τὰς ὁποίας ἀντικατέστησεν ἡ πραγματικότης. Πεισιμένη περὶ τῆς ὑπεροχῆς τῆς μεθόδου ταύτης ἡ Κυρία Δόρα Ἱστριάδος ἤρξαστο ἐν τοῖς Ἑυρωπαϊκοῖς ἀρχείοις τὰς ἐρεῦνας ἐκεῖνας, αἵτινες ἐπήνεγκαν ἀποτελέσματα ὄντως ἀνέλπιστα.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Γ'. ΓΚΙΚΑΣ ΠΡΙΓΚΗΣ ΤΗΣ ΜΟΛΔΟΒΑΧΙΑΣ.

Μέχρι τοῦδε ἠδυνήθη νὰ ἐπανορθώσῃ ἐν τῇ Ἑυρωπαϊκῇ Ἐπιθεωρήσει (Rivista Europea) τὴν ἱστορίαν τοῦ Γεωργίου Α', τοῦ Γρηγορίου Α' (ΙΖ' αἰῶν)—τοῦ Γρηγορίου Β' τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου, μεγάλου διερμηνέως καὶ μεγάλου λογοθέτου—τοῦ Ματθαίου Β', τοῦ Καρόλου Α' καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου ΣΤ' (ΙΗ' αἰῶν). Πῶς ἀφίκετο εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Γρηγορίου Γ', ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας, ἀνδρὸς οὐχ ἥττον σοφοῦ ἔσον καὶ δραστηρίου, περὶ οὗ ἐσχάτως καὶ ὁ Μέντωρ ἔγραψεν ὅτι ἐπροστάτευεν Ἑυγένιον τὸν Βούλγαρον, τὸ σέμνωμα τῆς ἑλληνικῆς σοφίας(1). Τὸ τέλος τοῦ Γρηγορίου ὑπῆρξε τραγικόν, ὁ δὲ Σουλτάν Ἀπτούλ—Χαμὶδ ἐκαρπώθησεν αὐτὸν τῷ 1777, διότι ἀπεποιεῖτο νὰ παραδώσῃ ἐπαρχίαν τινὰ τῆς Μολδαβίας, τὴν Βουκοβίαν, εἰς τὸν Αὐστριακὸν οἶκον. Ἐπὶ τῆς βάσει τῆς εἰκόνας αὐτοῦ, εὐρισκομένης ἐν Παρισίοις, ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή:

ΔΩΚΕ ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΜΟΝΟΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΙΕΡΩΝ
ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΣ ΓΟΥΝΕ ΔΕ ΣΥ ΓΚΙΚΑΔΩΝ ΚΟΙΡΑΝΕ
ΚΑΓΓΕ ΝΟΑ.

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη αἰνίττεται τὰς σπουδαίας ἐρεῦνας, ἃς ὁ Γρη-
(1). Ἱδὲ σελ. 97.

γόριος ἐποίησατο, ὅτε ἦτο μέγας διερμηνεὺς τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, ἐν τῇ τοῦ Σεραίου βιβλιοθήκῃ, μέχρι τότε κεκλεισμένη εἰς τοὺς χριστιανούς, ἐνθα ἀνεκάλυψεν ἀξιόλογα σχόλια ἐλληνικὰ ἐπὶ τῆς Ἀγ. Γραφῆς.

Ὁ Γρηγόριος Γ'. ἔσχεν ἀδελφὸν τὸν Δημήτριον, Βοεβόδαν Grandhano τῆς Βλαχίας, τοῦ ὁποῦοι οἱ υἱοὶ Γρηγόριος Δ'. (1822) καὶ Ἀλέξανδρος Ι'. (1834 καὶ 1856), ἐκυβέρνησαν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις τὴν ρηθεῖσαν ἡγεμονίαν. Ἡ Κυρία Δόρα Ἰστρίας θὰ συγγράψῃ βεβαίως τὴν ἱστορίαν τῶν δύο τούτων θείων αὐτῆς ὡς καὶ τὴν τοῦ ἐξαδέλφου, τοῦ τελευταίου ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας, Γρηγορίου Ἀλεξάνδρου Α'., ἵνα οὕτω περατώσῃ πόνημα, ὅπερ ἀναγκαιῶς ἐδέχθη ἐν ἀπαιτήσῃ ἐνιαυτῶν ὄλων ἐργασίαν καὶ ἐρευνας πολυετείς.

* *

Ο ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ.

«Τὸν *Εὐεργέταν* ἀγαναῖς ἀμοιβαῖς ἐποιοχομένους τίνεσθαι.» (Πίνδ.).

Ἐπειδὴ βασιλεῖς τινες καὶ μάλιστα οἱ τῆς Συρίας ἔσχον τὴν ὡς ἀνωτέρω προσωνομίαν, θέλομεν ἐνταῦθα περιγράψαι σαφέστερον τὰ περὶ τοῦ ἐπιθέτου τούτου.

... Ὁ Πλούταρχος ἀγανακτεῖ τρόπον τινὰ κατὰ τῶν βασιλέων ἐκείνων, οἵτινες ἐπωνομάσθησαν Θεοὶ ἢ παῖδες Θεῶν (ὡς π. γ. Ἀντίοχος δ Β'. βασιλεὺς τῆς Συρίας ὁ ἐπικαλούμενος Θεός) λέγων ὅτι οἱ λαοὶ ἀσμένως μᾶλλον ἐτίμων τοὺς θέλοντας ἵνα προσαγορεύωνται καὶ διακηρύττωνται Φιλάδελφοι ἢ Φιλομήτορες ἢ *Εὐεργέται* ἢ Θεοφιλεῖς.

«Διὸ καὶ τῶν βασιλέων τοὺς μὴ Θεοὺς μηδὲ παῖδας Θεῶν ἀναγορεύεσθαι θέλοντας, ἀλλὰ Φιλαδέλφους ἢ Φιλομήτορας ἢ *Εὐεργέτας* ἢ Θεοφιλεῖς, οὐκ ἤχθοντο ταῖς καλαῖς μὲν, ἀνθρωπικαῖς δὲ ταύταις προσηγοραῖς τιμῶντες.» (Πλούταρχ. Περὶ τοῦ ἑαυτὸν ἐπαινεῖν ἀνεπιφθόνως. XII.).

Τὸ ἐπίθετον λοιπὸν *Εὐεργέτης* κατὰ τὴν κυρίαν τῆς λέξεως σημασίαν προσεδόθη ὑπὸ τῶν ἀρχαίων τοῖς ἡγεμόσιν αὐτῶν διὰ μέγα τι εὐεργέτημα, ὅπερ οὗτοι ἐδωρήσαντο τοῖς ἀνθρώποις ἢ τοῖς Θεοῖς.

Οἱ Ἀριμασποῖ, ἔθνος Σκυθικόν, ἔνεκον τῆς φιλοφροσύνης μεθ' ἧς ὑπέδέχθησαν, ὡς μυθολογεῖται, τοὺς Ἀργοναύτας, προσεκλήθησαν ὑπ' αὐτῶν *Εὐεργέται*.

Τὰ Χρονικὰ τῆς Πάρου (τὰ κοινῶς γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μάρμαρα τοῦ Ἀρουνδέλ*, καθότι ὁ ἀγγλὸς οὗτος Κόμης ἀνακαλύψας αὐτὰ ἐν τῇ νήσῳ Πάρῳ τὰ μετῆνεγκεν εἰς Ἀγγλίαν τὸ 1627. Τὰ πολύτιμα ταῦτα ὑπομνήματα ἐμπεριέχουσι τὰ κυριώτερα συμβάντα τῆς Ἑλληνικῆς Ἰστορίας ἀπὸ τοῦ 1582 μέχρι τοῦ 264 π. Χ.) ἀναφέρουσι περὶ ἐνός τινος Διονυσίου, *Εὐεργέτου* τῶν Θεῶν τῆς πατρίδος του, καὶ τινος Κλεινοδήμου, *Εὐεργέτου* τοῦ Ναοῦ καὶ τῶν κατοίκων τῆς Δήλου.

Οἱ Πέρσαι, προσωνομάζον Ὀροσάγγας, τοὺς εὐεργέτας τοῦ βα-

σιλέως αὐτῶν, καταγράφοντες τὰ εὐεργετήματά των ἐν τοῖς δημοσίοις ὑπομνήμασι. Διόπερ καὶ ὁ Ἰώσηπος ἐν τῇ Ἰουδαϊκῇ αὐτοῦ Ἀρχαιολογίᾳ λέγει ὅτι ὁ Βασιλεὺς Ἀρταξέρξης διέταξε νὰ προσωνομάζωσι τὸν Μαρδοχαῖον *Εὐεργέτην* καὶ *Σωτήρα* πρὸς μνήμην τῆς τῶν εὐνούχων Βαγαθώου καὶ Θεοδέστου συνωμοσίας τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἀνακαλυφθείσης.

«αὐτοῦ (τοῦ Μαρδοχαίου) τὸ ὄνομα τοῖς τὰ ὑπομνήματα συγγραφομένοις ἐκέλευσε σημειώσασθαι.» καί,

«τὸν *Εὐεργέτην* μου καὶ *Σωτήρα* Μαρδοχαῖον καὶ τὴν κοινὴν ἡμῖν τοῦ τε βίου καὶ τῆς ἀρχῆς Ἐσθῆρα.» (Ἰωσηπ. Φλαβ. Ἀρχαιολ. Βιβλ. ΙΑ'. σελ. 35 καὶ 47.).

Παρὰ τοῖς Ἑλλησιν ἐκαλοῦντο συνήθως *Σωτήρες* καὶ *Εὐεργέται* οἱ ἀποδίδοντες ἀξίαν τινα λόγου ἐκδοῦλευσιν πρὸς τὸ δημόσιον ἢ πρὸς τοὺς ἰδιώτας. Ὅθεν ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις, ὡς ἱστορεῖ ὁ Διόδωρος, τὰ βασίλεια δὲν ἀπενέμνοντο τοῖς υἱοῖς ἢ συγγενέσι τῶν βασιλέων, ἀλλὰ τοῖς εὐδοκίμοσιν ἐπὶ ἀρετῇ καὶ εὐεργετήμασι παρὰ τοῖς λαοῖς. Διόπερ καὶ τοσοῦτοι βασιλεῖς κατετάχθησαν ἐν τοῖς θεοῖς καὶ ἐλατρεύοντο ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων. Διότι διὰ τῶν εὐεργεσιῶν κυρίως καὶ τῶν μεγαλοδωριῶν φαίνονται οἱ ἄνθρωποι ὡς μετέχοντες τῆς θείας φύσεως:

«Ἄλλους δ' ἐκ τούτων ἐπιγίους γενέσθαι φασίν, ὑπάρξαντας ἢ μὲν ὀνητούς, διὰ δὲ σύνεσιν καὶ κοινήν ἀνθρώπων εὐεργεσίαν ἢ τετυχηκότας τῆς ἀθανασίας, ὧν ἐνίους καὶ βασιλεῖς γεγονέναι κατὰ τὴν Αἴγυπτον. . . . Ἡλιόν τε καὶ Κρόνον καὶ Ρέα, ἔτι δὲ καὶ Δία, τὸν ὑπὸ τινων Ἀμμωνα προσαγορευόμενον πρὸς δὲ τούτοις Ἡραν καὶ Ἥφαιστον, ἔτι δ' Ἐστίαν καὶ τελευταῖον Ἐρμῆν. Καὶ πρῶτον μὲν Ἡλιον βασιλεύσαι τῶν καθ' Αἴγυπτον, ὁμῶνυμον ὄντα τῷ κατ' οὐρανὸν ἄστρῳ. . . . Μετὰ δὲ ταῦτα τὸν Κρόνον ἄρξαι, καὶ γήμαντα τὴν ἀδελφὴν Ρέα γεννήσαι κατὰ μὲν τινος τῶν μυθολόγων Ὅσιριν καὶ Ἴσιν, κατὰ δὲ τοὺς πλείστους Δία τε καὶ Ἡραν, οὗς δι' ἀρετὴν βασιλεύσαι τοῦ σύμπαντος κόσμου.» (Διοδ. Σικελ. Βιβλ. Α'. 13).

Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἐν Βιβλίῳ Δ'. 1.

«Μέγιστα γὰρ καὶ πλεῖστα, συνετελέσθησαν πράξεις ὑπὸ τῶν ἡρώων τε καὶ ἡμιθέων, πολλῶν ἄλλων ἀνδρῶν ἀγαθῶν, ὧν διὰ τὰς κοινὰς εὐεργεσίας οἱ μεταγενέστεροι τοὺς μὲν ἱσοθείεις, τοὺς δ' ἡρωικαῖς θυσίαις ἐτίμησαν.» κτλ.

Ἐννοεῖται ἤδη οἴκοθεν διακτὶ οἱ βασιλεῖς περιπαθῶς ἐθήρουν τὸ ἐπίθετον τοῦτο τοῦ *Εὐεργέτου*, καὶ οὐδόλως θαυμαστὸν ὅτι οἱ Ἕλληγες, φύσει πρὸς τὴν κολακείαν, ἢ τὴν σάτυραν κλίνοντες, ἀναλόγως τοῦ ἀγαθοῦ ἢ τοῦ κακοῦ τοῦ προσγινομένου αὐτοῖς εἶχον τὴν συνήθειαν τοῦ ἀποδιδόναι τὸν τίτλον, τοῦτον τοῖς βασιλεῦσιν αὐτῶν.

Ὁ Δημοσθένης λέγει ὅτι οἱ Ἕλληγες ἐξαπατηθέντες ὑπὸ τῆς φαινομενικῆς οὕτως εἰπεῖν ἀρετῆς καὶ ἀγάπης τοῦ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνος ἐνόμιζον καὶ ὠνόμαζον αὐτὸν φίλον, *Εὐεργέτην* καὶ *Σωτήρα*.

«Ἐπειδὴ γὰρ ἐξηπάτησθε μὲν ὑμεῖς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου. . . ἢ ἐξηπάτηντο δὲ οἱ ταλαίπωροι Φωκεῖς, τί ἐγένετο; Οἱ μὲν κατὰ τυστοὶ Θετταλοὶ καὶ ἀναίσθητοὶ Θηβαῖοι, φίλον, *Εὐεργέτην* ἢ *σωτήρα* τὸν Φίλιππον ἠγόουντο.» (Περὶ τοῦ Στεφάνου, σελ. 240).

“Ο Ἀντίγονος βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας ὁ ἐπικληθεὶς Δάσων, ὡς τὰ πάντα ὑποσχόμενος καὶ οὐδὲν διδούς, προσωνομάσθη τῇ συναινέσει ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων Εὐεργέτης· καὶ δικαίῳ τῷ λόγῳ, καθότι, νικήσας τὸν Κλεομένην βασιλέα τῆς Σπάρτης καὶ κυριεύσας ἐξ ἐφόδου τὴν πόλιν, ἐφάνη λίαν ἐπιεικὴς καὶ ἐπέτρψε τοῖς κατοίκοις νὰ ζῶσιν ἐλευθέρως κατὰ τοὺς νόμους αὐτῶν, διὸ καὶ μετὰ ταῦτα προσωνομάσθη καὶ Σωτήρ, ὡς ἀναφέρει ὁ Πολύβιος καὶ ὁ Σουΐδης.

Πρὸ τοῦ Ἀντιγόνου τούτου οἱ Ἀθηναῖοι παραδεξάμενοι ἐν τῇ πόλει τῶν Δημήτριον τὸν Πολιορκητὴν, ἐλθόντα, ὡς ἔλεγεν, ὅπως ἐλευθερώσῃ τὰς Ἀθήνας, προσηγορεύθη ὑπ’ αὐτῶν Σωτὴρ καὶ Εὐεργέτης.

Οἱ Σαμαρῖται προσέειμαν τοὺς αὐτοὺς τίτλους Ἀντιόχῳ τῷ Ἐπιφανεῖ, φοβούμενοι μήπως οὗτος, ὑποδουλώσας ἤδη τὴν Ἰουδαίαν, στρέψῃ τὰ ὅπλα καὶ κατ’ αὐτῶν. Πρὸς δὲ τοῦτοις καὶ τῷ ποταμῷ Νεῖλῳ ἀπέδιδον τὸ πάλαι, ὡς ἀναφέρει ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰουλιανός, τὸν τίτλον Σωτῆρος καὶ Εὐεργέτου τῆς πατρίδος, διὰ τὴν ὑπὸ τῆς κατ’ ἔτος πλημμύρας αὐτοῦ χορηγημένην τῇ γῆ τῆς Αἰγύπτου εὐφορίαν. Καὶ ἔταν προσέτι ὁ Ὀσιρις ἐγεννήθη, ἠκούσθη, λέγει ὁ Πλούταρχος, φωνὴ ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Διός, διακηρύττουσα ὅτι ὁ Μέγας καὶ Εὐεργέτης βασιλεὺς Ὀσιρις ἐγεννήθη.

«Ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Διός, φωνὴ ἀκούσαι, διακελευομένη» ἀνεῖ-
» πειν μετὰ βοῆς, ὅτι μέγας βασιλεὺς Εὐεργέτης Ὀσιρις γέγονε.» (Περὶ τοῦ Ἰσίδ. καὶ Ὀσιρ. 12).

Εἰς τρόπον ὅσπερ ὁ ἔπαινος οὗτος τοῦ Εὐεργέτου κολακευτικὸς ἦν πρὸς τὴν τῶν ἡγεμόνων φιλοδοξίαν κατέστη ἐπώνυμον πολλοῖς ἀποδιδόμενον πρὸς διάκρισιν ἐτέρων, τὸ αὐτὸ ὄνομα κύριον ἐχόντων. Οἱ βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου ἔφερον σχεδὸν ἅπαντες τὸ ὄνομα Πτολεμαῖος, ἀλλ’ ὁ τρίτος αὐτῶν, ἵνα διακρίνηται ἀπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ προπάτορός του, προσέλαβε καὶ τὸ τοῦ Εὐεργέτου. Αἰτία τούτου εἶνε, λέγει ὁ Ἀγ. Ἱερώνυμος, ὅτι ὁ βασιλεὺς οὗτος ἐκστρατεύσας κατὰ τῆς Συρίας καὶ τῆς Βαβυλωνίας μετέγαγεν εἰς Αἴγυπτον πρὸς τοῖς ἄλλοις λαφύροις καὶ τὰ ἱερὰ ἀγγεῖα καὶ τὰ τῶν Θεῶν εἰδῶλα, ἅπερ ὁ Καμβύσης εἶχεν ἀφαρπάσει ἐξ Αἰγύπτου καὶ φέρει εἰς τὴν Περσίαν. Κατὰ μίμησιν δ’ αὐτοῦ, ὁ ἐγγονὸς του, ἕβδομος τῆς Αἰγύπτου βασιλεὺς, χλευαστικῶς Φύσκων ἐπικαλούμενος ἦτοι προγαστρῶ (κοιλιαρῶς), ὁ κάκιστος ἀπάντων τῶν Αἰγυπτίων βασιλέων γενόμενος καὶ μᾶλλον προσεμπερὴς ζῶν ἢ ἀνθρώπων, ἠβουλήθη μ’ ὄλον τοῦτο νὰ ἐπονομασθῇ Εὐεργέτης Βος· ἀλλ’ οἱ Ἀλεξανδρεῖς ἀπ’ ἐναντίας τὸν ἐκάλουν Κακουργετὴν διὰ τὴν σκληρότητά του.

Οἱ βασιλεῖς τῆς Συρίας πρὸ πάντων ὑπερηγάπησαν τὸ ἐπώνυμον τοῦτο, ὡς βλέπομεν ἐν τοῖς μεταλλοσήμεσι αὐτῶν π. χ. Ἀλέξανδρος Εὐπάτωρ Εὐεργέτης, Δημήτριος Φιλομήτωρ Εὐεργέτης, Φίλιππος Εὐεργέτης, Φιλάδελφος καὶ Ἀντίοχος Εὐεργέτης. Ὁ Μιθριδάτης βασιλεὺς τοῦ Πόντου πατὴρ τοῦ Μεγάλου Μιθριδάτου ὁ ἐπικαλούμενος Εὐπάτωρ καλεῖται ὡσαύτως καὶ Εὐεργέτης παρὰ Στραβῶνι καὶ Ἀππιανῷ καὶ ἐν τοῖς μεταλλοσήμεσι καὶ ταῖς ἐπιγραφαῖς. Οἱ βασιλεῖς τῶν Πάρθων ἠκολούθησαν τὸ παράδειγμα αὐτῶν, ὡς μαρτυρεῖ τὸ μεταλλοσήμενον τοῦ Ἀρσάκου, ἐφ’ οὗ ἀναγιγνώσκωμεν—Βασιλεὺς τῶν βασιλέων, δι-

καιος, εὐεργέτης καὶ φιλέλλην. Ὅτε δ’ οἱ Ρωμαῖοι κύριοι τῆς Ἑλλάδος ἐγένοντο, οἱ Ἕλληνες ἀπέδωκαν τοῖς Αὐτοκράτορι τοὺς αὐτοὺς τούτους τίτλους. Ὅθεν Φίλιον ὁ Ἰουδαῖος κατὰ μίμησιν αὐτῶν ὀνομάζει τὸν Αὐτοκράτορα Αὐγούστον Σωτῆρα καὶ Εὐεργέτην, ὡς ἐπίσης καὶ τὸν Καλλίγουλόν. Καὶ οἱ Ρωμαῖοι προσέτι τὸν Βεσπεσιανὸν ἐπανελθόντα ἐκ τῆς Ἰουδαίας καὶ τὸν Μέγαν Κωνσταντῖνον μετὰ τὴν κατὰ τοῦ τυράννου Μαξεντίου νίκην αὐτοῦ.

Καὶ τὸ μεταλλοσήμενον δὲ ἢ νομισματόσημον τοῦ Πυλαιμένου, ὅπερ λεπτομερέστατα ἀφηγεῖται καὶ ἐξηγεῖται ὁ γάλλος ἀρχαιολόγος, ἐξ οὗ καὶ ἠρανόσημενον, φέρει τὸν τίτλον τοῦ Εὐεργέτου.

Ὁ Ὀμηρος ὁ κορυφαῖος τῶν ποιητῶν ἀναφέρει περὶ ἐνὸς Πυλαιμένου ἀρχηγοῦ τῶν Παφλαγόνων ἐν τῷ Τρωϊκῷ πολέμῳ ὡς ἐξῆς:

« Παφλαγόνων δ’ ἦγεῖτο Πυλαιμένεος λάσιον κῆρ »
(Ὀμηρ. Ἰλ. Β’. 851.)

ἦτοι « Ἀρχηγὸς δὲ τῶν Παφλαγόνων ἦτο ὁ ἀτρόμητος Πυλαιμένης. »

Τὸ ὄνομα τοῦτο ἦτο κοινὸν τοῖς βασιλεῦσι τῶν Παφλαγόνων, ἀπὸ τοῦ πρώτου τούτου Ὀμηρικοῦ Πυλαιμένου μέχρι τοῦ τελευταίου. Ὡς παρὰ τοῖς Καππαδόκαις τὸ τοῦ Ἀριαράθου, παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις τὸ τοῦ Πτολεμαίου, παρὰ τοῖς Πάρθοις τὸ τοῦ Ἀρσάκου, παρὰ τοῖς Ὀρσοηνοῖς τὸ τοῦ Ἀβγάρου, παρὰ τοῖς Ποντικοῖς τὸ τοῦ Μιθριδάτου, παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀλβανοῖς τοῦ ἐπὶ τῆς Ἰταλίας Λατίου τὸ τοῦ Σουλίου καὶ τέλος παρὰ τοῖς Ρωμαῖοις τὸ τοῦ Καίσαρος καὶ Αὐγούστου. Ἀλλ’ ἐπὶ τὸ προκειμένον.

Εἶνε δύσκολον νὰ συμπεράνη τις δι’ ὅποιον μέγα εὐεργέτημα ἐπωνομάσθη Εὐεργέτης ὁ περὶ οὗ τὸ μεταλλοσήμενον Πυλαιμένης. Ἰσως ὡς πρὸς τοῦτο ἠκολούθησε τὸ παράδειγμα τῶν βασιλέων Μιθριδάτου, Πτολεμαίου τοῦ Βου καὶ Ἀλεξάνδρου Βάλα, οἵτινες ἔζων ἐν τῇ ἐποχῇ κατ’ ἣν οἱ Ρωμαῖοι ἐμάχοντο κατὰ τοῦ Ἀριστονίκου καὶ ἐβοήθησαν ὡσαύτως αὐτοὺς κατὰ τοῦ βασιλέως τούτου, καθὼς μάλιστα ὑπῆρξε καὶ Πυλαιμένης τις ἐπικαλούμενος Φιλορωμαῖος, ὡς καὶ οἱ ἀστυγεῖτονες αὐτοῦ Ἀριοβαρζάνης καὶ Ἀριαράθης βασιλεῖς τῆς Καππαδοκίας, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Κικέρωνος καὶ τῶν μεταλλοσήμενων ἐκλήθησαν καὶ οὗτοι φίλοι τῶν Ρωμαίων, Φιλορωμαῖοι.

Τὸ μεταλλοσήμενον τοῦτο φέρει ἐκ τοῦ ἐμπροσθοτύπου μέρους τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ἐν Κεφαλαίοις: « Βασιλέως Πυλαιμένου Εὐεργέτου » καὶ ἐν τῷ μέσῳ τὸ ἀνάγλυφον τοῦ κηρυκείου τοῦ Ἑρμού. Τοῦτο δ’ ἦτο, κατὰ τὸν Σχολιαστὴν τοῦ Θουκυδίδου καὶ τὸν Σουΐδαν ῥάβδος τις ἣν ἔφερον ἀνὰ χεῖρας οἱ κήρυκες, ἔχουσα ἐκατέρωθεν δύο ὄφεις περιπλεγμένους καὶ ἀντιπροσώπους ἀλλήλοις κειμένους, ὡς ἢ τῶν ἡμετέρων Ἀρχιερέων καλουμένη πατερῖτσα. Ἀλλὰ παρὰ τοῖς Ἀρχαίοις ἦτο σύμβολον εἰρήνης καὶ ὁμοσύνης καὶ κοινῆς τῶν λαῶν εὐημερίας, διόπερ καὶ ὁ Ὀμηρος ὀνομάζει αὐτὴν « Ὀλβου καὶ πλοῦτου περικαλλέα ῥάβδον. »

Δυνάμεθα ὅθεν νὰ εἰκστολογῆσωμεν ὅτι τὸ κηρυκεῖον τοῦ Πυλαιμένου καὶ ὁ τίτλος Εὐεργέτης ὑποδεικνύουσι τὴν εἰρήνην καὶ εὐδαιμονίαν τοῦ λαοῦ τοῦ βασιλέως τούτου.

ΕΜΜ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ.

ΔΥΣΕΙΣ.

Του 4ου λογογράφου.

«Ἡ φίλια δὲν ἐγεννήθη διὰ τὰς διεφθαρμένας καρδίας.»

Ἰπὸ τῶν κυρίων Θ. Α. Βέρα. Σ. Γαβρίλη. Α. Μόξερ, Στυλιανοῦ Ν. Κρεσπῆ, Ἄλ. Παπαδάκη, Ἰωσήφ Οἰκονομίδου, Γ. Κ. Υ., Δ. Β., Κωνσ. Θ. Καβαλιηρέα, Α. Ι. Χατζοπούλου (ἐκ Σμύρνης), Ν. Α. Μπόνη (ἐκ Σύμης), Ἄνας. Ν. Μωραΐτου (ἐκ Κυδωνιῶν), Ἰωάννου Δ. Μανώλη Θ. Χ. Μοσκοπούλου, Πέτρου Παλαιολόγου (ἐκ Κωνσταντινουπόλεως), Ι. Γ. Ἀστεριάδου (ἐκ Θεσσαλονίκης), Ι. Ν. Ἰωαννίδου, Ἄλκιμιάδου Ἀγγελόγλου (ἐκ Παγώνδα Σάμου), Ν. Θ. Ε. (ἐκ Γυθείου), Νικηφόρου Ἱερου. Συμαίου (ἐκ Μενεμένης), Ι. Σακελλαρίδου, Γ. Σταυρινίδου (ἐκ Νεοκαρλασίου Σάμου), Ι. Χ. Κυριακοῦ (ἐξ Ἀθηνῶν) καὶ Ἀλκιμιάδου Η. Καζάκη (ἐκ Μολύβου τῆς Λέσβου).

Του ἐν σελ. 160 προβλήματος.

«Ἡ γυνὴ ἦτο 30 ἐτῶν, ὅτε ἐγέννησε τὸν ἐβδομηκοντούτη υἱὸν της, 100 δὲ ὅτε ἐώρταζεν 25ην φορὰν τὰ γενέθλιά της, διότι εἶχε γεννηθῆ 29ην Φεβρουαρίου μηνὸς βισέκτου ἔτους.»

Ἰπὸ τῶν κυρίων Α. Μόξερ, Στυλιανοῦ Ν. Κρεσπῆ, Ἀθανασίου Η. Χ. Προκοπίου (ἐκ Σμύρνης), Νικολ. Γ. Μαστορίδου, Ν. Α. Μπόνη (ἐκ Σύμης), Ἄνας. Ν. Μωραΐτου (ἐκ Κυδωνιῶν), Ι. Ν. Ἰωαννίδου, Ἄλκ. Ἀγγελόγλου (ἐκ Παγ. Σάμου), Ν. Θ. Ε. (ἐκ Γυθείου) καὶ Γ. Σταυρινίδου (ἐκ Νεοκαρλ. Σ.).

Του 5ου αἰνίγματος.

«Ἀδάμ.—Ἀνατολή, Δύσις, Ἄρκτος, Μεσημβρία.»

Ἰπὸ τῶν κυρίων Θ. Α. Βέρα, Α. Μόξερ, Ἰορδ. Ἀλεξίου, Σ. Ν. Κρεσπῆ, Ἄλ. Παπαδάκη, Πηνελόπης Γιαννάκογλου, Γ. Κ. Υ., Δ. Β., Ἀθ. Η. Χ. Προκοπίου (ἐκ Σμύρνης), Ἀναστ. Ν. Μωραΐτου (ἐκ Κυδωνιῶν), Ι. Δ. Μανώλη, Θ. Χ. Μοσκοπούλου, Πέτρου Παλαιολόγου (ἐκ Κωνσταντινουπ.), Ι. Γ. Ἀστεριάδου (ἐκ Θεσσαλονίκης), Ι. Ν. Ἰωαννίδου, Ἄλκ. Ἀγγελόγλου (ἐκ Παγ. Σ.), Νικηφόρου Ἱερου. Συμαίου (ἐκ Μενεμένης), Ι. Σακελλαριάδου, Γ. Σταυρινίδου (ἐκ Νεοκαρλ. Σ.) καὶ Ι. Χ. Κυριακοῦ (ἐξ Ἀθηνῶν).

Ἀλλη

Βροτῶν πρώτον μὲ ἐπλάσε
Χεῖρ παντοδυναμίας

Ἀδάμ δὲ μὲ ὠνόμασεν
Ὀνομ' εὐδαιμονίας.

Ἰωσ. Οἰκονομίδης.

Ἀλλη

Πρὸς σύστασίν μου μόνον ἐνστοιχεῖον ἐχρειάσθη,
Ὁ χοῦς, ἐξ οὗ δλέκληρον τὸ σῶμά σου ἐπλάσθη.
Ἐν τούτοις ὄντως τέσσαρα τοῦ ἀλφαβήτου μέρη
Τὸ ὄνομά σου αἰῶσιν οἱ πάντες ὅτι φέρει.

Καὶ ὅστις εἶνε ἱκανὸς νὰ ἀποκεφαλίσῃ
Ἀνατολὰς τε καὶ Δυσμὰς, Ἄρκτον καὶ Μεσημβρίαν,

Τὰς κεφαλὰς δὲ ἐν σειρά καλῶς τοποθετήσῃ,
Χωρὶς κὰν αἶμα νὰ χυθῆ, χωρὶς ἀργοπορίαν
Εὐρίσκει τ' ὄνομά σου,
Δύων τὸ αἰνίγμά σου.

Ν. Θ. Ε. ἐν Γυθείῳ.

Ἀλλη.

Ἐν τῷ 5ῷ αἰνίγματι κρύπτεται ὁ προπάτωρ ἡμῶν Ἀδάμ, αἰσχυνόμενος διὰ τὴν γύμνωσίν του. Τὸ πρῶτόν του στοιχεῖον παρέχει ὡς ἀρχικὸν εἰς τὴν Ἀνατολήν, τὸ δεῦτερον εἰς τὴν Δύσιν, τὸ τρίτον εἰς τὴν Ἄρκτον καὶ τὸ τελευταῖον εἰς τὴν Μεσημβρίαν.

Α. Ι. Χατζόπουλος.

Του 6ου αἰνίγματος.

«Χήρα—Ἥρα.»

Ἰπὸ τῶν κυρίων Α. Μόξερ, Σ. Ν. Κρεσπῆ, Γ. Κ. Υ., Δ. Β., Ἀθ. Η. Χ. Προκοπίου (ἐκ Σμύρνης), Ι. Δ. Μανώλη, Θ. Χ. Μοσκοπούλου, Π. Παλαιολόγου (ἐκ Κωνσταντινουπόλεως), Ι. Χ. Ν. Ἰωαννίδου, Ἄλκ. Ἀγγελόγλου (ἐκ Παγ. Σ.), Νικηφ. Ἱερου. Συμαίου, (ἐκ Μενεμένης), Ι. Σακελλαρίδου, Γ. Σταυρινίδου (ἐκ Νεοκαρλ. Σ.) καὶ Ι. Χ. Κυριακοῦ (ἐξ Ἀθηνῶν).

Ἀλλη.

Βοηθείας ἀνθελήσης νὰ μοῦ δώσης, φίλε, χεῖρα,
Δυστυχῆς καὶ τεθλιμμένη δὲν θὰ μείνω πλέον χήρα.
Τρισευδαίμων θέλω ζῆσει ὡς λευκώλενος ἡ Ἥρα.
Θ. Γ. Θ. (Σάμιος).

Ἀλλη.

Ποία τὴν λύπην εἰς χαρὰν δὲν θέλει μεταβάλλει

Ἀηλιπισμένη χήρα,
Ἄν μάθῃ πῶς ἐν μόνον χ' ἀρκεῖ νὰ ἀποβάλλῃ,
Διὰ νὰ γένη Ἥρα;

Ν. Θ. Ε. ἐν Γυθείῳ.

Ἀλλη.

Μένει δυστυχῆς ἔς τὸν κόσμον ἡ ταλαίπωρος ἡ χήρα,
Ὅταν στερηθῆ τ' ἀνδρὸς της κί' ὅταν τὴν φρονήσ' ἡ Ἥρα.

Του 6ου γρίφου.

«Στέφανος δόξης στεφανώνει τὸ γῆρας τῶν ἐν δικαιοσύνη τὸν βίον διανυσάντων.»

Ἰπὸ τῶν κυρίων Θ. Α. Βέρα, ὅστις ἔλαβε καὶ τὸ δῶμα ὁ Βελισάριος, Σ. Γ., Ἰορδάνου Ἀλεξίου, Α. Ι. Χριστοφίδου, Σ. Ν. Κρεσπῆ, Ἀλεξ. Παπαδάκη, Πηνελόπης Γιαννάκογλου, Ἰωσήφ Οἰκονομίδου, Γ. Κ. Υ., Δ. Β., Κωνσ. Θ. Καβαλιηρέα, Α. Ι. Χατζοπούλου, Βασιλικῆς Κυριακοῦ Ἰωαννίδου (ἐκ Σμύρνης), Ν. Γ. Μαστορίδου, Ν. Α. Μπόνη (ἐκ Σύμης), Ἄνας. Ν. Μωραΐτου (ἐκ Κυδωνιῶν), Θ. Χ. Μοσκοπούλου, Π. Παλαιολόγου, Κ. Π. Λάμπρου (ἐκ Κωνσταντινουπόλ.), Ι. Γ. Ἀστεριάδου (ἐκ Θεσσαλονίκης), Ι. Ν. Ἰωαννίδου, Ἄλκ. Ἀγγελόγλου (ἐκ Παγ. Σ.), Ν. Θ. Ε. (ἐκ Γυθείου), Γ. Σταυρινίδου (ἐκ Ν. Καρλοβασίου Σάμου) καὶ Ι. Χ. Κυριακοῦ (ἐξ Ἀθηνῶν).

Λογογράφος 5ος

Ζῆ μυῖα; νεροῦ μᾶλλ' ὄνοι! Κέρδ', ὦ!!! Σ', ἐς χρόν'.

Λογογράφος 6ος.

I	v
Ἐμ' 1 Κ Ε †: λ 6 1 γ 1 ο †	—
T	ασ

Κλεις Α'.

Ηυεπηχη τειεχζε

7η λβψτη χζεζ 7εζ Εηανζε

Ρο7εζζς ζυ συηηψ7ηυ

7ε ζγ7εβζε ρονεζεγας

7ε Τβχζεζ ζυ εληηεζυ

7ε ενος χζεζ ζλοδμτ

Α Αεζυ7υδ ηεσεβεδ, ελε7ε

Οηης ουδηεζυεζυ

Π. Η. Η.

7υ 7εζ7ε;